

Kam je izginila Ema Lauš

Pridobljeno iz Wikivira, dne 05. november 2020

Spisano: Anja Stroj**Izdano:** DZS, Ljubljana, 1980 ([COBISS](#))**Viri:** Pečjak, V. (1980) Kam je izginila Ema Lauš**Dovoljenje:** To delo je objavljeno s pisnim [dovoljenjem](#) avtorja, pod pogoji licence [Creative Commons Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 3.0](#).**Izvozi v formatu:**[epub](#)[mobi](#)[pdf](#)[rtf](#)[txt](#)

KAM JE IZGINILA EMA LAUŠ

Ko sem zjutraj odprl vrata Emine sobe, sem jo našel povsem preplašeno. Sedela je na postelji, imela razmršene lase in pod očmi temne kolobarje; v očeh pa se ji je zrcalil strah. Z živcnimi kretnjami je kadila cigareto. V pepelniku sem videl polno čikov.

»Kaj se je zgodilo?« sem vprašal. Ema je planila kvišku in se me oprijela. »Dobro je, da si prišel,« je zajecjlala. »Veš, strah me je.« Še bolj se je stisnila k meni. Čutil sem, da drhti. »Kaj se je zgodilo?« sem ponovil. »Zakaj te je strah?« »Vso noč sem sanjala o groznih bitjih ...« »Sanjala si?« Rahlo sem jo odrinil od sebe. »In zaradi sanj si tako prestrašena?« Ema je prikimala. »Prikazni so bile tako žive, da bi jih lahko otipala. Zdi se mi, da se je vse v resnici dogajalo.« V očeh so se ji zasvetile solze. Ko sem videl njen prestrašeni obraz, sem jo stisnil k sebi in jo začel miriti. »Sanje so včasih zares hude,« sem ji govoril, »toda zaradi tega ni treba zgubljati glave.« Sam pri sebi pa sem se čudil, kajti tako vedenje ni bilo v njeni naravi. Potisnil sem jo, da je sedla na posteljo. »Zdaj pa počasi in v miru pripoveduj, kaj se je zgodilo. Ko boš povedala, ti bo lažje pri srcu.« Ema je prikimala. »Bila sem nekje zunaj. Šla sem po poti mimo senika. Ko sem se ozrla, sem videla, da me zasledujejo strašljiva bitja. Bolj so bila podobna hobotnici kot človeku. Stegovala so dolge bele lovke, sredi lovka pa se je na tenkem vratu zibala glava. Videla sem bleščeče oči.« Stisnila se je k meni. »Tako me je strah, Peter!« »Nadaljuj!« sem kar se da spodbudno velel. »Koliko jih je bilo?« »Ne vem. Tri ali štiri. Morda tudi več. Začela sem teči, toda pošasti so šle za menoj. K sreči so bile počasnejše od mene, ker so bolj polzele po tleh kot tekle. Hitela sem čez travnike, preskakovala sem grmovja, spotaknila sem se ob večji skali in padla, a sem se pobrala in tekla naprej.« »Potem?« »Ne vem. Najbrž sem se prebudila. Se zdaj sem na smrt utrujena od bežanja.« »Sanje so sanje!« sem vzkliknil in skušal napraviti vesel obraz. »Ne vznemirjaj se zaradi njih! Vsakomur se kdaj sanja, da ga kdo preganja! Mene je pred kratkim preganjal morilec z nožem v roki. Dohitel me je in zamahnil.

Čutil sem, kako se mi rezilo zadira v kožo. Nato sem se prebudil.« »Ali ti je ostala rana?« je vprašala Ema. Začuden sem jo pogledal. »Kje neki!« Zamahnil sem z roko. »Dobro veš, da to ni mogoče.« »Vidiš!« je ključevalno rekla Ema. »Jaz pa imam praske po rokah.« Zavihala je rokava. Koža je bila prepredena z drobnimi in rdečimi praskami. »Poglej!« je nadaljevala in dvignila krilo. Na kolenu se je videla velika odrgnina. Prvi hip sem osupnil. Z roko sem otipal praske, in ko sem stisnil kožo, so se pokazale drobne kapljice krvi. Ni bilo dvoma: praske so bile povsem sveže. »Včeraj si padla,« sem dejal. »Nisem padla.« »Morda si se udarila ob kak predmet. Praske nastanejo, ne da bi vedela kdaj.« »Kaj pa odrgnina?« »Tudi. Zadelo si ob kak predmet.« »Še nekaj je,« je oklevajoče rekla Ema. »Kaj?« sem vprašal. »Obleka.« »Kaj je narobe z obleko?« »Umazana je.« Ema je stopila k omari in vzela ven krilo in plašč. Spodaj sta bila blatna. Prisiljeno sem se zasmel. »Daj no daj! Včeraj te je poškropil avto! To se dostikrat zgodi.« Emin pogled pa je ostal smrtno resen. »Že teden dni ni deževalo,« je rekla. »Poleg tega sta izginila kapa in šal.« Osuplo sem jo pogledal. Okoli vratu me je dušilo, zato sem odpel gumb na srajci. »Vroče je,« sem dejal. »Kapo in šal si gotovo kje pozabila. Take stvari se vedno kje pozabijo. Tako kot dežnik. Kje si bila včeraj popoldne?« »Pri teti Mariji.« Emina teta je živela v trideset kilometrov oddaljenem mestu. »Vso pot nisem izstopila iz avtobusa. Dobro vem, da sem se vrnila s kapo in šalom. Kapo sem obesila na obešalnik, šal pa zložila in položila na polico.« Razburjen sem vstal. Hodil sem gor in dol po sobi. »Hočeš reči,« sem glasno spregovoril, »da so te ponoči v resnici lovile hobotnice ali njim podobna bitja! Hočeš me prepričati, da so te ugrabili nekakšni marsovci ali kaj vem kakšna bitja z letečih krožnikov! Ampak to mi povej: zakaj naj bi jih zanimala ravno Ema Lauš?« »Peter!« je vzkliknila Ema. Nadaljeval sem: »Če ne gre za naključje, je možno samo to, da si sama umazala obleko in si spraskala roko!« »Peter!« Ema je bruhnila v jok. Šele zdaj sem se zavedel, da sem šel predaleč. Stopil sem k njej in jo stisnil k sebi. »Oprosti,« sem zajeceljal, »toda vse skupaj je tako nenavadno, da sem zgubil živce. Prepričan sem, da gre samo za naključno ujemanje dogodkov.« Obljubila sva si, da ne bova več govorila o tem. Minili so tedni in Ema je pozabila na sanje. Nekega dne je dobila pismo. Teta Marija je bila bolna in jo je klicala k sebi. Ker Ema ni imela avta, sem se ponudil, da jo odpeljem v sosednje mesto. Sredi polja sva naletela na cestno pregrado z znakom »delo na cesti«. Morala sva zaviti na precej daljšo in slabšo obvozno pot. Vozila sva skozi gozdove in polja, mimo raztresenih osamljenih kmetij in čez lesene mostove nad potoki, ki so žuboreli iz bližnjih hribov. Hudoval sem se nad cestno upravo in preklinjal slabo pot, ko me je Ema krčevito prijela za roko. Avto je zavil z enim kolesom čez rob ceste. Sunkovito sem zavrl. Hotel sem ozmerjati sopotnico, ko sem opazil, da je bela kot sneg in da trepete. »Kaj je?« sem vprašal. »Tukaj je bilo!« je vzkliknila in pokazala s prstom skozi okno. »Tukaj so me lovila bitja iz sanj! Tukaj ...« »Bodi vendar pametna!« sem jo prekinil. »Le kaj naj bi počela ponoči na cesti, po kateri nihče ne vozi? Poleg tega nimaš avtomobila. Menda te niso

marsovci kar po zraku prenesli sem, da bi te kasneje vrnili v toplo posteljo.« Ema ni odgovorila. Zdelo se mi je, da me sploh ne posluša. Odprla je vrata in stopila iz avta. Stekla je po travniku. »Kaj vruga te je spet prijelo!« sem sam pri sebi zamrmral in stekel za njo. »Ema, počakaj!« sem zavpil. Kakih petdeset metrov od mene se je ustavila. Videl sem, da je stala ob seniku. Hitro sem jo ujel in jo vlekel nazaj proti avtomobilu. »Ali si videl senik?« je histerično cvilila Ema. »Iz njega so prišle hobotnice! Tekla sem čez studenec in noga se mi je do gležnjev zarila v močvirje. Nisem ti pokazala čevljev. Eden je bil blaten in v vezalkah je bil cvet kalužnice.« »Najbrž si bolna,« sem rekel. »Spominjaš se stvari, ki se niso pripetile! Takšnih travnikov s senikom je na tisoče.« »Kaj pa studenec?« »Tudi studencev je na tisoče!« »Pa blatni čevlji?« »Ali še nikoli nisi prišla z blatnimi čevlji domov? Kaže, da si bolna,« sem ponovil. Tedaj se je Ema pomirila. Brez odpora je šla z menoj do avtomobila. Zdelo se mi je, da premišljuje o mojih besedah. Zasmilila se mi je. Prijel sem jo za roko in jo stisnil. Pogledala me je z zbeganimi očmi. »Peter, povej po resnici: ali misliš, da sem znorela?« je vprašala. »Znorela? Kje neki! Samo malo si živčna. Sanje so te napravile živčno.« Nisva nadaljevala poti. Vrnila sva se proti mestu. Vso pot sva molčala. Bala sva se razodeti svoje misli. Sklenil sem, da bom ostal čez noč pri njej. Pred vrati se je Ema sunkoma obrnila. »Slišiš!« je vzkliknila. »Tam sem izgubila kapo in šal! Če nisem sanjala, potem...« »Bi moralo biti oboje še tam,« sem dokončal njeno misel. »Takoj se vrniva!« Komaj sem jo prepričal, da je že pozno in da v mraku ne bova našla ničesar. Obljubil sem, da bova šla zjutraj nazaj. Meni pa misel na kapo in šal ni dala miru. Opravičil sem se, da moram študirati, in stekel na cesto. Planil sem v avto. Vedel sem, da bom še do mraka prišel tja, če bom hitro vozil. Z osemdesetimi kilometri sem švigal skozi mesto in potem pritisnil na plin do konca. Šele na obvozni poti sem zavrl. Ko sem zagledal v daljavi senik, je sonce ravno zahajalo. Potapljal se je za goro, da je ves travnik žarel v rdečem siju. Ustavil sem avto. Stekel sem k seniku. Previdno sem šel čez studenec. Na drugi strani se je odpiral pašnik, posejan s pritličnimi grmi in skalami. »Prav tako, kot je pripovedovala,« sem pomislil. Usta in grlo sem imel povsem suha. Sklonil sem se k studencu in v dolgih požirkih pil vodo. Potem sem začel iskati. Pogledal sem za vsak grm in vsako skalo. Nič nisem našel. Obrnil sem se. Tedaj se mi je zazdelo, da je trava na nekem mestu temnejša. Pocasi sem šel tja. Pod listjem je ležala cunjka. Zagrebel sem vanj in odmetal listje. Dvignil sem Emino kapo in šal. Obšla me je slabost. Sedel sem na travo in si ogledoval kapo in šal. Bila sta ze preperela. »Ema ne ve, kaj dela,« sem zamrmral. »Ponoči vstaja sredi spanja in v somnabulnem stanju hodi naokrog, ustavlja avtomobile, odmetuje kose obleke, doživlja privide. Kdo ve, kaj hoče njena podzavest?« Bila pa je še druga možnost, ki sem jo s silo potisnil iz svojih misli. »Marsovci? Le zakaj bi marsovci lovili Emo Lauš? Sploh pa vanje ne verjamem!« Vstal sem in pocasi stopil proti studencu. Ko sem šel mimo senika, se mi je zdelo, da se v njem nekaj premika. Pomislil sem na hobotnice. Stresel sem se. »Ali je kdo

tam?» sem glasno vprašal. Nihče ni odgovoril. Počasi sem se obrnil in krenil proti avtomobilu. Zdaj je bil že mrak in avto se je prikazoval kakor čudna kovinska zival. Ko sem prizgal motor, sem si oddahnil. Hitro sem obrnil avto in odpeljal proti domu. Kapo in šal sem skril v star kovček, ki sem ga imel pod posteljo. Zjutraj sem šel k Emi. Nič ji nisem povedal. Skupaj sva se še enkrat vrnila na travnik s senikom. Dolgo sva zaman iskala izgubljen kosa obleke. Preden sva se vrnila, me je Ema objela okoli vratu in pomirljivo rekla: »Hvala ti! Zdaj vidim, da sem v resnici samo sanjala.« V naslednjih mesecih nisva omenjala Eminih sanj in dogodkov, ki so sledili. Učila sva se za izpite in začasno sem se preselil k njej, Ema se mi je zdela duševno zdrava in uravnovešena kot nekdanj. Nekega jutra sem se navsezgodaj prebudil in videl, da je njena postelja prazna. Ura je kazala šest in cudno se mi je zdelo, da bi Ema ob tej uri odhajala zdoma. Pomislil sem, da je morda odšla k teti Mariji, ki je bila njena edina živeca sorodnica, pa me ni hotela nadlegovati, ker se učim za izpite. Zaspal sem nazaj. Vnovič sem se prebudil ob osmih. Eme še vedno ni bilo. Vstal sem in pripravil zajtrk za dve osebi. Toda Eme ni bilo niti ob devetih in niti ves popoldan. Odpeljal sem se k teti Mariji, ki ni imela pojma, kje naj bi bila Ema. Ponoči nisem zatisnil ocesa. Preučil sem vse možnosti in zjutraj telefoniral njenim prijateljicam. Tedaj mi je postalo jasno, da je Ema Lauš izginila. Zla slutnja me je zjutraj prignala nazaj na travnik s senikom. Počasi sem šel do studenca. V močvirju je bilo nekaj črnega. Sklonil sem se in za trenutek mi je zastalo srce, nato pa zacelo tolči kot kladivo. Prepoznal sem Emin čevelj. Nato sem začel mrzlično preiskovati pašnik na drugi strani studenca. Za nekim grmom sem našel kos Eminega krila. Čez skalo je visela Emina ročna ura s strganim jermenom. Nekoliko naprej je bil v travi skrit drugi čevelj. Zdelo se je, kot da bi se Ema z nekom borila na življenje in smrt. To je bilo zame preveč. Začel sem kricati in kot nor teči cez travnik. Čeprav sem izginotje prijavil policiji, Eme Lauš niso odkrili. Rekli so, da vsako leto skrivnostno izgine nekaj ljudi. Obrnil sem se na psihiatra, ki je dejal, da lahko izginejo zaradi izgube spomina ali spremembe osebne identitete. Kar čez noč si človek zamenja identiteto, odpotuje v drug kraj in začne opravljati drugo delo. Tudi ime si spremeni. Pri tem se ne spominja svojega prejšnjega stanja, dokler se po krajšem ali daljšem času ne vrne vanj. Zdaj čakam, da se bo Ema spomnila, kdo je in komu pripada, ter se vrnila k meni. Čakam že mesece in pripravljen sem čakati leta. Na dnu srca pa me gloda se druga misel. Morda so hobotnice v resnici odpeljale Emo Lauš na kdove kateri planet. Ne sprašujem se več, zakaj so izbrale ravno njo. Ko so pred kratkim novinarji vprašali direktorja ameriškega astrobiološkega instituta NASE, kaj bi storili njegovi ljudje, ce bi prišli na tuj planet, je odvrnil, da bi od vsake vrste živih bitij, ki bi jih dobili, odpeljali en ali dva primerka v zoološke in botanične vrtove na Zemlji. Takoj sem se spomnil nesrečne Eme. Kdo ve, ali ne sedi zdaj v kakem zoološkem vrtu v vesolju, obdana od hobotnic, ki jo radovedno ogledujejo in otipavajo s svojimi dolgimi belimi lovskimi? Tedaj mi je tako hudo, da bi najraje umrl. Toda

misel, da je Ema najbrž vendarle izgubila spomin in da se bo prej ali slej vrnila k meni, mi daje moč, da vztrajam in jo čakam.

ODISEJ SE VRAČA

»Odisej kliče Zemljo! Odisej kliče Zemljo!« je najmanj stotič ponovil Lajos Szegget, oficir za zveze na vesoljski ladji Združenih narodov. Sklonil se je k mikrofону in vzkliknil: »Zemlja, ali nas slišiš?« Kapitanski svet, zbran v kajuti oddelka za komunikacije, je molče čakal dvajset minut, kolikor je bilo potrebno, da se signali vrnejo z Zemlje. Toda odgovora ni bilo. »Nekaj je narobe,« je dejal Roger Greenski, kapitan ladje, in s tem glasno razodel to, kar so imeli vsi že dolgo v mislih. Zemeljske signale bi morali ujeti, ko so se leteli onkraj Neptunovega tira, zdaj pa so prešli Marsovo krožnico in Zemlja je še vedno molčala. »Oddajne in sprejemne naprave delujejo v redu,« se je oglasil Robert Dravidov, vodja tehničnega oddelka. »Vsak dan jih pregledujemo.« Kapitan Greenski je zamahnil z roko. »Kdo pa govori o oddajnih in sprejemnih napravah! Domnevam, da je na Zemlji nekaj narobe. Zakaj nam ne odgovorijo? Kako je že dejal profesor Kusinen... Razvitih civilizacij nismo našli zato, ker se vsaka od njih na višji stopnji razvoja sama uniči.« Joma Kusinen, nekdanji vodja raziskovalne skupine, je umrl za neznano boleznijo na enem izmed Sirijskih planetov. »Petsto let je dolga doba,« je pripomnil tretji oficir Otto Schultz. »Na Zemlji se je gotovo marsikaj spremenilo.« Vesoljska ladja Odisej se je vračala s potovanja po četrtem zavoju galaksije. Preletela je dvanajst osončij in se ustavila na sedemnajstih planetih; nekateri so bili v osončju Kapele in Aldebarana, drugi v Betelgezi in Siriju. Čeprav je ladja na kemijsko-ionski-fotonski pogon le počasi povečevala hitrost in jo pred ciljem počasi izgubljal, je letela mnogo let skoraj s svetlobno hitrostjo. Čas na njej se je zato tako skrajšal, da so leteli samo sedemindvajset let, medtem ko jih je minilo na Zemlji čez petsto. Zapustili so jo leta 2002, zdaj pa je teklo leto 2504. »Na Zemlji so medtem iznašli drugacen način komuniciranja,« se je oglasil Josip Posavec, zastopnik Združenih narodov. »Zato jih ne slišimo.« Posavec se je odprave udeležil z namenom, da bi navezal politične stike z državami novoodkritih planetov; ker pa niso našli razvitih civilizacij, je bila njegova vloga odveč. Kapitan Greenski, ki Posavca ni maral, zato ker se je v imenu Organizacije združenih narodov vedno vtikal v njegovo delo, je skomignil z rameni. »Če Ijudje na Zemlji ne živijo več v organizirani skupnosti, tudi Združenih narodov ni več,« je rekel. Josip Posavec je živčno poskočil. »Pokrovitelj galaktične odprave je Organizacija združenih narodov!« je vzkliknil. »Zato njena vloga ne preneha, četudi preneha obstajati organizacija. V tem primeru bi bili mi poslednji delujoči organ te organizacije. Vendar ne verjamem, da bi Organizacija združenih narodov prenehala delovati, četudi je minilo pol tisočletja od našega odhoda.« Od razburjenja se mu je oznojilo čelo. »Mislim, da bi bilo dobro, ce bi odsel v sobo za relaksacijo,« je s preudarkom dejal Rager Greenski. Prvi oficir Ivan

Šelepov in drugi oficir Lao Kung sta mu prikimala. »Tudi jaz mislim tako,« je dejal Šelepov. »Ali sem se razburil?« je nejeverno vzkliknil Posavec. »Seveda,« je odgovoril Šelepov. »Roke se ti tresejo.« Na ladji so bila stroga pravila glede razburjenja. Prizadeti se je moral takoj odstraniti od drugih ljudi in v posebni sobi opraviti pod vodstvom psihologa Dogana Cucelogluja vaje za relaksacijo. Stroga pravila so bila potrebna zato, ker je v tesnih prostorih, v katerih je teklo življenje zelo enolično, pogosto prihajalo do sporov, posledice razburjenja pa bi lahko ogrozile obstoj ladje. Razburjena oseba bi lahko poskodovala električne naprave ali uničila celice računalnika ali pa biostat, občutljiv mehanizem za vzdrževanje biološkega ravnotežja. Že neznatna sprememba ladijskega ozračja, zmanjšanje količine vode ali poškodba kultur alg in vrtov soje bi mogla uničiti življenje na ladji. Posavec se ni upiral. Jezno je pogledal kapitana in oba oficirja ter vstopil v kabino, ki ga je odpeljala na drugo stran kolobarja. Na ladji so živeli Ijudje v tristometrskem kolobarju, ki se je vrtel okoli osi in ustvarjal umetno težnost. Na os so bili pritrjeni dolgi nosilci z motorji, krmili, izpušnimi šobami, rezervoarji goriva in daljinskimi instrumenti, ki se niso vrteli. Posadka je imela samo brezžičen stik s temi napravami. Pred dvajsetimi leti je v bližini Betelgeze prišlo do okvare krmil in zato so morali ustaviti vrtenje. Zaradi nenadne breztežnosti je zavladal med potniki preplah. Ker v sobi za relaksacijo ni bilo dovolj prostora, jim je Cuceloglu kar po zvočniku dajal navodila, kako naj se obnašajo. »S kom si se sprl?« je ladijski psiholog vprašal Posavca. »Saj veš. Kot ponavadi.« »S kapitanom? Ali bos raztrgal lutko?« »Seveda.« Posavec se je ulegel na udoben ležalnik in pogledal v strop, prepričen s svetlečimi koncentričnimi krogi. Začeli so se vrteti; sprva počasi, nato čedalje hitreje. Posavec je prešel v stanje, ki ni bilo niti budnost niti spanje. »Udari! Raztrgaj! Navali!« je pozval Cuceloglu. Posavec se je usedel in zgrabil meč, ki je bil zataknjen v nožnico ob ležišču. Pred njim se je pojavila človeška lutka. Posavec je suval vanjo in jo cefral. Čeprav je vedel, da je samo tridimenzionalna svetlobna projekcija, je čutil, kako v njem popušča napetost. Sledile so relaksacijske vaje. Posavec se je spet ulegel in uprl oči v koncentrične kroge. »Čisto miren si,« je začel prigovarjati Dogan Cuceloglu. »Roke postajajo težke in tople. Tudi noge so težke in tople. Telo je sproščeno. Dihanje je lahko in enakomerno.« Posavec ni mislil na nič več. Avtomatično je sledil glasu, ki je govoril: »Jaz sem Josip Posavec. Zadovoljen sem s seboj.« »Zadovoljen sem s seboj,« je ponavljal. Ko je vstal, se je počutil čilega in prerojenega. Kmalu zatem so iz astronomskega observatorija prišle vznemirljive novice. »Že nekaj časa se mi zdi, da Zemlja ni prava,« je hitel razlagati glavni astronom Olaf Jansen. »Toda nisem vas hotel vznemirjati, dokler se nisem prepričal, da ne gre za optično motnjo. Poglejte!« je rekel in pritisnil na gumb pod velikim ekranom na steni, ki je bil povezan z refraktorjem na nosilnih napravah vesoljske ladje. Na ekranu se je prikazala močno povečana Zemlja. Na njej je bilo jasno videti kontinente in led na tečajih. »Ali ste kaj opazili?« je pričakujoče vprašal Jansen. »Nič posebnega,« je odgovoril kapitan Greenski. »Dobro pogledajte.« »Ne vem,« je negotovo

dejal Greenski. »Ali barve niso prave?« »Tako je!« je vzkliknil Jansen. »Na Zemlji ni zelenih lis.« »Kontinenti so modri, sivi in rjavi. Modri so zaradi ozračja. Nikjer pa ne vidim zelenih lis.« »Takšen je bil Kopernik,« je pripomnil Jansen. Kopernik so imenovali planet v osončju Aldebarana, ki je bil velik kot Zemlja. Na njem je bilo mnogo vode, kisika, ogljikovega dioksida, dušika in silicija, vendar iz neznanih vzrokov tamkaj ni bilo življenja. Bil je mrtev planet. Kapitan Greenski je ukazal, naj pokličejo biologa Giovanija Ziliotta, ki je bil v odpravi zato, da je raziskoval floro in favno na tujih svetovih. Ziliotto je dolgo opazoval podobo Zemlje. »Zdi se, da manjka vegetacija,« je strahoma ugotovil. »Vegetacija se lahko skriva med skalami, v soteskah, vodi in drugih predelih, ki jih od tukaj ne moremo videti,« je še dodal, da bi popravil zlovešče misli. »Toda večjih površin Zemlje nikakor ne pokriva.« Novica je hudo potrla vesoljce in mnogi so odšli v sobo za relaksacijo, ker so se počutili preveč vznemirjene. Kapitan Greenski je ukazal, naj preiščejo površino Zemlje z daljinskim detektorjem za ugotavljanje življenja. Uporabljali so ga v osončjih za selekcijo planetov, primernih za izkrcanje. Detektor je ugotavljal kolicino ki-sika, vodnih hlapov, ogljikovodikovih spojin, srednjo in ekstremne temperature, pa tudi prisotnost klorofila, poglavitne sestavine rastlinskega sveta. Posadka je nestrpno čakala rezultate. Po štirih urah opazovanja in merjenja je zadonel signalni zvonec na terminalu računalnika, s katerim je bil povezan detektor. Emiko Tanaka, glavna programerka, je prebrala odtipkano besedilo. Računalnik je zapisal: NA PLANETU NI ŽIVLJENJA. PODROBNI PODATKI SLEDIJO. Vsem je zastal dih. Tretji oficir Otto Schultz je zamrmral: »To ven-dar ni mogoče!« Josip Posavec se je prijel za srčno stran. Robert Dravidov je pripomnil, da se je detektor življenja na potovanju po galaksiji dvakrat zmotil. »Takrat je šlo za silicijeve oblike življenja, ki niso podobne zemeljskim,« je pojasnil Giovanni Ziliotto. Na obrazu Rogerja Greenskega pa se ni zganila nobena mišica. »Ali je napaka izključena?« je mirno vprašal. »Mislim, da je,« se je glasil Jansenov odgovor. »Seveda pa bomo za vsak primer ponovili preizkušnjo.« »Napaka v detekciji, ne v instrumentih?« je dodal Roger Greenski. »Detektor ni zanesljiv, če gre za mikroskopske oblike življenja,« je pojasnil Ziliotto. »Tudi takrat ne, kadar imamo opravka z zelo omejenim življenjem, kot je bil to primer s planetom Atlantik; tam se je življenje skrilo v petnajst kilometrov globok kanjon. Zato lahko sklepamo, da je življenje na Zemlji v obsegu in obliki, kot ga poznamo, uničeno.« »Zemljo je doletela katastrofa!« je vzkliknil Otto Schultz. »Atomska vojna,« je pripomnil Dravidov. »Ekološka smrt.« »Kaj pa naravna katastrofa? Strupen ali radioaktiven kozmični oblak?« »Biološka degeneracija,« je dodal Giovanni Ziliotto. »Ali pa epidemija novih bakterij, ki so jih vzgojili v retortah in ki jim organizmi niso bili prilagojeni. Možnosti je veliko.« »Nehajte!« je vzkliknil tretji oficir Schultz. »Svet je uničen! Vsega je konec! Ali ni vseeno, zakaj?« Težko je lovil sapo. »Mislim, da tretji oficir Otto Schultz potrebuje relaksacijo,« je s poudarkom dejal kapitan Greenski. Toda še preden je Schultz odšel, je Lajos Szegget vzkliknil: »Morda pa so ljudje vendarle preživel?

Ljudje niso rastline ali živali! Imajo razum! Pravim - razum! Zatekli so se v podzemeljske votline ali zaklonišča in čakajo, da se izboljšajo možnosti za življenje. Ne bom prenehal signalizirati! Ljudje me bodo slišali in odgovorili!« Szeggetova domneva je zbudila upanje. »Kakopak, ljudje so preživeli!« je vzkliknilo več glasov. »Morda,« je rekel kapitan Greenski. »Toda ne delajte si utvar! Kmalu bomo zvedeli resnico.« Tedaj je Posavec dvignil glavo. Začel se je riniti v ospredje. Pri tern se je opotekal, kot da bi bil pijan. Spodnja čeljust se mu je tresla. »Oprostite,« je mrmral, »oprostite.« Ljudje so se mu umikali s poti. Ustavil se je tik zraven kapitana. »V tem usodnem trenutku,« je povzel besedo in z vročičnimi očmi pogledal navzoče vesoljce, »usodnem za človeštvo!« - dvignil je glas - »in odločilnem za nadaljnji obstoj našega rodu, nas bodo rešili le Združeni narodi. Zato v imenu Organizacije združenih narodov, ki je edini lastnik te ladje in pokrovitelj najdaljšega vesoljskega potovanja, prevzemam odgovornost za našo prihodnost.« »Kaj pa je zdaj to?« je vzkliknil Ivan Šelepov. Kapitan Greenski se je obrnil k Posavcu. »Organizacije združenih narodov ni več!« je spregovoril mirno, toda s poudarkom. Obrnil se je k članom posadke. »Odpeljite ga v sobo za relaksacijo! Njegovi živci ne prenesejo sporočila o nesrečni usodi Zemlje.« »Pustite me!« je zavpil Posavec, ko sta ga oficirja Šelepov in Lao Kung prijela pod pazduho. Otepajočega sta odvedla skozi vrata. Zavladala je splošna tišina. Slišati bi bilo šivanko, če bi padla na tla. »Mislim, da vsi potrebujemo relaksacijo,« je utrujeno dejal Roger Greenski. »Potem bomo laže presodili, kaj storiti.« Novica, da detektor življenja ni odkril življenja na Zemlji, se je bliskovito razširila med družine članov posadke. Ob odhodu z Zemlje je bilo na Odiseju, ki so ga sestavili nekaj sto kilometrov nad zemeljsko površino, štirideset parov, večinoma poročenih, drugi pa so se poročili med potovanjem. Kmalu so se začeli rojevati otroci. V sedemindvajsetih letih se jih je rodilo petinštirideset in najstarejši so imeli že petindvajset let. Rodilo bi se jih več, a ladijski pravilnik je omejeval njihovo število na enega v družini. Med tem časom pa je umrlo osemintrideset ljudi, večinoma zaradi neznane bolezni na tretjem planetu Sirija A, ki so ga zaradi težkih življenjskih razmer imenovali Pekel. Tako je bilo na ladji sedeminosemdeset ljudi. Prebivalci prednjega dela, kjer so živele družine, so v hipu napol-nili delovne prostore. Vznemirjeni so zahtevali pojasnila o usodi Zemlje. Prvi oficir Ivan Šelepov je zaman pozival k disciplini in jih pošiljal v sobo za relaksacijo. »Detektor je ugotovil, da na površini Zemlje ni življenja. To ne pomeni, da se morda ljudje niso skrili pod Zemljo. Brž ko bomo dobili natančnejše podatke, vam jih bomo sporočili. Zdaj pa pojdite k Cuceloglu. Pri njem se boste duševno pomirili.« Toda skupina mladincev se ni dala odgnati. Zahtevala je takojšen pogovor s kapitanom Greenskim. »Kapitan nima časa!« je zarobantil Šelepov. Ker pa so mladinci čedalje bolj silili vanj, je telefoniral kapitanu v njegovo delovno sobo. Greenski je bil pripravljen sprejeti delegacijo. Posadka ladje je imela z mladinci že nekaj let težave, ki so se v zadnjih mesecih stopnjevale. Mladinci so trdili, da jih starejša generacija uklepa v popolno odvisnost, da jim ne pusti samostojno opravljati odgovornih nalog,

da je šolski pouk na Odiseju za-starel in podobno. Ustanovili so nekakšno organizacijo in poslali kapitanskemu svetu zahtevo, da prepustijo tretjino odgovornih položajev na ladji mladincem, poleg drugega tudi mesto prvega in drugega ladijskega oficirja, glavnega astronoma, gospodarskega upravitelja in ravnatelja šole. »Zdaj pa še mladinci!« je vzkliknil kapitan, ko mu je dežurni oficir napovedal prihod delegacije. Vstopili so mladinec Algol in mladenki Vega in Spika. Vsem, ki so bili rojeni na Odiseju, so dajali imena po zvezdah. »Prišli smo zaradi naše resolucije...« je negotovo začel Algol. Kapitan Greenski jih je pogledal in dvignil prst. »Prvič,« je dejal, »kakšen smisel imajo vaše zahteve zdaj, ko smo tako rekoč na koncu poti? Že čez nekaj dni bomo dosegli Zemljo.« Algol je pogledal obe dekleti in začel razlagati: »Za vas, ki gleda-te na naše zahteve z očmi vaše generacije, so te zahteve zares nesmiselne. Nekaj dni ne pomeni nič v primerjavi s sedemindvaj-setletno vožnjo.« Ponovno je pogledal dekleti, in ko sta mu spod-budno prikimali, je nadaljeval: »Toda za nas, člane Mladinske zveze, je to vprašanje časti. Dokler smo na potovanju, hočemo in moramo dokazati, da smo polnopravni prebivalci ladje Odisej, ki zmorejo vse tisto, kar zmore starejša generacija. Ko bomo prispeli na Zemljo, bo prepozno.« »Tako je!« sta pritrdili Vega in Spika. Kapitan Greenski na to ni odgovoril. Dvignil je prst in nadaljeval: »Drugič! Delovna mesta, za katera se potegujete, zahtevajo zna-nje in dolgotrajno šolanje. Zahtevate tudi položaj glavnega astro-noma. Ali veste, koliko časa je Jansen študiral astronomijo? Štiri leta v Uppsali, tri leta za doktorat na Harvardski univerzi, dve leti podoktorskega studija na Sorboni, dve let! specializacije na Cape Kennedyju.« »Mi teh možnosti žal nismo imeli,« je pripomnil Algol. »Poleg tega nas v šoli učite o stvareh, ki nimajo nobene zveze z življenjem na Odiseju. Zakaj moramo vedeti, kdaj in s koliko sloni je neki Hanibal prekoračil neke Alpe in napadel neki Rim? Komu je to mar? In kako je neki filozof z imenom Aristotel rekel nekemu drugemu filozofu z imenom Platon nerazumljivi stavek: Amicus Plato, sed magis arni-ca veritas. Ali sem prav povedal?« se je obrnil k dekletoma. Ko sta mu prikimali, je nadaljeval: »Kaj se to tiče nas na Odiseju? Mladin-ci, združeni v Mladinski zvezi, mislimo, da nas namenoma držite v nevednosti in nam trpate v glave te nesmiselne stvari, zato da ne bi mogli prevzeti pomembnih in odgovornih delovnih mest.« »Tako je!« sta pritrdili Vega in Spika. »Vaš predlog sem kljub temu predal kapitanskemu svetu,« je re-kel kapitan. »Vendar ga je zavrnil. Vsi so bili proti. Tudi znanstveni svet ga je zavrnil. Prav tako ga osebno zavračam in se bom boril proti njemu, kajti,« je dejal in dvignil tretji prst, »sedanji dogodki nam ne dovoljujejo, da bi nezrelo mladino spuščali na odgovorne položaje. Slišali ste, da detektor ni našel življenja na Zemlji. Ne vemo, ali so tam še ljudje ali ne. Ne vemo, ali bomo sploh pristali in kaj bomo storili, če ne bomo pristali. Kot kapitan sem odgovo-ren za varnost posadke in prebivalcev Odiseja.« »Mladinska zveza se bo borila za pravice naše generacije!« sta vzklik-nili Vega in Spika. Mladinci so se obrnili in jezno odšli iz kajute. Zaviranje je razpotegnilo vožnjo se za nekaj dni, preden so se toliko približali Zemlji, da so jo videli na okenskem ekranu kot ploščo, ne

da bi jo bilo treba povečevati. Podatki, ki so jih dajali detekcijski inštrument!, niso bili prav nič spodbudni. Količina kisika v zraku je padla z 21 na 14 odstotkov, povečala pa se je nasičenost z ogljikovim dioksidom in strupenimi plini, v katerih sta prevladovala žveplo in svinec. Tudi sevanje se je povečalo. Zato je kapitanski svet sklenil, da se bodo najprej utirili nekaj tisoč kilometrov nad zemeljsko površino in od tam opazovali planet. Samo če bodo življenjske možnosti kolikor toliko znosne, se bodo izkrcali. Najprej bo poletel izvidniški raketoplan Hermes. Z njim so se spuščali na tuje planete. Vesoljska ladja Odisej namreč ni mogla pristajati na tleh. Namenjena je bila samo medplanetarnim in medzvezdnim poletom. Od posadke je samo Lajos Szegget verjel, da so se na Zemlji obdržali ljudje, skriti globoko pod površino. S pomočnico Jeleno Steinberg je ure in ure presedel ob oddajniku in pošiljal signale: »Odisej kliče Zemljo! Odisej kliče Zemljo! Zemlja, ali nas slišiš?« Nekega dne, ko je bil Odisej oddaljen od Zemlje samo še milijon kilometrov, sta zaslišala razločen glas: »Tukaj komunikacijski center 117. Kdo kliče Zemljo?« Lajos Szegget sprva ni verjel svojim ušesom. Toda ko se je vprašanje ponovilo, je skočil pokonci in zarjul: »Preživeli so!« Planil je k svoji pomočnici in jo začel tresti za ramena. »Ali nisem rekel?« Pritisnil je na gumbe, ki so zvočno povezovali oddelek za komunikacije s preostalimi oddelki na ladji. »Zemlja se je oglasila! Preživeli so!« je odmevalo iz zvočnikov od vsepovsod. Vesoljci so pridrveli v kajuto oddelka za komunikacije. Med njimi je bilo tudi nekaj mladincev, ki so se po naključju zadrževali v zadnjem delu in slišali Szeggetov klic. Tisti, ki niso mogli v kajuto, so se stisnili pred vrati na hodniku. Kapitan Roger Greenski je stopil k mikrofону in s poudarkom spre-govoril: »Tukaj kapitan vesoljske ladje Odisej, Roger Greenski. Vračamo se z dolgega potovanja po četrtem zavoju galaksije.« »Kdo je Odisej? V spominu ni registrirana nobena vesoljska ladja Odisej,« je dejal počasen, monoton glas. Vesoljci so se spogledali. »Odisej smo,« je ponovil kapitan. »Od kod prihajate?« »Bili smo na Betelgezijci.« »Potem ste Betelgezijci.« »Bili smo na Siriju.« »Potem ste Sirijci.« »Ne, mi smo Zemljani. Odisej je odletel z Zemlje na galaktično po-tovanje.« »Nemogoče,« je rekel počasen glas. »Z Zemlje ni odletel noben Odisej. Korigirajte napako.« Osuplost med vesoljci je rasla. »Ali sploh ve za nas?« je vprašal Seleпов. »Poslušajte!« je povzel besedo Lajos Szegget. »Pred petsto leti je Odisej zapustil Zemljo. Odpravo je organizirala OZN iz zastopnikov mnogih narodov. Poleteli smo leta 2002. Naš računalnik kaže, da teče na Zemlji leto 2504.« »Nemogoče. Zdaj teče leto 262.« »Toda mi smo pred petsto leti zapustili Zemljo.« »Pred petsto leti ni bilo ljudi na Zemlji. Korigirajte napako.« »Zmešalo se jim je,« je zašepetal Otto Schultz. »Ali pa je svet tako uničen, da so pozabili svojo preteklost.« »Poslušajte!« je vzkliknil Roger Greenski. »Kaj se je zgodilo na Zemlji? Kakšna katastrofa vas je zadela?« »Nobena.« »Pred petsto leti? Ali pa kasneje? Pred tristo ali samo sto leti?« »Nobena.« »Ali je bila atomska vojna?« »Na Zemlji ni bilo atomske vojne.« »Ali ste zastrupili ozračje?« »Na Zemlji ni zastrupljenega ozračja.« »Kaj je uničilo vegetacijo?« »Ne vem, kaj mislite s tem.« »Kam so izginile rastline?« »Ne

razumem vprašanja.« »Ali ste se umaknili v podzemlje?« »Kdo?« »Ljudje.« »Ljudje živimo na površini Zemlje. Korigirajte napako.« »Kdo govori z nami?« »12 586.« »Kdo?« »12 586.« »Ali je se kak človek v bližini?« »Seveda. Zelite govoriti s 118 934?« »Tukaj 118 934,« je spregovoril glas, popolnoma enak prejšnjemu. »Kaj hočete?« V kajuto je stopil Josip Posavec. V obraz je bil bled in držal se je smrtno resno. Čeprav je bila gneča, so se mu vesoljci umikali, tako da se je brez težav približal oddajnim napravam. »Ne skrbite, bom jaz uredil,« je mirno dejal. Sklonil se je k mikrofonu in spregovoril: »Tukaj Josip Posavec, predstavnik Organizaci–je združenih narodov na vesoljski ladji Odisej. Prosim, da me takoj povežete z generalnim sekretarjem OZN.« »Na Zemlji nimamo Organizacije združenih narodov in ne vem, o čem govorite.« »Nimate?« se je začudil Posavec. »Ali je razpadla?« »Nikoli nismo imeli Organizacije združenih narodov.« »Potem me povežite z vlado ZDA!« »Vlada ZDA? Kaj je to?« »Povežite me z vlado Sovjetske zveze!« »Ne razumem vprašanja.« »Z vlado Velike Britanije, Francije ali s katerokoli drugo vlado!« je živčno vzkliknil Posavec. »Ne razumem vprašanja.« Posavec je z začudenimi očmi pogledal navzoce. »Ali ste slišali?« Je dejal. »Nekdo se nesramno norčuje iz nas! Nekdo je pijan in nas ima za norca! Ali ne vidite? Pri mikrofonu so pobalini in ne vezisti iz komunikacijskega centra. Nalagali so nas in vi ste jim šli na led. Jaz pa ne bom navezoval stikov z njimi.« Krenil je proti izhodu. Pri vratih se je obrnil. »Ko boste imeli resnega sogovornika, me pokličite,« je rekel in iz-ginil skozi vrata. Iz zvočnika je prihajal monoton počasen glas. »Ne razumemo vprašanj. Komunikacija z bitji s tujih planetov je težavna. Toda pripravljeni smo se potruditi, da bi vas razumeli. Kaj želite?« Nihče od vesoljcev ni spregovoril besede. Lajos Szegget se je sklonil naprej, vendar je samo zamahnil z roko. »Saj ne vem, kaj naj rečem?« »Ali bi se radi izkricali na Zemlji?« je vprašal glas iz zvočnika. »Seveda,« je brž povzel Roger Greenski. »Zemlja je cilj našega po-tovanja.« »Ko se boste utirili, vam bomo sporočili podatke o pristajališču. Če nas potrebujete, pokličite na isti valovni dolžini.« Glas je utihnil. Zveza je bila prekinjena. Vesoljci so se osuplo spo-gledali. »Zdi se mi, da je tale Zemlja precej drugačna, kot jo kažete na filmih,« je rekel mladinec Algol in nekaj mladenk mu je vneto pritrdilo. Lajos Szegget je stegnil roko proti oddajnim napravam, da bi vnovič poklical Zemljo, toda kapitan Greenski ga je prekinil: »Pu-sti! Najprej se moramo posvetovati, kaj naj vprašamo in kaj naj sploh v tern nenavadnem položaju storimo.« »Neverjetno! Povsem so nas pozabili!« je zamrmral Szegget. »Jaz pa mislim, da se ne oglašajo Zemljani,« je pripomnil Olaf Jan-sen. »Na opustošeni Zemlji je pristala tuja vesoljska ladja. Tujci so se naselili na našem svetu. V stoletjih so se razmnožili in ustvarili svojo civilizacijo.« »Le od kod znajo angleško?« je ironično pripomnil Greenski. »Ali ste opazili, da je njihova govorica pomanjkljiva? Mnogih poj-mov sploh ne razumejo, na primer vegetacija. Besede izgovarja-jo počasi, brez poudarkov, kot človek, ki slabo obvlada tuj jezik. Najbrž so se ga naučili iz magnetoskopskih in filmskih zapiskov.« »Govor me bolj spominja na stroj za

prevajanje v angleščino,« je pripomnila Jelena Steinberg. »Morda res uporabljajo stroj,« se je strinjal Olaf Jansen. »Od kod pa naj bi prišli tujci? Pregledali smo vsa osončja v smeri Orla do razdalje 240 svetlobnih let in nismo našli nobene tehnično razvite civilizacije.« »Iz globin galaksije,« je odgovoril Jansen. »Iz tretjega, drugega ali prvega zavoja in morda iz samega središča. Pregledali nismo niti desettisocinke Rimske ceste.« »Kaj pa Kusinenova teorija?« je vprašal Lajos Szegget. Olaf Jansen je zamahnil z roko. »Tudi po Kusinenovi teoriji je to mogoče. Vsaka civilizacija naj bi imela vsaj sto let časa za vesolj-ske polete, preden jo doleti uničenje. Kako pa smo mi poleteli?« »Toda zakaj se niso vrnili na svoj planet?« »Najbrž se ne morejo. Morda je njihov planet uničen.« »Jaz pa mislim, da je bila med katastrofo Zemlja tako uničena, da naši potomci ne poznajo več svoje zgodovine. Večina zapiskov je uničenih. Tudi jezik je nazadoval. Pojme, ki jih ne uporabljajo, so pozabili.« Lajos Szegget je prepričljivo pogledal svoje poslušalce drugega za drugim. »Verjemite mi, naši sogovorniki so Zemljani šestindvajsetega stoletja!« »Kaj pa, če so tujci uničili Zemljane?« je vprašal nejeverni LaCroix, glavni navigator vesoljske ladje. »Zakaj vztrajate, da je bila kata-strofa?« »Ozračje se ni brez vzroka spremenilo in radiacija povečala,« je odgovoril Szegget. »Domnevam, da je bila pred nekaj sto leti na Zemlji smrtna doza sevanja. Emiko lahko z računalnikom ugotovi, kdaj je bilo to.« »Povečana radiacija bi mogla povzročiti biološko degeneracijo človeškega rodu,« se je oglasil Giovanni Ziliotto. »Če so naši sogo-vorniki zares naši potomci, se morda precej razlikujejo od človeka pred petsto leti.« »Ali misliš, da bomo naleteli na prikazni s štirimi rokami, dvema glavama in brez ust?« se je poskušal pošaliti LaCroix. Toda niko-mur ni bilo do smeha. »Za zdaj ni mogoče reči, kaj se je zgodilo,« je povzel besedo Roger Greenski. »Nekaj pa moramo zanesljivo dognati, še preden odpo-šljemo Hermesa; namreč to, ali nam grozi nevarnost. če je res, kar trdi Jansen, potem prišleki vedo, da smo Zemljani. Morda se nas bojijo in nam pripravljajo past. Koliko pa jih je sploh na Zemlji? Glede na odsotnost življenjskih znakov in pomanjkljivo komuni-kacijo bi rekel, da zelo malo.« »Kaj te so tujci podobni cipcem?« je vprašal Ziliotto. »Cipci živijo najmanj petsto let. Potemtakem imamo na Zemlji kvečjemu drugo generacijo.« Cipci so bill orjaški reptili, ki so jih odkrili na plane-tu Alfa v dvozvezdju Kapele. Zaradi počasnega deljenja celic so sklepali na podaljšano življenjsko dobo. »Nikjer ni rečeno, da tudi višje razvita bitja ne bi mogla imeti takega organizma. Roger Greenski je zamahnil z roko. »Mislim, da gremo z domneva-mi predaleč. V sedemindvajsetih letih nismo odkrili bolj razumnih bitij, zdaj pa jih mislimo najti na Zemlji namesto Ijudi. Osebnostno bolj verjamem, da so se Zemljani zatekli v votline in v razvoju naza-dovali. Prej sem omenil tujce samo za vsak primer. Moramo biti previdni. Ne vem, kaj nas čaka na Zemlji.« »Ali bi jih lahko videli?« je vprašal LaCroix. »Kot veste, je naš televizijski sprejemnik prilagojen oddajniku na Hermesu. Seveda, če bi Zemljani sodelovali...« je pojasnjeval Szegget. »Toda trajalo bi precej časa.« Odisej se je utiril najprej 5000 km nad Zemljo, nato pa se ji je približal na 800 km. Zdaj so

vesoljci razločno videli zemeljsko po-vršino. Vsakdo od starejše generacije, ki je pred sedemindvajsetimi leti zapustila Zemljo, je ze na prvi pogled opazil spremembe. Zelene površine so povsem izginile. Morje je bilo malodane sivo. Oblaki so bili redki, čeprav so ob odhodu pokrivali skoraj tretjino planeta. Najbolj pa se je razlikovala nočna stran. Prej so bile lepo vidne luči velemest, zdaj pa je bila povsod tema. »Ali to pomeni, da mest ni več?« so se v strahu spraševali pre-bivalci Odiseja. Kapitan Greenski je ukazal poklicati komunikacijski center 117. Pri priči se je oglasil. »Tukaj 12 586. Kaj želite?« »Tukaj vesoljska ladja Odisej. Utirili smo se na razdalji 800 km nad površino.« »Trenutek,« je dejal glas. Čez nekaj časa je nadaljeval: »Povprečna razdalja znaša 801 kilometer, 120 metrov. Korigirajte napako.« Vesoljci so se spogledali. Sporočilo je dokazovalo, da na Zemlji zasledujejo njihovo pot. Prav tako je pomenilo, da prebivalci niso v razvoju toliko nazadovali, da ne bi obvladovali tehnike vesolj-skega merjenja. Glas jim je takoj nato sporočil brzino njihovega leta, lego apogeja in perigeja ter natančen tir nad površino Zemlje. »Odlično!« jih je pohvalil kapitan Greenski. »To nam bo olajšalo pristajanje.« »Sporočamo koordinate pristajališča,« je nadaljeval glas, ne da bi se zmenil za njihovo pohvalo. »Dolžina 0°, 30', 12", širina 50°, 23', 11".« »To je Belgija,« je zašepetal LaCroix. »Ne spominjam se, da bi bilo tam kako pristajališče vesoljskih vozil.« »S čim boste pristali?« »Imamo raketoplan,« je dejal kapitan Greenski. Domenili so se, da bodo tik pred odhodom še enkrat poklicali Zemljo in si izmenjali podatke. Raketoplan je lahko sprejel deset ljudi brez opreme, ker pa so ponavadi imeli s seboj tudi opremo, je odšlo na pot le pet ali šest ljudi. Po potrebi se je vozilo vrnilo in prepeljalo se druge člane posadke. Ob odhodu z Zemlje so imeli še majhen pomožen raketoplan za dve osebi, a se je ponesrečil, ko je pristajal na enem izmed Betelgezinih planetov. Že pred dnevi so določili skupino, ki se bo izkrcala na Zemlji. Vsak bi bil rad zraven. Najbolj vsiljiva sta bila zastopnika Združenih narodov Posavec in mladinec Algol. Kapitanski svet je po dolgi razpravi izbral Rogerja Greenskega, Lajosa Szeggeta, Roberta i Dravidova; Giovanni Ziliotto naj bi bil iskal sledove vegetacije, Onda Tanaka pa je bil Hermesov pilot. Lahko bi vzeli še koga, toda kapitan Greenski je menil, da jih je glede na možno nevarnost do- j volj samo pet. Domenili so se, da bosta Odisej in Hermes v nenehni radijski in televizijski zvezi. Poveljstvo na Odiseju naj bi prevzel Ivan Šelepov. Če bi Hermes brez sporočila izginil ali če bi posadka Hermesa sporočila, da je izgubljena, naj bi Odisej nemudoma zapustil bližino Zemlje. »Kam pa potem?« je vprašal Šelepov. »Da, kam potem?« so vprašali tudi drugi. Roger Greenski se je spodbudno nasmehnil. »Saj je se mnogo pri-mernih planetov v vesolju,« je dejal med smehom, čeprav mu je bilo hudo. A tega ni hotel pokazati. »Zemlja je samo ena,« je trpko pripomnil Šelepov. »Da, samo ena,« je ponovil kapitan. »Toda ta Zemlja morda ni več naša Zemlja. IV. Pred odletom raketoplana so upočasnili vrtenje vesoljske ladje, zaradi česar se je zmanjšala teža ljudi. Prehiter skok ali tek je postal nevaren. Prebivalci Odiseja so se držali ograje vzdolž hod-nika, da jih ne bi nepremišljen korak odnesel

predaleč. Posadka Hermesa je odhajala v kabino za spust. »Tako si nisem predstavljala vrnitve na Zemljo,« je dejala neka ženska. Roger Greenski se je obrnil in pomahal ljudem. »Če bo šlo po sreči, boste kmalu vsi na Zemlji,« je rekel in se trudil, da bi bil prepričljiv. Težka vrata kabine za spust so se hermetično zaprla za njimi. Pe-terica vesoljcev se je strpala v raketoplan. Bil je zelo neudoben. Privezali so se na sedeže. »Deset, devet, osem, sedem ...« je začel šteti avtomat. »Če nas zadene nesreča, ne bodo mogli zapustiti ladje,« je zamr-mral Roger Greenski. »Brez Hermesa so povsem nemočni.« »Razen če jim ne pomagajo bitja z drugih svetov,« je pristavil Dra-vidov. »Šest, pet, štiri...« je štel avtomat. »Možnosti so ena proti tisoč,« je dejal Greenski. »Ne, ena proti deset tisoč.« Ko je avtomat odštel do ničle, so se odprla vrata v prostor. Raketo-plan je vrglo ven, obenem so se prižgali motorji. Med hrumenjem so se oddaljevali od vesoljske ladje. Posadka je kmalu skozi okno raketoplana videla ladjo kot velikanski obroč, za katerim so štrleli motorji, podobni košatemu stegnjenemu repu. »Ne bi jih smeli pustiti brez raketoplana!« Nihče ni odgovoril. Pogrezali so se čedalje globlje v morje modre-ga zraka. »Zdi se mi, da odhajam na tuj planet, ne pa k materi Zemlji,« je dejal Dravidov. Raketoplan je naglo izgubljal višino. Na tridesetih kilometrih se je obrnil in začel leteti kot letalo. »Pristali bomo,« je rekel pilot Tanaka, ko se je pod njimi pokazala dolga svetlosiva steza. Rahel udarec je potnike prepričal, da so se vrnili na Zemljo. Tana-ka je vključil sprejemno in oddajno postajo. »Tukaj Hermes. Prispeli smo na cilj.« »Srečno?« se je zaslišal glas Jelene Steinberg. »Kako je na Zemlji?« »Okna so zamegljena. Sicer bomo pa takoj videli.« Tanaka je začel odvijati orjaški vijak, ki je zapiral vrata. Trenutki so se vlekli, kot da bi bili večnost. Skozi odprtino je zasijala sončna luč. Roger Greenski je vstal in krenil proti izhodu. Drugi so mu sledili. Ko so pogledali ven, so presenečeno obstali. Pred njimi so bili ljudje iz kovine. V srebrnem lesku so stali povsem nepremično. S steklenimi očmi so bolščali vanje. »Roboti,« je zašepetal Greenski. »Kdo bi si mislil!« »Ali meniš, da so pobili ljudi?« je vprašal Dravidov. »Ne vem. Vsekakor postaja jasno, zakaj jih okuženo ozračje in žarčenje ni moglo uničiti.« Dravidov je pokimal. »Seveda, roboti niso živi. Vsaj ne v biolo-škem smislu. Ko smo odhajali, smo imeli na Zemlji le malo zelo primitivnih robotov. Te generacije ne poznam. Gotovo izvira vsaj iz dvaindvajsetega stoletja.« Roboti so se vsi naenkrat premaknili. Približali so se vesoljcem in zateglo zavpili: »Prebivalci Zemlje smo bitjem iz vesolja na uslu-go.« »Prebivalci Zemlje?« je začudeno vprašal Szegget. »Kje so pa ljud-je?« »Mi smo ljudje.« »Mislim prave ljudi.« »Mi smo pravi ljudje.« »Vi ste roboti.« »Ljudje so bitja, ki izdelujejo robote. Mi izdelujemo robote, zato smo ljudje.« »Čudna logika,« je zamrmral Dravidov. »Ali ste jih pobili?« je vpragal Szegget. Iz oči se mu je bliskala jeza. »Nikogar nismo pobili,« so odgovorili roboti. »Rekli ste, da bi si radi ogledali Zemljo.« »Na vsak način,« je odgovoril Greenski. »Mi smo vam na voljo.« Roboti so govorili vsi obenem, da se je zdelo, kot da deklamirajo v zboru. Tedaj se je oglasil robot, ki je stal najbližje vesoljcem: »Jaz bom vaš vodnik. Pripravili smo elektromobil.

Med potjo boste povedali, kaj hočete videti.« Tanaka je ostal v raketoplanu, kjer naj bi opravil nekatera merje-nja in poleg tega komuniciral z Odisejem. Drugi so krenili z roboti čez pristajalno stezo. »Vas so določili za vodnika?« se je Greenski obrnil k robotu, ki je koracal med njimi. Situacija je bila tako nenavadna, da je imel vtis, kot da vse skupaj ni resnicno. »Kako vas bomo pa razpoznavali? Kot vidim, ste vsi enaki.« »Nihce me ni določil za vodnika,« je zateglo dejal robot. »Imam program. Ker sem v službi na letališču, sem se znašel v konstelaci-ji. Moje ime je tukaj!« Pokazal je na ovratnico. Pisalo je 134198. »Pri nas nismo vajeni številčnih imen. Ali vam lahko rečem Sam?« »Prav, če vam to bolj ustreza.« »Številka na ovratnici je za naše oči premajhna. Bojim se, da jo z razdalje ne bomo videli. Ali vam lahko zavežem okoli vratu tale šal?« »Prav. Sicer pa številka ni važna. Vsakdo, ki se bo znašel v konstelaciji, vam bo pomagal.« Elektromobil je bil velik avtobus na električni pogon. V njem ni bilo sedežev. Roboti očitno niso sedeli. Njihovi veliki podplati so bili dovolj stabilni, da so živeli samo na nogah. »Zdi se mi, kot da bi bil pijan,« je dejal Dravidov in sedel na tla. »Pred očmi se mi megli in loteva se me strašna utrujenost.« Težko je dihal. »Ali čutiš bolečino za očmi?« je vprašal Szegget. Dravidov je prikimal. »To je višinska bolezen,« se je oglasil Ziliotto. »V zraku je premalo kisika, tudi če ne upoštevamo plinov, ki škodujejo zdravju. V nekaj dneh se bo organizem prilagodil ozračju, vendar bi trajno bivanje v njem resno prizadelo zdravje.« »Čedalje lepše!« je zagodrnjal Szegget. »Kaj pa sploh iščemo na tem planetu?« Elektromobil je hitel po tlakovani cesti, na obeh straneh obdani s sivorjavo puščavo. Bilo je silno vroče. Veter je vrtinčil prah. Nekaj mi kljub vsemu ne gre v račun,« je dejal Roger Greenski in in obrisal znoj s čela. »Denimo, da imajo roboti sebe za Zemljane in nas za tujce. Sprejeli so nas prijazno, to drži. Toda prihod tujih vesoljcev bi moral zbuditi večjo pozornost. Pred sedemindvajsetimi leti - ali pa pred petsto, saj ne vem, kako naj rečem - bi prihod bitij s tujega planeta nadvse slovesen dogodek. Med roboti pa ni bilo niti predstavnika vlade.« »Obnašajo se, kot da bi tuja bitja dnevno prihajala mednje,« je rekel Dravidov. Obrnil se je k Samu: »Ali vesoljci pogosto prihajajo na Zemljo?« Mislim, da ste prvi,« je zateglo odgovoril robot. »Vendar bi moral vprašati programerja, ker nimam podatkov, kaj se je zgodilo od mojega rojstva naprej.« »Robotski ljudje očitno niso radovedni. Doslej nas ni nihče vprašal, kako je na planetu, na katerem naj bi po njihovem mnenju živeli.« »Radovednost je človeška lastnost,« se je oglasil Ziliotta. »Poglejte, pogledajte!« je nenadoma vzkliknil Lajos Szeggot in pokazal skozi okno. Pred njimi je na obeh straneh ceste mrgolelo robotov. Hiteli so sem ter tja in vozili bagerje, buldožerje, žerjave in druge gradbene stroje ter zidali stanovanjske hise. »Vidim, da stanujete v lepih hišah,« se je Dravidov obrnil k Samu. »Dokaz visokega standarda robotske civilizacije.« »Mi ne živimo v teh hišah,« je odgovoril Sam. »Kje pa?« »Povsod, kjer nas zadene konstelacija.« »Za koga pa zidate te hiše? Za ljudi?« »Mi smo ljudje. Hiše zidamo zato, ker imamo zidanje v programu. To je nasa dolžnost.« Vesoljci so se spogledali. »Kaj pa storite s hišami?« »Podremo jih,« je

odgovoril Sam. »Podrete?« so se začudili vesoljci. »Seveda. Če jih ne bi podirali, bi jih bilo preveč. Na kopnem bi zmanjkalo prostora.« Roger Greenski se je obrnil k svojim ljudem. »Ne pozabite, da so robote konstruirali ljudje za svoje potrebe. Ljudi zdaj ni več, programi so pa ostali. Nemara so iz tega razloga tudi prijazni z nami.« »Prijazni!« je trpko dejal Szegget. »Rajši bi videl, da bi bil planet povsem prazen, kot pa da je naseljen s temi karikaturami ljudi.« »Ne razumem,« se je vmešal Sam, »o čem govorite.« »Pogovarjamo se med seboj,« je pojasnil Greenski. Krenili so v ulice, ki so jih z obeh strani obdajale nizke strnjene stavbe. »Črpališča,« je pojasnil Sam. »Vsakdo mora čez noč v črpališče, da nadomesti izgubljeno energijo. Ali si jih hočete ogledati?« Ustavili so elektromobil. V poslopju so bile prečne stene z nešte-timi vtičnicami. »Tukaj črpamo elektriko,« je pojasnil Sam. Iz spodnjega dela tele-sa je povlekel kabel in ga vtaknil v vtičnico. »V osmih urah smo spet sposobni za delo.« Ko so se vračali, so srečali dolgo kolono robotov. Niso se zmenili za prišleke. Počasi so korakali po ulici. »Kam pa gredo?« je vprašal Dravidov. »To so starci,« je odgovoril Sam. »Namenjeni so v mehanično de-lavnico, kjer jih bodo pregledali. Nekaterim bodo zamenjali izrab-Ijene dele, večina pa bo odšla v topilnico. Na Zemlji primanjkuje surovin za izdelavo ljudi.« Szegget se je opotekel. »Že spet ta bolečina za očmi!« je vzkliknil. »Nikoli se ne bomo prilagodili temu okolju.« »Koliko časa pa živi robot - hočem reči, človek?« je vprašal Dra-vldov. Programirani smo za osem let. Večina bi lahko živela še nekaj let več, toda starci delajo mnogo napak. Po osmih letih zamenjamo vsakogar razen programerja.« »Kratko življenje,« je pripomnil Szegget. »Če je to sploh življenje!« Ko so se vrnili v elektromobil, je Sam vprašal: »Kaj želite še videti? Kakšen je program vašega obiska?« »Marsikaj,« je odgovoril Roger Greenski. »Radi bi vas videli pri delu. Najbrž imate tovarne. Posebno nas zanima tovarna za izde-lovanje ljudi.« »Jaz bom obiskal Budimpešto,« je predlagal Szegget. »Hočem videti, kaj se je zgodilo z mojim mestom.« »Ne razumem,« je zamrmral Sam. »Kje je Budimpešta? Na našem all vašem planetu?« »Najbolj pa si želimo spoznati vaše voditelje: člane vlade, ministre, predsednika all kakorkoli jim že pravite. Najbrž nimate kralja?« »Ne razumem,« je zateglo odgovarjal Sam. »Kaj so vlada, ministri, predsednik, kralj? All lahko razložite z drugimi besedami?« »Nekdo vam gotovo ukazuje!« je vzkliknil Greenski. »Nihče nam ne ukazuje,« je odgovoril robot. »Nekdo vas razporeja na delovna mesta.« »Razporeditev je odvisna od konstelacije.« »Nekdo je nad vami.« »Ali mislite satelitov? Zakaj se niste bolj razločno izrazili? Satelite spuščamo enkrat v osmih letih. To je dovolj za vzdrževanje konstelacije. Prav zdaj ni nobenega na nebu.« »Ne mislim satelitov!« je obupano vzkliknil Roger Greenski, ki ga je robotovo odgovarjanje že jezilo. Ziliotto se je sklonil k Szeggetu in rekel: »Ali si videl? Ne razumejo metafor! Besede imajo zanje samo dobeseđen pomen.« »Kdo od vas je čez druge?« je vprašal in pomežiknil Szeggetu. »Nad drugimi?« »Vsi smo enako visoki,« je odvrnil robot, »razen če ne mislite Ijudi, ki stojijo na visokih zgradbah ali hribih.« »Ali nisem rekel!« je vzkliknil Ziliotto. »Kaj

pa pomeni spati na rožicah?» »Ne vem,« je pocasi odgovarjal robot. »Ne vem, kaj je spanje in kaj so rožice. Ali se lahko izrazite drugače?» »Pusti ga,« se je vmesal Roger Greenski. »Radi bi govorili s človekom, ki ve o Zemlji in Zemljanih vec kot vi. S tistim, od katerega se vi ucite.« »Zdaj mi je jasno!« je zateglo vzkliknil Sam. »S programerjem. Ob rojstvu nam preda svoje znanje, za časa življenja pa dobiva sporočila od vseh Ijudi in si jih zapomni.« »Pa naj bo s programerjem!« je dejal Greenski. »Programer živi na drugi strani oceana. Pripravili bomo letalo.« »Ali misliš, da je programer njihov vodja?» je Ziliotto vprašal Dra-vidova. »Ne bi rekel. Mislim, da je prej nekakšen prototip, na podlagi katerega izdelujejo robote. Od njega dobivajo tudi sporočila. Nekakšna banka podatkov. S tehničnega vidika bo srečanje z njim nadvse zanimivo.« »Jaz grem v Budimpešto,« se je trmasto oglašil Lajos Szegget. »Budimpešte najbrž ni več,« ga je opomnil Roger Greenski. »Ogledal si bom razvaline. Gotovo so ostali vsaj sledovi Ijudi. Vsaj njihove stopinje.« »Ločevali se bomo samo v primeru, ko bo položaj zares varen.« Težav v sporazumevanju z roboti pa še ni bilo konec. Ko je Lajos Szegget omenil, da je lačen, je robot kot ponavadi vprašal: »Kaj je lačen?» »Prazen trebuh. Ali ne razumeš?» »Ne razumem!« Vesoljci so začeli kazati na usta in na trebuh, čeprav je Ziliotto menil, da roboti gotovo ne potrebujejo hrane. »Ali želite elektriko?» je vprašal Sam. »Ne, hrano!« »Olje za mazanje kože in sklepov? Rezervne dele? Tekočino za polnjenje baterij?» Potem je obupal. »Sporazumevanje ni mogoče,« je ugotovil. Vesoljci so sklenili, da se vrnejo na letališče. V raketoplanu so imeli zalogo sojinih zrezkov in nekaj vrečk predelanih alg v prahu. Dovolj za teden dni. Poleg tega naj bi z letališča poleteli v različne smeri: Roger Greenski in Robert Dravidov k programerju, Lajos Szegget pa proti Budimpešti. Ziliotto je sklenil ostati pri Hermesu, ker je bil v njem majhen biološki laboratorij. V okolici naj bi stikal za ostanki življenja. »Ne verjamem, da je povsem izumrlo,« je menil. Roger Greenski je želel poklicati Dougana Cucelogluj. Zveza z Odisejem je bila brž vzpostavljena. »Ali se spoznaš na psihologijo robotov?» »Nisem še slišal zanje.« »Ali misliš, da nam grozi kaka nevarnost, če se razidemo?» »Zakaj?» »Ali roboti lahko postanejo napadalni? Ali jim lahko pade v glavo, da bi nas uničili? Dostikrat prihaja do nepričakovanih konfliktov zaradi težav v sporazumevanju.« »Robote so naredili ljudje za svoje potrebe,« je menil Cuceloglu. »Skoraj gotovo so jih programirali tako, da niso napadalni; razen če niso vojaški roboti.« »Ne verjamem. Vojaški roboti bi bili oboroženi. Kaksno pa je psi-hološko stanje na ladji?» »Napeto! Danes je že dvaintrideseti človek v sobi za relaksacijo. Posavec je zbolel in leži v ambulanti. Posebno težki so mladinci, ki so odklonili, da bi prišli k meni.« »Morajo! Takšna so ladijska pravila!« »Vem, toda lebdenje nad Zemljo nas spravlja ob pamet. Naši živci so napeti do skrajnosti. Zemlja je bila sedemindvajset let cilj našega potovanja.« Vesoljci so sklenili, da bodo prenočili v neudobnem raketoplanu. Robotskim prebivališčem niso zaupali. Če so bili avtobusi brez stolov, ne bi bilo nič čudnega, če bi bile spalnice brez postelj. Ponoči je imel Robert Dravidov hud

astmaticen napad. Težko je lo-vil sapo in na vprašanja ni mogel odgovarjati. Ziliotto je domneval, da je to posledica slabega zraka. Zato so kabino hermetično zaprli in ustvarili v njej umetno ozračje. V raketoplanu so bile posebne naprave za sestavljanje ozračja. Dravidov je šele proti jutru za-spal. Zdravniki na Odiseju so menili, da bi se moral čim prej vrniti na vesoljsko ladjo. Po kratkem posvetovanju so vesoljci sklenili, da bo Dravidov ostal v raketoplanu. Zato sta drugega dne odšla na pot le dva: Roger Greenski proti prebivališču programerja, Lajos Segget pa proti Budimpešti. Roger Greenski in robot Sam sta v velikem letalu letela čez Atlantik. Morje je bilo sivomodro, skoraj svinčene barve, posejano z velikimi belimi penami. Sam je stal na svojih širokih podplatih v ozadju kabine. Greenski je sedel ob oknu na svojem vesoljskem nahrbtniku, v katerem je imel nekaj hrane, oddajno in sprejemno postajo, majhen detector za ugotavljanje kemijske in radioaktivne nevarnosti ter lasersko pištolo. Kapitan vesoljske ladje Odisej si je zaželel, da bi bil v sobi za relax-Ijiacijo. V prsih ga je tiščalo. Čutil se je potrtega. Dolgoletne sanje o Zemlji so se razblinile. Zdelo se mu je, da nikoli prej ni bil na Zemlji in da je bilo tisto drugo življenje, ki ga je preživel na Cape Kennedyju, neresnično. Imel je občutek, da od vsega začetka potuje po vesolju in da je zdajšnja Zemlja samo eden izmed neznanih svetov, ki so jih obiskali. Vzel je iz nahrbtnika oddajnik, naravnian na Odisejevo postajo. »Tukaj kapitan Greenski,« je trdo rekel. »Ali me slišite?« »Tukaj Jelena Steinberg,« je prišel odgovor. »Pokličite Šelepova.« Zdaj se je počutil bolje. Stik z živimi ljudmi, čeprav samo po radiu, ga je pomiril. »Tukaj Šelepov.« »Hotel sem slišati človeški glas,« je dejal Greenski. »Kaaaj?« je začudeno vprašal Šelepov. Za kapitana je bilo znano, da ni izražal svojih čustev. »Človeški glas,« je ponovil Greenski. »Z enim od robotov letiva čez Atlantik. V Ameriki si bom ogledal njihovo tovarno za proizvodnjo robotov ali ljudi, kot pravijo. Najvažnejši pa bo obisk programerja. Ne vem, kakšne so njegove funkcije. Morda predstavlja robotske-ga predsednika, čeprav je po mnenju Dravidova samo nekakšen prototip, ki po njegovem vzorcu izdeluje robote.« »Kako je z Dravidovom?« »Slabo. Pred mojim odhodom je prišel k zavesti, a je bil zelo ši-bek.« »Zdravniška skupina je analizirala podatke. Kaže, da gre za astmatično reakcijo na strupeno ozračje. Mislim, da tudi vi ne bo-ste dolgo vzdržali. Poleg tega je Tanaka zasledil precejšnje količine radioaktivnega stroncija in premočno ultravijolično sevanje. Zdi se, da je v zgornjih plasteh atmosfere premalo ozona. Zemljo je uničila atomska vojna ali zastrupljeno ozračje. Obe možnosti sta enako verjetni, poleg tega se ne izključujeta. Ob 0,5% letnem čiščenju pridemo do verjetnega datuma katastrofe: do leta 2260. To se presenetljivo dobro ujema z začetkom robotskega koledar-ja: 2504 minus 262 je 2262.« Glas Šelepova je postal tih. Greenski ga je komaj še slišal. Vedel je, da je vesoljska ladja zašla za zemeljsko oblo. »Sam!« Robot je počasi pricapljal k njemu. »Želite?« »Ali se dostikrat vozite z letali?« »Ne. Ker sem v službi na letališču, sem bil trikrat v konstelaciji letenja. Tovor pošiljamo brez posadke, le kadar ga je treba zava-rovati, ga spremlja nekaj ljudi. Seveda pa moramo ohranjati kon-stelacijo. To

zahteva program.« »Zakaj smo tako težko ujeli radijsko zvezo z vami?«

»Komunikacijski center 117 preizkušamo samo enkrat na mesec. Toliko, da ohranjamo konstelacijo. Nismo mogli predvideti, da je vaša ladja ravno zdaj v bližini.« »Ohranjati konstelacijo,« je zamišljeno dejal Greenski. »Kaj pa raz-voj? Ali razvijate nova letala ali nova komunikacijska sredstva?« »Naša dolžnost je, da ohranjamo konstelacijo,« je ponovil Sam. »Drugo nas ne zanima.« Rogerju Greenskemu se je začelo svitati, kaj se je dogajalo na Zemlji pred 262 ali 264 leti. Planetarna katastrofa je uničila vse, kar je bilo živo, toda roboti so ostali. V avtomatizirani tovarni so se razmnoževali naprej. Toda njihovo delo je postalo neustrezno, ker niso bili programirani, da bi obstajali brez ljudi. Kljub temu so zaradi programa nadaljevali taka dela, kot je, denimo, zidanje hiš. »Nemara izdelujejo tudi nočne posode in zobotrebnice,« je po-mislil. V daljavi se je prikazalo kopno. Amerika. Greenski je zagledal pred seboj ruševine New Yorka. Sivi betonski skladi so se kopičili v brezoblično gmoto. »Atomska vojna,« je pomislil Greenski. »Kaj drugega bi moglo po-dreti nebotičnike?« Obrnil se je k robotu. »Sam, kakšne razvaline so pod nami?« »Tega nimam v programu,« je dejal Sam. »Sklepaj! Skušaj odgovoriti na vprašanje.« »Na podlagi razpoložljivih podatkov sklepam, da so bile to nekoč velike stavbe.« »To vidim tudi sam. Kdo je uničil mesto?« »Na podlagi razpoložljivih podatkov tega ni mogoče reči. Morda je mesto prizadel močan potres. Morda je padel nanj orjaški meteor ali komet.« »Kaj pa eksplozija?« »Eksplozija ni izključena.« Letalo se je začelo spuščati. Pristalo je sredi pritličnih zgradb, ka-kršne je videl na ozemlju nekdanje Belgije. Greenski je domneval, da sta pristala nekje v Indiani. Elektromobil ju je odpeljal proti veliki hiši. Vanjo se je stekalo nebroj električnih žic. Slišalo se je zamolklo brnenje. »Tovarna ljudi,« je pojasnil Sam. »Tukaj se porajajo prebivalci Zemlje.« Tekoče stopnice so ju privedle v notranjost. Vzдолž dolge hale se je premikal tekoči trak. Avtomatične roke so sestavljale kovinske dele. V prvi hali so bila jeklena ogrodja bolj malo podobna robo-tom. Čim dlje sta prišla, tem bolj so bili popolni. Delavcev je bilo malo. V glavnem so kontrolirali delovanje strojev in posegli v proces, kadarkoli se je kje zataknilo. Roger Greenski je opazil, da je zastojev veliko. V zadnji hali so sestopali s tekočega traku roboti. Drug za drugim so šli v ozek predor. »Kaj je v tem predoru?« je vprašal Greenski. »Primerjanje s programerjem. V njem se napolnijo spominski tra-kovi.« Greenski je opazil, da se mnogi roboti, ki so prišli iz predora, vračajo po drugi poti nazaj v tovarno. »Ljudje z napakami,« je pojasnil Sam, ko je videl, kam gleda Gre-enski. »V livarni jih bodo pretopili in ponovno sestavili v ljudi.« Sam je odprl vrata za predorom. Odpiral jih je počasi in Greenski je sklepal, da so zelo težka. Premaknil jih je še sam. »Svinec,« je pomislil. V sobi je zagledal zelo nenavadnega robota. Segal je od tal do stropa in bil pritrjen z vijaki na steno. Vanj se je stekalo nešteto žic. »Naš programer,« je pojasnil Sam. »Hotel si me videti, tujec,« se je oglasil programer. »V mojem spo-minu piše, da moramo obiskovalce s tujih planetov sprejeti prijazno. Ali imas kakšne pritožbe?« »Ne,« je odgovoril Roger

Greenski in gledal kvišku v oči orjaškega robota. »Zakaj si prišel k meni?« »Rad bi vprašal za nekaj stvari,« je odgovoril Greenski. »Vprašuj. Če bom mogel, bom odgovoril. V mojem spominu je več podatkov kot v kateremkoli drugem človeku.« Greenski je opazil, da na ovratnici programerja piše številka 1. »Ali si najstarejši človek na svetu?« »Najstarejši.« »Ali si star toliko, kolikor je star človeški rod?« »Ne. Tudi programerji se izrabljamo.« »Ali to pomeni, da vas zamenjujejo?« »Da. Čeprav so programerji izdelani bolj skrbno in iz boljšega gradiva kot katerikoli človek na svetu, ne vzdrži noben več kot trideset let.« »Torej se je od začetka štetja izmenjalo že osem generacij?« »Devet,« ga je popravil robot na steni. »Jaz bom živel še leto ali dve.« »Ali ste programerji verna kopija drug drugega?« »Vprašuješ, če prihaja do napak v konstrukciji vsakega od nas?« »Uganil si mojo misel.« »Trudimo se, da napak ne bi bilo. Od tega je odvisna konstelacija planeta.« »Nisi odgovoril na vprašanje,« je silil vanj Greenski. »Ali prihaja do napak ali ne?« »Napake se dogajajo,« je priznal robot. »Vendar si prizadevmo, da bi jih bilo čim manj. Zakaj pa misliš, da sem pripet na steno? Šestega programerja je podrl pokvarjen avtomobil in pri tem je bilo uničenih veliko magnetnih trakov. Sedmemu programerju je previsoka napetost uničila vezje v zadnjem predelu možganov.« »To pomeni, da si generacije niso povsem enake. Ali se ne bojiš, se bodo napake nakopičile in ogrozile vaš rod?« Programer je nekaj časa molčal. Nato je rekel: »Tujec, ali si prišel zato, da bi nam prerokoval pogin?« »Nikakor. Samo radoveden sem.« »Kaj je radoveden?« Greenski je hotel odgovoriti, a ni vedel kako. Končno je dejal: »Na našem planetu pravimo radoveden tistemu človeku, ki sprašuje vse mogoče stvari.« »Brez programa?« »Brez. Tako kot zdajle jaz.« »Ali so vprašanja važna za vzdrževanje konstelacije?« »Ne.« »Potem ne razumem, kaj je radoveden. Na Zemlji ni radovednih ljudi. Ali imas še kakšno vprašanje?« »Kaj storite, če se zgodi kaj nepredvidenega?« »Nič nepredvidenega se ne zgodi.« »Ali ne more priti do potresa?« »Potres bi pravočasno odkrila detekcijska postaja.« »Šestega programerja je podrl pokvarjen elektromobil. Kaj bi bilo, če bi ga povsem uničil?« »Zdaj te razumem: sprašuješ o naključju. Posledice naključja skušamo čim hitreje in čim bolje odstraniti.« »Čim bolje!« je vzkliknil Greenski. »Ali to pomeni, da jih ne od-stranite povsem?« »Seveda. Magnetni trakovi šestega programerja so bili za vse generacije uničeni.« »Kako dolgo se boste še obdržali na Zemlji?« Robot na steni je umolknil. Zdelo se je, da premišljuje. »Tujec, zakaj me skušaš prepričati, da bo človeški rod propadel?« »Ker sem radoveden.« »Radovednost je uničevalna sila,« je menil programer. »Na Zemlji je ne bi prenesli.« Uperil je steklene oči v vesoljca. »Tujec, upam, da ne mislite dolgo ostati na Zemlji?« »Brez skrbi, Zemlja je za nas preveč strupen planet. To bi bila naša smrt.« Greenski je spoznal, da bi roboti vendarle utegnili biti nevarni, če bi ugotovili, da jim kdo ogroža konstelacijo. Njihov edini namen je bil ohranjati svoje stanje. Vrata raketoplana so bila hermetično zaprta, ko se je Roger Greenski vrnil na letališče v nekdanji Belgiji. V njem je našel samo Ondo Tanaka. Ni se počutil dobro. Ležal je na ležišču in se

pogovarjal s svojo ženo Emiko Tanaka na Odiseju. »Ali si vzel kondicin?« je spraševala Emiko. »Tri tablete. Vendar se počutim čedalje slabše. Upam, da se bomo kmalu vrnil na Odiseja. Ta planet je od vseh, ki smo jih obiskali, najmanj zdrav.« Ko je vstopil Greenski, je Tanaka prekinil zvezo. Podoba Emike na ekranu je zbledela. »Tudi meni je slabo,« je dejal Greenski. »Kje so pa drugi?« »Ziliotto stika za življenjem nedaleč od tod, Szegget se oglašča iz Madžarske. Pravi, da je Budimpešta kup razvalin.« »To me ne preseneča. Videl sem ruševine New Yorka in Chicaga. Kje pa je Dravidov?« je zaskrbljeno vprašal Greenski. Zjutraj se mu je stanje izboljšalo in je odšel ven. Našel je skupino robotov, ki so izjavili, da so v konstelaciji. Z bagerji in buldožerji so šli kopat po razvalinah Bruslja. Pravi, da bo odkril, kaj je uničilo Zemljo.« »Dravidov je bolan! Ne bi ga smeli pustiti ven!« Tanaka se je izgovarjal, da ga Dravidov ni hotel poslušati. Najprej se je vrnil Giovanni Ziliotto. V ročni torbici je prinesel epru-vete z vzorci peska. »V okolici letališča so žveplo, svinec, cianidi in stroncij meter in pol globoko. Ne verjamem, da bi katerokoli živo bitje preživel katastrofo. Toda koncentracija se je na nekaterih mestih že toliko znižala, da bi se novo življenje moglo obdržati. V vodo sem dal alge. Posejal sem tudi semena rastlin, ki rastejo v suhem podnebj. Videli bomo, ali bodo vzknila.« »Tudi če bodo vzknila, nam to ne bo pomagalo,« je pripomnil Roger Greenski in pokazal na Tanako, ki je ležal na postelji in se zvijal od bolečin. »Ali ga vidiš? Zemlja je za nas preveč strupena. Skrajni čas je, da zapustimo ta planet.« »Ali si našel vodjo?« je vprašal Ziliotto. »Predsednika robotske republike ali kaj podobnega?« »Dravidov je imel prav. Programer ni noben vodja, marveč prototip robotov in shramba podatkov.« »Nekdo mora upravljati družbo!« »Motiš se. Robotska družba ni podobna človeški družbi, temveč družbi mravelj ali čebel. Vsi posamezniki so si enaki. Ali si opazil, da celo sprašujejo enako in v istem času? Med njimi ni razlik kot med ljudmi. Čebela je usposobljena za vsa dela, ki so potrebna za obstoj čebelje družbe: za pisanje mladice, nabiranje medu, gradnjo satja in tako naprej. To, kar posamezna čebela dejansko dela, pa je odvisno od situacije, ki se v njej znajde. Temu pravijo roboti konstelacija. Edina izjema so posamezniki, ki skrbijo za reprodukcijo. V čebelji družbi so troti in matica, v robotski programer. A tudi ta specializirana bitja so natančno programirana, zato ne potrebujejo predsednika republike. Kot biolog veš, da čebelja matica nikomur ne vlada.« »Ni mogoče!« je osuplo vzkliknil Ziliotto. »Vsi roboti vendar ne morejo biti programirani za vse funkcije, ki jih zahteva razvita tehnična družba. Funkcije čebel so enostavne.« »To je res,« je dejal Greenski, »in ljudje, ki so programirali robote, tega niti niso nameravali. Zato se nam zdijo roboti z nekaterih vidikov defektni. Sposobni so reševati najbolj zapletene probleme, vendar ne čutijo nuje, da bi si izmišljali probleme.« »Hočeš reči, da se ne veselijo življenja.« »Tako nekako. Noben robot se ne sprašuje, zakaj sploh živi, kakšen srnisek ima njegovo početje. Spraševanje, ustvarjanje, čustva - to jim je tuje. Edina zakona njihovega življenja sta zakon programa in zakon konstelacije.« »Prav kakor čebele.« »Toda ker robotji programi ne ustrezajo sedanji

situaciji in ker se akumulirajo v njih napake, bodo propadli. V tovarni za izdelavo ljudi - hočem reči robotov - sem videl, da se jim večkrat zatakne. Družba bo čedalje bolj defektna, dokler je ne bo konec.« »Počakaj!« je posegel vmes Ziliotto. »Akumulirane napake so nekaj podobnega kot mutacije v človekovi dednosti.« »To je res. Toda koliko mutacij je koristnih?« »Niti en odstotek.« »Ker je sleherni človek takšna `tovarna` za nadaljevanje rodu, je lahko 99 odstotkov mutacij škodljivih. Še vedno jih ostane en od-stotek koristnih. Roboti pa imajo samo eno tovarno oziroma matico. A tudi če bi jih imeli deset, jim ne bi pomagalo, da bi preživel daljšo dobo.« Pilot Tanaka, ki je nekaj časa poslušal njun razgovor, se je na svojem ležišču napol dvignil. »Razstreliti bi morali programerja in potem bi vsi propadli. Imel si lasersko pištolo, in če bi...« Prijel se je za trebuh in zastokal. »Uničenje programerja bi prizadelo šele naslednjo generacijo. Poleg tega ne bi imelo nobenega smisla, ker na Zemlji ni več možnosti za življenje.« »To je res,« je dejal Ziliotto. »Računi kažejo, da bodo minila sto-letja, preden bodo ozračje, zemlja in voda izgubili vse strupe in preden bo spet dovolj kisika, posebno če upoštevamo, da se bo vegetacija v teh razmerah le počasi širila po svetu.« Na letališče se je spustilo letalo. Čez četrte ure je vstopil Lajos Szegget. Mrko se je držal. V obraz je bil bled in težko je dihal. »Budimpešte ni več!« je vzkliknil. »Ni več kraljeve palače, ciganskih orkestrrov, segedinskega golaža...« »Ali si mislil, da boš jedel segedinski golaž?« je vprašal Greenski. Szegget je zamahnil z roko. »Že triindvajset let nisem jedel poštenih jedl. Ali so sojini zrezki in algina mezga sploh kakšna jed?« Pozno popoldne sta se približala dva robota, ki sta nesla v nosilnici nezavestnega Dravidova. Vsi štirje vesoljci so zaskrbljeni stekli ven. »Galaktik se je pokvaril,« je rekel eden od robotov. »Odnegli smo ga v popravljalnico, toda zdravniki so rekli, da mu ne morejo po-magati, ker je sestavljen drugače kot Zemljani. V vašem organiz-mu skorajda ni kovin. Zanj nimamo rezervnih delov. Če vam je v napoto, ga odnesemo v topilnico.« »Nočemo biti nevljudni,« je dejal drugi robot, »toda vašemu Galaktiku zares ne moremo pomagati. Z našega vidika vi niste ljudje.« »Na vesoljski ladji imamo dovolj rezervnih delov zanj,« je rekel Roger Greenski. »Upam, da ga niste poškodovali.« »Drobec tkiva smo dali v analizator, in ko se je izkazalo, da je narejen iz nam neznane snovi, smo ga pustili pri miru.« Vesoljci so dvignili Dravidova in ga položili na ležišče. Tudi v umet-nem ozračju, obogatenem s kisikom, ni prišel k zavesti. »Ali ste videli?« je menil Greenski. »Dobrohote bi nam poškodoval člana posadke. Rekel sem: to je defektna civilizacija!« »Tukaj nimamo več kaj iskati,« je dodal Szegget. »Še dobro, da smo odnesli kožo.« Poiskali so zvezo z Odisejem. Privezali so se na ležišča. Raketo-plan je začel drveti po stezi. Zletel je pod nebo. Dvigal se je čedalje višje. »Tukaj Hermes. Sporočite nam natančno lego.« »Tukaj Odisej. Deklinacija: 12°, 24', 0" ...« je oddajala postaja na Odiseju. »Tukaj Hermes. Sledimo vam na razdalji 1800 metrov.« »Tukaj Odisej. Imamo vas na zaslonu. Zmanjšujemo rotacijo in od-piramo vakumska vrata.« »Tukaj Hermes. Še deset metrov.« Rahel udarec je vesoljce v raketoplanu prepričal, da so pristali v vesoljski

ladji. Po nekaj minutah črpanja zraka v kabino za spust so odprli hermetična vrata. »Doma!« je vzkliknil Lajos Szegget. »Zdaj ko sem videl razrušeno Budimpešto, je moj edini dom Odisej.« Opotekel se je po hodniku. »Kdo ve, kako je končal moj brat Pišta,« je zamrmral bolj zase kot za poslušalce. Sledil je Onda Tanaka, ki se je komaj držal na nogah. Bolničarji so odnesli nezvestnega Dravidova. Po ukazu kapitana Greenskega sta morala tudi Szegget in Tanaka v ambulanto. Prebivalci vesoljske ladje so obkolili Greenskega in Ziliotta. Vprašanja so prihajala z vseh strani. »Kako je z mojo Belgijo?« je spraševal Philippe LaCroix. »Bili ste tam.« »Ali ste videli Rusijo?« »O vsem se bomo pogovorili,« je utrujeno dejal kapitan Greenski. »Za zdaj vam povem samo to: Zemlja je zares mrtev planet. Na njej ni možnosti za življenje.« »Zasejali smo rastline,« je pristavil Ziliotto. »Vendar bodo minila stoletja, preden bo Zemlja spet primerna za bivanje ljudi.« »Kaj pa roboti?« je nekdo vprašal. »Ah roboti!« je vzdihnil Greenski. »To je defektna civilizacija. Vzdržali bodo še sto, morda dvesto let.« »Kam pa zdaj?« je vprašal Ivan Šelepov. »Iskat nove svetove?« »Svetove, ki bodo primerni za ljudi,« ga je dopolnil Greenski. »Ali se spomnite planeta Beta v osončju Aldeberana?« je vprašal LaCrox. »Takrat se nam je zdel prav prijazen svet. Nekatero rastline so bile celo užitne.« »Temperatura je bila previsoka,« je menil Jansen. »Jaz bi predlagal planet Nova Amerika v osončju Sirija. Ali se ga spomnite? Na eni strani ga osvetljuje rdeči Sirij A, na drugi beli pritlikavec Sirij B.« »Začeti bomo morali iz nič,« je rekel Otto Schultz. »Na Guliverju smo našli živali, ki bi jih mogli udomaćiti in jesti.« »Zakaj ne bi šli v kakšno bližnje osončje?« je vprašal Roger Greenski. »Na Centavrih je žal samo en orjaški planet. Toda Barnardova jih ima menda dvanajst. Ali se spominjate avtomatske postaje, ki je ob koncu 20. stoletja odletela v bližnja osončja?« »Sporočila je, da je na enem od planetov dovolj kisika in vode,« se je spomnil Olaf Jansen. »Verjetno je tamkaj življenje.« »Kot v Peklu?« je trpko pripomnil Otto Schultz. »Potem bomo leteli naprej,« je dejal Roger Greenski. »Saj nimamo izbire. Tale naša ladja bo zdržala še najmanj sto let.« »Lalande je oddaljen osem svetlobnih let.« »Wolf samo malo več.« »Če v našem delu galaksije ne bo primernih planetov, se bomo vrnili na Zemljo,« je dejal Giovanni Ziliotto. »Zaradi časovnih spre-memb bodo pretekla na Zemlji stoletja. Na njej ne bo več ne strupov ne robotov. Posejana bo z zelenimi dolinami in gozdovi. Kot nekoč. To bo spet naša stara, dobra mati Zemlja.« »Mi je ne potrebujemo,« se je oglasil mladinec Algol. »Rajši bi šli naprej proti središču galaksije. V Plejadah je na tisoče zvezd! Kako sijajno mora biti tamkaj nebo! Ni dvoma, da bo ena od njih imela tak planet, kot ga iščemo.« »Naša generacija morda ne bo dočakala obljubljenе dežele,« je s prisiljenim nasmehom dejal Roger Greenski. Obrnil se je k članom kapitanskega sveta. »Mislim, da bi morali sprejeti zahteve mladih. To bo njihov in ne naš svet.« Starejši vesoljci so pritrdili. Algol in drugi mladinci so napeto poslušali razgovor. »Kaj pravite? Odstopili nam boste svoje položaje?« se je oglasil eden izmed njih. »Ne vseh in ne takoj,« je pripomnil Greenski. »Toda v nekaj letih, denimo v petih, bi lahko prevzeli vse dolžnosti na ladji.

Naša generacija je opravila svoje.« Na hodnik se je prerinilo nekaj bolničark v belih haljah. »Agni in Aldebaranu se je rodil sin: sedeminosemdeseti prebivalec Odiseja,« je rekla ena od njih. »To je tretja generacija,« je pristavil Šelepov. »Zdaj vidim, da smo se zares postarali. Če se ne motim, jih imam že šestinpetdeset.« Novorojencem so dajali imena po bližnjih zvezdah. Aldebaran je rekel: »Ime mu mora biti Helios - Sonce.« Odisej je se nekajkrat obkrožil Zemljo. Nato je Greenski ukazal: »Na svoja mesta!« Ljudje so se začeli razhajati. Vsakdo je vedel, kaj je njegova dolžnost ob poletu. Greenski, Šelepov, LaCroix in Algol so krenili v navigacijski oddelek. »Poženite motorje! Smer: Barnardova zvezda!« »Smer: Barnardova zvezda!« je donelo po ladijskih zvočnikih. Vesoljska ladja Odisej se je pognala naprej. Letela je okrog Zemlje s čedalje večjo hitrostjo. Nato se je odtrgala s tirnice in zdrvela v brezmejni vesoljski prostor.

PSIHOROBOT

Čeprav je bila nedejja, je bilo v prostorih družbe Robot Corporation nadvse živahno. V konferenčno dvorano so se stekali inženirji tehniki, oblečeni v bele halje, novinarji, opremljeni s fotograf-skimi in kinokamerami, in še množica drugih ljudi. Mnogim se je videlo, da so tujci. Na nizkem odru sredi dvorane je stal robot iz plastike in kovine. Oblika je nekoliko spominjala na človeka, vendar so odebeljeni sklepi, veliki podplati, roke s kleščami, predvsem pa štirioglata glava brez nosu učinkovali precej nečloveško. Na plastično oprsje je bila privita tablica z napisom: Robot PSI1, izdelek razvojnega inštituta Robot Corporation. Predstojnik inštituta Viljem Herlek je dvignil roko in jo držal nad glavo, dokler se ni hrup v dvorani polegel. »Spoštovani gosti,« je slovesno povzel besedo in pokazal na negibnega robota v ozadju. »Skupina naših najboljših strokovnjakov, inženirjev, kibernetikov, matematikov, fiziologov in psihologov ga je sestavljala skoraj pet let. Zdaj stoji pred vami: robot PSI1, prvi psihorobot v zgodovini človestva. Ta je šele prototip in na pod-lagi izkušenj z njim bomo izdelali popolnejše primerke. Toda led je prebit: človek je stopil v novo era svojega tehničnega razvoja - v ero psihorobotike.« Govornik je skrivaj pogledal v prvo vrsto, kjer so sedeli zastopniki konkurenčnih podjetij European Electronic Corporation, Automation in Robot Company Inc. Z njihovih obrazov je sevala zaskrb-Ijenost. »Psihorobotika pomeni revolucijo v dosedanjem razvoju roboti-ke,« je nadaljeval Herlek. »Pomeni prelom s klasičnimi vrstami robotov, ki delujejo neodvisno od človeka. Čeprav je večina od vas že slišala za psihorobote, mi dovolite, da na kratko opišem njihovo delovanje. Psihoroboti delujejo le v simbiozi s konkretnim človekom. Poglejte našega PSI 1! Zdajle se zdi, kot da je mrtev mehanizem. Z nobenim stimulatorjem ga ne moremo pripraviti k gibanju. Toda brž ko bo vzpostavljen simbiotski stik z gospodar-jem, bo

oživel in izpolnil vse njegove želje. Psihoroboti reagirajo zgolj na gospodarjeve misli.« V prvi vrsti je mlad moški s črnimi brčicami dvignil roko. Fotograf-ska kamera v njegovih rokah je razodevala, da sodi med pišočce. »Ali to pomeni, da bo robot natočil v kozarec vodo in jo ponudil gospodarju, kadarkoli bo ta žejen?« je zajedljivo vprašal. »Seveda,« je odgovoril Herlek. »Kaj pa vino? Ali mu bo prinesel tudi vino?« »Tudi vino, če si ga bo zaželel.« »A če vina ne bo v hiši?« »Tedaj bo šel v trgovino in ga kupil.« »A če gospodar ne bo imel denarja? Ali bo robot steklenico ukra-del?« »Za moralno čutečega gospodarja ne bo robot nikoli kradel.« »Kaj pa za nemoralno čutečega gospodarja?« »Zanj bi seveda kradel, a takim ne bomo dajali robotov PSI 1!« K Herleku je pristopil njegov pomočnik Mikeli. Tiho je dejal: »To je Čifi z Žarometa.« Vsi so poznali zajedljivega novinarja, ki se je podpisoval z vzdev-kom Čifi in polnil strani časopisa Žaromet s pamfleti, v katerih je kritiziral vse od kraja. »Le kaj ga je prineslo sem?« Herlek se je obrnil k poslušalcem in nadaljeval: »Robotu pravimo psihorobot zato, ker ga nadzira in upravlja neposredno gospodar-jeva duševnost. Lahko bi rekli, da ima gospodar dva organizma, svojega in robotjega, in obadva giblje in jima ukazuje z impulzi, ki se porajajo v možganski skorji. Robot je brezžično povezan z gospodarjevimi možgani. Kot najbrž vsi veste, se je našim fiziologom posrečilo desifrirati možganske valove, ki jim pravimo semantični valovi. V robotu je zelo občutljiv detektor teh valov in njihov de-šifrator.« Eden izmed strokovnjakov podjetja Automation je dvignil roko. »Iz vaših besed sledi, da se klasični robot in vaš robot razlikujeta v načinu komuniciranja. Klasični robot uporablja besedno, vaš pa nebesedno pot. Čeprav je to napredek, se mi zdi, da so vaše bese-de, kot na primer revolucija robotike in era psihorobotike, močno pretirane.« Zraven sedeči zastopniki konkurenčnih podjetij in no-vinar Čifi so mu prikimali. »Brezžično ukazovanje ni edina prednost psihorobotov,« je s po-udarkom dejal Viljem Herlek. »Omeniti moram vsaj še štiri pred-nosti. Prvič: psihorobotu sporoča gospodar ukaže z razdalje, in sicer na odprtem prostoru z razdalje treh kilometrov, v zgradbah pa z dveh. Šele meter debel betonski zid skrči območje sporazu-mevanja na krog s premerom sto metrov. Z dodatnimi ojačevalniki pa bi se ga dalo razširiti, kar bomo upoštevali pri konstrukciji no-vih modelov vrste PSI. Roboti PSI 2 bodo najbrž imeli kar dvakrat daljši komunikacijski obseg. Drugič: psihorobot izvaja ukaz, dokler traja želja. Zato ga ni treba ponavljati. Nikoli ga ne pozabi. Tretjič: psihorobot uboga samo svojega gospodarja, ker je modu-liran le na njegove semantične valove. Za druge ljudi je mrtev mehanizem. Zato odpadejo zlorabe, a tudi tatvine robotov, ki so sicer dokaj pogoste. V bližnji prihodnosti pa bomo konstruirali robote PSI, ki bodo modulirani na več oseb, npr. moža in ženo ali člane družine. Nikoli pa ne bodo ubogali tujca. Četrtrič: v psihorobotu je spominsko skladišče, ki precej presega človekove spominske zmožnosti. Za gospodarja pomeni nekak rezervni spomin, ker se vse njegove misli, spoznanja, asociacije, avtomatično zabeležijo v njem. Gospodar ima od tega veliko ko-rist. Denimo, da mu je nekdo sporočil svojo telefonsko številko ali naslov. Četudi bi

podatek pozabil ali listek založil, bi ga robot verno obnovil in poklical pravo številko ali napisal na ovojnico pravi naslov.« Novinar Čifi je vstal. »Kaj pa človekova podzavest?« je vprašal. »Ali reagira robot tudi na ukaze podzvesti?« »Na psihološka vprašanja bo odgovarjal naš psiholog dr. Dogan Cuceloglu,« je pojasnil inženir Herlek. Na oder se je povzpел psiholog Cuceloglu. Velika pleša na glavi se je blestela v luči bliskavic, ki so jih prižigali fotoreporterji. »Psihorobot reagira vedno na najmočnejši ukaz,« je dejal. »Najmočnejši pa je ukaz, ki se rodi v zavesti in se izraža v vedenju. Pri normalnem človeku so podzavestne želje šibkejše in v borbi z zavestnimi vedno podležejo. Pri duševnih bolnikih in motenih ljudeh pa lahko podzavestne želje prevladajo. Zato je psihorobota dopustno modulirati le na duševno povsem zdravo osebnost.« »Kako pa veste, kdo je duševno povsem zdrav? Ali se ne morete zmotiti?« je vprašal ifi. »Duševno zdravje ugotavljamo s psihološkimi testi, ki so pokazali največjo veljavnost - z Otisovim testom intelektualne zrelosti. Zumanovim testom emocionalne zrelosti, Lakenikovim testom socialne zrelosti ter Hiisovim testom seksualnih kompleksov. Po potrebi dodamo še kakšen spedfičen test, npr. Azin test psiho-patskih tendenc. Posamezni test se vsekakor lahko zmoti, vsi skupaj pa se ne morejo. Verjetnost napake je tako majhna, da jo praktično lahko zanemarimo.« Ker ni bilo nobenih vprašanj več, je spet prevzel besedo inženir Herlek. »Spoštovani gosti,« je dejal. »Na naš razpis se je prijavilo stopet-deset kandidatov za simbiotsko povezavo s prototipom PSI 1. Komisija je izločila vse, ki iz različnih razlogov ne bi ustrezali, npr. mladoletnike, duševne bolnike in ljudi z duševnimi motnjami. Na spisku je ostalo triinštirideset oseb z nadpovprečnim duševnim zdravjem. Med njimi je odločil žreb.« Herlek je pomignil mlajšemu moškemu, ki je stal s psihologom Cuceloglujem v ozadju. »Izbral je Jakoba Rizmana, ki je tukaj med nami.« Rizman je z negotovimi koraki stopil k Herleku in v zadregi po-kimal gledalcem. »Ponovil bom vaše osebne podatke: Jakob Rizman, star devetind-vajset let, poročen, brez otrok. Končal štiriletno trgovsko šolo, zaposlen kot svetovalec v trgovini s tehničnim blagom. Visok stoddvainšestdeset centimetrov, težek sedemdeset kilogramov. Zdravstveno stanje odlično, v družini ni bilo duševnih bolezni. Inteligenčni količnik 102, emocionalni količnik 110 ter količnik socialne prilagodljivosti 106. Ali je vse točno?« »Točno,« je ponovil Rizman. »Ali ste se odločili za preizkušnjo povsem prostovoljno?« »Povsem prostovoljno.« »Ali so vam znane morebitne posledice?« »Znane.« »Ali prevzimate odgovornost za svojo odločitev?« »Prevzemam.« »Trenutek!« je vzkliknil novinar Čifi in vstal. »Kakšne so morebitne posledice?« Inženir Herlek se je obrnil k njemu. »Robota smo večkrat preizkusili na našem oddelku,« je dejal, »vendar samo za kratko dobo v umetnih situacijah. To bo prva dolgotrajna preizkušnja v pravi življenjski situaciji. Čeprav smo prepričani, da bo potekala v redu, ne smemo povsem izključiti možnosti, da bi robot odpovedal.« »Kal bi se lahko pripetilo?« »Lahko se pokvari kak mehanizem, zaradi česar bi robot napačno izvedel ukaz.« »Ali grozi kandidatu kaka nevarnost?« »Ne, nevarnosti ni nobene.« »Za koliko ste zavarovali kandidata?« »Za

trideset tisoč mednarodnih dolarjev.« Čifi je zažvižgal. »To je lepa vsota! Zakaj ste ga zavarovali, če ni nobene nevarnosti zanj?« Psiholog Cuceloglu se je prerinil v ospredje. »Zaradi občutka var-nosti!« je vzkliknil. »Robot Corporation želi, da se ljudje, ki sode-lujejo z nami, počutijo povsem varne. Nevarnosti pa niso večje, kot prežijo na nas v vsakdanjem življenju. Tudi letalske družbe zavarujejo potnike, čeprav ni niti enega promila verjetnosti, da bi prišlo do nesreče. Z našimi roboti je še manj.« Čifi se je usedel. Zastopnik Automationa se je stegnil k njemu in mu nekaj zašepetal. Inženir Herlek se je obrnil nazaj k Rizmanu, ki je brez pripombe poslušal besedni dvoboj med zastopnikom Robot Corporations in novinarjem Čifijem. »Ali veste, kaj so vaše dolžnosti?« je vprašal. »Vsak večer poročam, kaj se dogaja z robotom čez dan,« je odgo-voril Rizman. »Če se zgodi kaj važnega, vas pokličem sproti. Vsaj enkrat na dan ga priključim v električno omrežje in mu napolnim akumulatorje. Vsak sedmi dan ga pripeljem na inštitut na tehnični pregled.« Pristopil je Herlekov pomočnik in mu izročil plastično škatlico. »Naš najnovejši voki-toki s petdesetkilometrskim dosegom. Pokličite nas samo s pritiskom na gumb. Z njim se boste pogovarjali z nami. Imejte ga vedno pri sebi.« Herlek je krenil proti robotu. Pomočnik Mikeli, psiholog Cuceloglu in Jakob Rizman so mu sledili. »Robot ima dvoje oči,« je dejal Herlek. »Z enim se bo orientiral v okolju. Ima podobno funkcijo kot cloveško oko. Skozi drugo pa se bo projicirala slika na televizijskem zaslonu v našem inštitutu. Na ta način bomo lahko sproti opazovali, kaj se dogaja z gospo- darjem in njegovim robotom.« Obrnil se je h gledalcem. »Družba Robot Corporation vas vabi, da nas v naslednjih dneh obiščete in si ogledate na ekranu, kaj se dogaja z njima.« Na vrsti je bilo moduliranje robotovih sprejemnih sistemov z Rizmanovimi možganskimi valovi. Dva tehnika sta posadila kan-didata na stol z udobnim naslanjačem in poveznila nanj čelado s številnimi kabli, ki sta jih vtaknila v vtičnice na robotovem oprs-ju. Enega od kablov sta vtaknila v električno omrežje. Slišal se je enakomeren zvok. V dvorani je vladala popolna tišina, čeprav je trajalo vse skupaj dokaj dolgo. Nenadoma se je prižgala na robotovem čelu drobna lučka. »Moduliranje je končano,« je dejal inženir Herlek. Tehnika sta dvignila z Rizmanove glave čelado. Odstranila sta tudi kable. »Zdaj mu lahko ukažete, karkoli želite,« je Herlek prigovarjal Riz-manu, ki si je mel oči, ker se mu je bleščalo. »Pridi sem,« je rekel Rizman in robot se je premaknil. S počasnimi dolgimi koraki se mu je približal. »Psihorobotu ni treba govoriti,« ga je opomnil Herlek. »Dovolj je, če si to želite.« Robot se je obrnil in odkorakal po dvorani. Pred izhodom se je ustavil, se spet obrnil in krenil nazaj proti odru. »Odlično, Rizman!« je vzkliknil Herlek. »Upam, da vam bo naš psi-horobot v razvedrilo in pomoč.« V naslednjih dneh je bilo pred televizijskim sprejemnikom v raz-vojnem inštitutu družbe Robot Corporation zelo živahno. Nenehno so prihajali povabljeni in si ogledovali, kaj delata robot in njegov gospodar. Največkrat pa sta prisla predstavnik družbe Automati-on in novinar Žarometa Čifi. Na zaslonu so se prikazovali najrazličnejši prizori. Celotnega robo-ta se ni dalo videti, pač pa njegove roke in noge, včasih še kaj več. Vendar je gledalec brez

težav razbral, kaj se dogaja. Ponavadi so se videle robotove roke, noseče pladnje s pijačo, časopis, jedilni pribor, škatlico cigaret in vžigalnik. Ni bilo težko uganiti, da robot tudi kuha. Rizman in njegova žena sta se srecno smehljala. Nekega večera je robot Rizmana skopal. Po zaslonu je švigala ko-vinska roka z gobo, polno milnice. Nato ga je z brisačo zbrisal. Spet drugič je robot Rizmana slekel in ga položil v posteljo. »Uka-zal bi mu, naj sleče tudi ženo, a ji je nerodno, ker jo morda gledate na zaslonu,« je po vokitokiju sporočil Rizman. »Neverjetno, kako hitro se človek pomehkuži,« je ugotovil Dogan Cuceloglu. »S psihoroboti bomo ustvarili rod pomehkužencev.« Robot se je naučil hoditi v trgovino, trafiko, na trg in na pošto. Na zaslonu so se videli številni obrazi radovednežev, ki so strmeli vanj. »Boljšega služabnika ni na svetu,« je sporočil Jakob Rizman. »Prepričan sem, da bodo v naslednjem desetletju psihoroboti preplavili svet.« Povabljeni so čedalje redkeje prihajali v laboratorij gledat, kaj dela robot. Samo zastopnik Automationa in novinar Čifi sta vztrajala. »Mislim, da sta povezana med seboj,« je dejal Herlek. »Bržkone mu je tovarna obljubila nagrado, če odkrije kakšno napako.« »A se bosta obrisala pod nosom,« je dopolnil njegovo misel pomoč-nik Mikeli. »PSI 1 dela brez napake. Ko bomo začeli z množično proizvodnjo, bodo naročila kar deževala.« Dogodki na televizorju so se zdeli čedalje manj zanimivi. Strokov-njaki iz oddelka za iznajdbe in izboljšave so le nekajkrat na dan prižgali sprejemnik in opazovali, kaj delata robot in njegov gospo-dar. Menili so, da so z novim modelom robota uspeli. Začeli so se pripravljati na množično proizvodnjo. Oddelek za tržišče je skušal ugotoviti zmogljivosti trga, finančni oddelek pa je programiral proizvodni proces. Reklama v časopisih in na televiziji je napove-dovala: »V kratkem se bodo pojavili na trgu psihoroboti družbe Robot Corporation, ki so uspešno prestali praktično preizkušnjo. Utrli si bodo pot v vse domove. Brez njih si ne bo mogoče ustvariti prihodnosti, kot si jo želimo.« Nekega dne pa je zadonel iz zvočnika, skozi katerega se je oglašal Jakob Rizman, obupen krik: »Pusti jo na miru! Na pomoč! Pomagajte! Tega nisem ukazal! Pusti jo na miru! Dogan Cuceloglu je brž skočil k sprejemniku in ga prižgal. Zagledal je robotjo nogo, preko katere je visela Rizmanova žena, robot pa jo je tolkel po zadnji plati. Rizmanovka je tulila kot ponorela, Rizman pa je stal za njima in kričal v oddajnik v roki. »Kaj pa delate, Rizman?« je zavpil Cuceloglu. »Tako se nismo zmenili!« Robot je spustil Rizmanovo ženo in odcapljal nekam v ozadje. Rizman se je prijel za glavo. »Tega nisem ukazal! Nisem in nisem! Ne boste mi naprtili krivde! Robot je proti moji volji pretepel mojo ženo!« Pozvali so ga, naj nemudoma pride z robotom v inštitut družbe Robot Corporation. Robota so takoj odvedli v tehnični oddelek na pregled, njegovega gospodarja pa sta zaslišala inženir Vilijem Herlek in Dogan Cuceloglu. Držal se je kot kup nesreče. »Prisežem, da mu nisem ukazal, naj jo pretepe!« je roteče vzkliknil. »Svojo ženo vendar ljubim! Zakaj mi ne verjamete? Ljubim jo! Tudi Marjeta mi ne verjame! Vsi mislite, da sem ga naščuval. Kaj takega mi niti v sanjah ne bi prišlo na misel.« Cuceloglu je pogledal Rizmana. »Opišite vse

okoliščine, ki so privedle do incidenta.« »Domov sem prišel nekoliko kasneje kot običajno, ker sem se v službi zadržal. Žena mi je postregla s hladnim kosilom. Opozoril sem jo, da je kosilo hladno, nakar je odgovorila, naj si sam kuham. Tedaj je robot pobesnel.« »Aha!« je vzkliknil Cuceloglu. »Torej ste kuhali jezo!« »To je res,« je priznal Rizman, »toda to ne pomeni, da sem mu velel, naj jo pretepe.« »Najbrž je bila ta misel vsaj za trenutek v vaši zavesti. Za tako kratek trenutek, da se niti ne spomnite dobro. Robot je programiran tako, da registrira tudi najkrajšo misel in ne odneha, dokler povelja ne izpelje.« »Kaj pa naj naredim?« je obupano vprašal Rizman. »Če želite, lahko odstopite od eksperimenta,« je dejal inženir Herlek. »Ne silimo vas, vendar si želimo, da bi nadaljevali. To bi nam omogočilo, da odkrijemo, zakaj je prišlo do incidenta. Če bomo poznali vzrok, ga bomo lahko odstranili.« Rizman je okleval. Šele ko mu je Cuceloglu obljubil dodatnih tisoč mednarodnih dolarjev za ženine bolečine, je pristal. Vendar je moral obljubiti, da ne bosta z ženo črhnila niti besedice o incidentu. S čekom v roki in robotom ob sebi je z negotovim korakom zapustil laboratorij. Komaj je odšel, je vstopil novinar Čifi. Pogledal je oba strokovnja-ka in vprašal: »Zakaj pa sta videti tako vznemirjena? All preizkušnja z robotom ne poteka tako, kot ste pričakovali?« »To nima zveze z robotom,« ga je zavrnil Herlek. »Z današnjim dnem končujemo javne obiske. Navzočnost gledalcev nas moti pri delu. Konec koncev ste vse že videli. Ne verjamem, da se bo pri-kazalo kaj novega. V kratkem bomo začeli množično proizvodnjo robotov PSI 1.« »Zares?« se je začudil Čifi. »Ali bo vstop prepovedan tudi novinarju Žarometu? Tega vama ne bi svetoval.« »Rekel sem, da nas motite pri delu!« je s poudarkom dejal Herlek. »Prosim, da ne prihajate več k nam! Ali sem dovolj jasen?« »Dovolj,« je ledeno odgovoril Čifi. »Nekaj gnilega je v deželi Robot Corporationa.« »Denimo, da vam ne bomo prepovedali vstopa, temveč ga bomo samo reducirali,« se je oglasil Cuceloglu. »Mislim, da bo dovolj enkrat na teden, seveda, če ne bomo preveč zaposleni z delom.« Novinar Čifi je stopil k sprejemniku in ga prižgal. »Upam, da danes prepoved še ne velja,« je pristavil. Na zaslonu se je prikazala robotja roka, ki je držala cev sesalca za prah. »Lahko bi v Žarometu objavil članek, ki bi bil največja reklama za vas PSI 1. Dobili bi se enkrat več naročil. Toda če nočeta, tudi prav!« »Vaši dosedanji članki so bili vse prej kot reklama za nas,« je mrko dejal Herlek. »Imenovali ste nas največji bahači pod soncem.« »Kakor hočeta,« je rekel Čifi in krenil k izhodu. »Če se premislita, me pokličita v uredništvo Žarometu. Bolje je, da gledam robota in njegovega gospodarja na zaslonu, kot da ju zalezujem za vogali.« Izginil je skozi vrata in jih zaloputnil. Toda hip zatem jih je spet odprl in dejal: »Tega mi ne moreta preprečiti. Na vajinem mestu se ne bi bodel z novinarjem Žarometu. Ta časopis je že marsikomu opekel prste.« Ko je odšel, je Cuceloglu zaskrbljeno dejal. »Slutim, da nam bo nakopal še hude težave. Od novinarja Žarometu ne mores pričakovati nič dobrega. Podjetje Electronic Equipment so s svojimi podtikanji in napadi spravili na rob prepada.« Inženir Herlek je zamišljeno stopal po sobi gor in dol. Ustavil se je pred

psihologom. »Ali si prepričan, da je teorija o premoči zavestnih ukazov pravilna?« je vprašal. »Na njej visi ves naš projekt.« »Popolnoma,« je prepričljivo odgovoril Cuceloglu. »Pri normallem, duševno zdravem človeku drži ego svoj id čvrsto na vajetih. Rizmanu je v navalu jeze popustil. Za trenutek si je zavestno laželel, naj bo žena kaznovana za hladen obed. Najbrž je bil trenutek tako kratek, da se ga ne spominja, ali pa se nam je zlagal.« »Potemtakem smo Rizmana napačno izbrali,« je menil Herlek. Zdi se mi, da so vaše metode za ugotavljanje duševnega zdravja premalo zanesljive.« »Zumanov test emocionalne zrelosti ima koeficient zanesljivosti 0,95! Takšen test se ne zmoti! Robot je primazal Rizmanovi ženi samo nekaj udarcev. Prepričan sem, da gospodar ne bi dopustil česa hujšega.« »Dobro veš, da je tudi nekaj udarcev preveč. Zaradi takih incidentov nam lahko propade ves projekt. Ker smo vložili vanj toliko denarja, si ne upam pomisliti na posledice, ki bi sledile neuspehu.« »Če dvomiš, lahko začasno prekinemo eksperiment in nadaljujemo raziskave v laboratoriju.« »Počakajmo,« je odločil Herlek. »Morda bo odslej potekal v redu. Rizman ve, da mora biti bolj previden.« V naslednjih dneh se je Rizman spet zdel zadovoljen s svojim robotom. Njegova žena se je nekaj časa držala ob strani, a ga je kmalu tudi sama začela uporabljati za razne opravke. Robot ji je pomival šipe, zalival rože, strigel in lakiral nohte, natikal čevlje in tako dalje. Zdelo se je, da je dogodek pozabljen. Nekega jutra, brž ko je inženir Herlek prišel v laboratorij, je zadonel iz zvočnika nečloveški Rizmanov krik: »Joj meni! Vse je končano! Ne bom se rešil! Poslovodja me bo uničil! Izgubil bom službo! Vaš robot mi je zafural kariero!« Herlek je bliskovito skočil k sprejemniku in ga prižgal. Toda videl ni nič posebnega. Kazalo je, da robot mirno stoji ob vratih, med-tem ko se Rizman premetava po postelji in vije roke. »Kaj se je zgodilo?« je vprašal. »Vso noč vas kličem!« je tarnal Rizman. »A se nobeden ne oglasi.« »Saj veste, da ponoči ne delamo. Kaj se je zgodilo?« je Herlek ponovil vprašanje. »Sredi noči, ko sem spal, je prikolovratil robot in prinesel Heleno Lapp. Joj meni! Ne bom se izmazal!« »Kdo je Helena Lapp?« »Joj, žena mojega poslovodje! Pomislite, vdrl je v njegovo stano-vanje in mu jo ugrabil iz postelje. Helena Lapp se je zagnala vame kot pobesneta mačka in me vsega spraskala.« Pokazal je praske in ogrebotine po rokah in vratu. »Prepričana je, da sem jaz po-slal robota ponjo. Takoj nato je prihrumela še Marjana. Včeraj sva se nekaj skregala, zato je spala v svoji sobi. Skupaj sta planili po meni. Helena Lapp me je praskala spredaj in Marjana zadaj. Joj, jaz nesrečnik!« je tožil. »Poslušajte, Jakob Rizman!« je odločno spregovoril Herlek. »Takoj pridite z robotom k nam. Skupaj bomo odločili, kaj naj storimo.« Zaslišalo se je glasno govorjenje. Hip zatem so se odprla vrata in v sobo je stopil novinar Čifi. »Tukaj ga imate, pohotneža!« se je slišal glas Marjane Rizman. »Kar slikajte ga! Naj vsa dežela vidi, s kakšnim človekom sem že tri leta v zakonu!« Novinarju Čifiju so se zasvetile oči. Iz žepa je privlekel beležnico in vprašal: »Kaj se je zgodilo, Jakob Rizman? Vaša žena je zelo raz-burjena. Ali vam jo je robot zagodel?« »Ne odgovarjajte!« je vzkliknil Herlek. »Po pogodbi ste dolžni, da se o vseh zadevah

najprej pogovorite z nami!« »Ne poslušajte ga,« je dejal Čifi. »Ti ljudje iz Robot Corporationa vam nič ne morejo.« Rizman je okleval. Hotel je odgovoriti, odprl je usta in nekaj zamrmral, ko se je premislil in jih spet zaprl. »Povejte!« ga je spodbujal Čifi. »Oni so krivi vaše nesreče. Zakaj bi jih ubogali?« »Če boste govorili, bo vse prišlo v časopis. Prizadeti bodo še bolj jezni na vas,« ga je posvaril Herlek. Vrata so se na stežaj odprla in v sobo je privihrala Marjana Rizman. V rokah je držala kovček. »Odhajam k materi!« se je zadrla. »Ne bo me več nazaj!« »Ne odhajaj!« je vzkliknil Rizman. »Po nedolžnem se maščuješ nad menoj. Robotu nisem ničesar ukazal. Ko je prinesel Heleno, sem spal.« »Ne verjamem!« je siknila Marjana. »Ne boš me spet pretental! Kako pa si vedel zanjo? Robot je ne bi sam od sebe prinesel.« »Sanjal sem o njej,« je zajeceljal Rizman. »Tako torej!« je zavpila Marjana. »Sanjal si o njej! A zakaj o meni nikoli ne sanjaš? Kljub temu pa si upaš trditi, da si nedolžen!« Zgrabila je kovček in ga dvignila. »K materi grem. Ne išči me, ker se ne bom vrnila.« Krenila je proti vratom. »Počakajte!« se je oglasil novinar Čifi, ki je dotlej stal ob strani in si zapisoval njun pogovor v beležnico. »Kdo je Helena Lapp?« »Vprašajte njega!« je zagodrnjala Marjana. »Jaz odhajam k materi.« Inženir Herlek, ki je nemo opazoval dogajanje na televizijskem za-slону, je prisel k sebi. »Poslušajte, Jakob Rizman!« je zavpil. »Takoj pridite z robotom sem! Ne ubogajte novinarja, ki vam bo škodoval. Skušali vam bomo pomagati!« »V imenu uredništva Žarometa obljubljam za vsako izjavo sto mednarodnih dolarjev,« je dejal Čifi. »Še to ti povem, ljubček!« je zarohnela Marjana Rizman in se približala možu. »Hiša je moja! Če se čez štirinajst dni ne izseliš, bom vložila tožbo!« Jakob Rizman je zastokal, zagnal voki-toki po tleh in se z obema rokama prijel za glavo. Njegov glas je umolknil. »Norec!« je vzkliknil Herlek. »Pokvaril je aparat! Ne moreva se več pogovarjati.« Vedel je, da bo novinar Čifi storil vse, da bi mu iz-vabil izjave, ki bodo škodovala družbi Robot Corporation in iznaj-diteljem. V nemoči je stiskal pesti. Vstopil je Dogan Cuceloglu. Brž ko je zagledal Herleka, je vprašal: »Kaj je narobe?« »Vse je končano!« je vzkliknil inženir Herlek. »Robot je ponoči vdrl v spalnico Rizmanovega šefa in mu odnesel ženo. V teoriji o premoči zavestnih želja mora biti napaka. Med spanjem ne velja. Rizman je o njej samo sanjal.« Cuceloglu je presenečeno pogledal na televizijski zaslon. Videti je bilo, kako se Rizman, njegova žena in Čifi prerekajo. »Uničil je voki-toki. Vse je končano!« je ponovil Herlek. Tedaj sta zagledala na zaslonu se eno osebo. Visok mišičast moški s črnimi kodrastimi lasmi je pravkar stopil v sobo. S svojim telesom je skoraj prekril majhnega Rizmana. Postavil se je tik pred njega in naglo odpiral usta. Videti je bilo, da kriči. »To mora biti mož ugrabljene Helene Lapp,« je pripomnil inženir Herlek. »Ubogi Rizman! Kako bi mu pomagala?« Orjak je dvignil roko, kot da hoče udariti nesrečnega Rizmana. Te-daj se je premaknil robot. Opazovalca sta razločno videla, kako je švignila njegova roka po zraku in podrla Lappa na tla. Obležal je na tleh. Iz njegovih oči je seval strah. Robotova noga se je dvignila in pristala na Lappovem trebuhu. In še enkrat. »Upam, da mu ni prizadejal težjih poškodb,« je

zamrmral Herlek. »To je odvisno od Rizmanove želje,« je odgovoril Cuceloglu. »Poskušajva ga poklicati po telefonu.« Toda preden sta vstala, se je zgodilo še nekaj. Robot je stopil k Rizmanu, ga dvignil, odnesel k oknu in porinil skozenj. Videlo se je, kako sta Marjana in Čifi prestrašeno stekla iz sobe. »Ojej, ubil ga je!« je zavpil Herlek. »Tako morava tja!« Stekla sta iz poslopja in planila v avto. Z največjo hitrostjo sta zdrvela po cesti. V Rizmanovem stanovanju sta našla samo njegovo ženo Marjano. Obraz je imela objokan. »Moj Jakob!« je tožila. »Moj Jakob!« Ko je zagledala Herleka in Cucelogluja, je zavpila: »Vidva sta kriva vsega! Vidva in vajuin ubijalski robot! Izginita! Nočem vaju videti!« Čez nekaj časa pa je njena jeza popustila. Začela je na ves glas tožiti: »Pomagajta mu! Če mu ne bosta pomagala, ga bo ubil! Kdo ve, ali ga ni že ujel in zadavil? Ko bi vidva vedela, kako dobro sva se razumela, dokler ni prišel v hišo robot! Nikoli se nisva skregala.« Z največjo težavo sta izvlekla iz nje, kaj se je zgodilo. Ko je robot porinil Rizmana skozi okno drugega nadstropja, se je le-ta ujel za napušč pod oknom, se oprijel žleba in po njem zdrsnil navzdol. Kljub temu je precej trdo priletel na tla in si poškodoval nogo. Robot je takoj opazil, da ni mrtev. Planil je po stopnicah navzdol, Rizman pa v beg. Čeprav je bil robot razmeroma počasen mehani-zem, je svojemu gospodarju dokaj tesno sledil, ker je šepal. »Recite nama, v katero smer sta tekla?« sta vprašala Rizmanovo ženo. »Tja!« je odgovorila in pokazala po ulici navzdol. »Prosim vaju, rešita ga!« Heriek in Cuceloglu sta stekla po ulici. Kmalu sta spoznala, da ni o robotu in njegovem gospodarju ne duha ne sluha. »Vrniva se v laboratorij! Tam ju bova opazovala na televizijskem zaslonu. Morda bova odkrila, kam tečeta?« Skočila sta v avto in z veliko hitrostjo odvihrala v mesto. Inženir Heriek je takoj zaprosil direktorij za helikopter, lasersko puško in ročni zvočnik. »Helikopter naj bo pripravljen, ker bomo vzleteli, brž ko bomo od-krili, kje je begunec!« je ukazal. Na televizijskem zaslonu se je prikazala skalovita pokrajina z red-kim grmovjem. V daljavi je bilo videti opotekajočo se postavo. »Prišla sta iz mesta. Vendar ne morem odkriti, kje hodita,« je za-skrbljeno dejal Heriek. »Po hribih v ozadju bi sklepal, da sta na južnem robu mesta,« je pripomnil Cuceloglu. »Prav imaš. Na desni strani je reka. To je južni rob mesta.« Domenili so se, da bo Mikeli ostal pri televizorju in jima po voki-tokiju sporočal, kaj se dogaja v vidnem polju robota. Heriek in Cuceloglu pa sta stekla na dvorišče, kjer ju je čakal helikopter s pilotom. »Na južni rob mesta!« je ukazal Heriek. Zabrnili so nad hišami. »Prepričan sem, da je Rizman želel umreti. Morda je mislil, da je robot ubil Lappa, in si je hotel vzeti življenje. Morda je imel to misel le za trenutek v glavi, sicer ga robot ne bi napadel,« je dejal Cuceloglu. »Želja je morala biti podzavestna,« je pripomnil Heriek. »Sicer se Rizman ne bi tako krčevito boril za svoje življenje. V naših pred-videvanjih je morala biti napaka. Ne bi smeli zaupati tvojim te-stom.« »Moramo ga rešiti! Njegova smrt ne bi uničila le projekta PSI 1, temveč družbo Robot Corporation. Kdo bi še kupoval naše izdel-ke?« »Projekt PSI 1 lahko kar odpišemo. Družba bo le težko splavala iz težav.« Ko so dosegli hribe, je Heriek velel pilotu: »Zdaj pa nižje in počas-neje. Tu nekje morata biti begunec in

njegov preganjalec.« Pomočnik Mikeli je po voki-tokiju sporočil: Bližata se gozdu. V da-ljavi je še tretja oseba, vendar ni mogoče odkriti, kdo je.« Heriek je pokazal gozdiček na desni strani. »Tamle sta!« Videli sta se dve črtici, ki sta se premikali proti gozdu. »Spustite se čisto nizko!« je velel Heriek. »Približajte se robotu na nekaj metrov. Pripravil bom puško.« Podoba robota se je naglo večala. Že se je dalo razločiti štirioglato glavo in velike kovinske podplate, ki so se prikazali, kadarkoli je dvignil nogo. Herlek je dvignil puško. Meril je v senzorno središče nad desnim očesom, ker ni hotel poškodovati vsega mehanizma. Toda bil je prepočasen. Preden je utegnil spustiti svetlobni curek, je robot izginil v gozdicku. Herlek je zaklel. »Počakajmo ga na drugi strani gozda. Ko bo prišel ven, bom pritisnil na sprožilec.« Zaslišala sta Mikelijev glas: »Robot bo ujel Rizmana! Ta nespametni človek se mu skriva za drevesi, robot pa pozna njegove misli in seveda takoj ve, za katerim drevesom tiči.« »Ali naj pristanemo?« je vprašal Cuceloglu. »Ne,« je odvrnil Herlek. »Pristajanje bi nam vzelo prevec casa, navsezadnje pa ju sploh ne bi nasli.« Krozili so nad gozdickom. Zada se je videla reka. Cuceloglu se je udaril po celu. »To je resitev!« je vzkliknil. »Robot vendar ne sme in ne more pla-vati! Takoj bi potonil v globino! Prepoved je programirana v njego-vem spominu!« Zgrabil je ročni zvocnik, ga vkljudil in zavpil: »Ja-kob Rizman, ali me slišiš? Steci k reki in skoci v vodo! Robot ne zna plavati!« Za hip je pomolc'al. Slisalo se je brnenje helikopterja. »Skoci v vodo!« je ponovil Cuceloglu. »Robot ne zna plavati!« »Prihaja na obrezje!« je zavpil Mikelijev glas. »Robot mu je tik za petami! Ujel ga bo!« »K reki!« je ukazal Herlek in pilot je dodal plin. Skoraj istocasno, ko sta zaslišala Mikelijev glas, sta zagledala be-gunca in njegovega preganjalca. Rizman je plaval nekaj metrov od obrezja, robot pa je stopical po bregu in stegoval roke proti njemu. »Ne bom ga ustrelil,« se je odlodil Herlek. »Nama ne bo nevaren. Odvil mu bom varovalko in odklopil elektriko.« »Toda puško imej v roki!« mu je svetoval Cuceloglu. Helikopter je pristal nedalec od robota. Herlek je skocil ven. Z na-perjeno puško se mu je priblizal. Robot se ni zmenil zanj. Gledal je plavajočega Rizmana in mu po obrezju sledil. Ko je prisel do velikega kamna, ga je pobral in vrigel v plavajočega. Za las ga je zgresil. Rizman je zavil globlje v reko. Herlek pa se je pognal k robotu in mu s hitro kretnjo izvlekel varovalko iz odprtine v glavi. V hipu je obstal. Lucka na celu je ugasnila. »Koncano!« je vzdihnil Herlek in si obrisal pot s cela. Cuceloglu je stekel ob obrezju in se priblizal plavajočemu Rizmanu. Ponudil mu je roko. Rizman se je z zadnjimi mocmi oprijel. Ko ga je Cuceloglu potegnil ven, se je zgrudil na tla. Tedaj je zaslišal za seboj sum. Ozrl se je. Za grmovjem je stal novi-nar Cifi s fotografsko kamero v rokah. »Odlicen posnetek!« je rekel. »Zdaj pa se preganjalca.« Stopil je k robotu in Herleku in pritisnil na gumb fotoaparata. »Najlepša hvala,« je dejal in se priklonil. »Moj članek bo izšel v naslednji Stevilki Zarometa.« Članek je zares izšel in ni družbi Robot Corporation in njenim iz-najditeljem prav nič prizanasal. Pod naslovom »Od psihorobota so ostale samo sanje« je pisec najprej opisoval slovesnost na dan, ko so prvega psihorobota

modulirali z gospodarjem. Napisal je: »Takrat smo vsi verjeli besedam inženirja Herleka, da se je zacela nova doba robotike: doba psihorobotov, ki bodo najidealnejši sluzabniki, kar jih je kdaj sluzilo cloveku.« Nato je natancno opisal, kako je psihorobot pretepel Rizmanovo zeno, kako mu je prinesel v posteljo Heleno Lapp, ki jo je ugrabil sredi noci iz narocja njene-ga moza. »Jakob Rizman ni zavestno ukazal svojemu sluzabniku, naj mu prinese mlado, lepo, zapeljivo zeno svojega sefa. O njej je samo sanjal. Ta dogodek pa kaze, v cem je bila napaka kon-Strukturjev. Mislili so, da bo robot sledil le zavestnim poveljem i1 gospodarja. V resnici pa je ubogal tudi njegove podzavestne zelje. [To se je zgodilo zato, ker so podzavestne zelje mocnejse od za-lvestnih.« Nic manj izcrpno ni avtor opisal pretepanja poslovodje i Lappa in poskusa uboja Jakoba Rizmana. »Zaradi vsega, kar se je j zgodilo, je bil Rizman tako nesrecen, da si je v podzavesti zeled, da ga ne bi bilo. Psihorobot je takoj odgovoril s poskusom uboja.« uanek se je koncal z besedami: »Nesrecni konec pustolovscine psihorobotom PSI i kaze, da danasnji clovek ni dovolj zrel in Socializiran, da bi mu smeli zaupati takega sluzabnika. Namesto psihorobota bomo rajsi se naprej kupovali klasicne vrste robotov, akrSne izdeluje renomirano podjetje Automation. Ti robot! res-da ne ubogajo misli z razdalje vec kilometrov, vendar Jim tudi ne pade v glavo, da bi napadli gospodarjevo zeno, njegovega sefa ali samega gospodarja.« Ko so v institutu Robot Corporation prebrali clanek, je Herlek me-fjll: »V njem ni pozabil propagirati Automationovih robotov. Vedel em, da se je povezal z njimi. Zato je tako strupen in poln sovra-ltva.« »Konec koncev se za Jakoba Rizmana in njegovo zeno vsa zadeva nl tako slabo koncala,« je dodal Mikeli. »Dobila sta odškodnino tri tisoč mednarodnih dolarjev. Za ta denar bi se dal tudi sam modu-lirati z robotom PSI i.« Psiholog Cuceloglu pa je rekel: »Kljub vsemu ne verjamem, da je nas robot reagiral na Rizmanovo podzavest. Zavest vedno pre-vladuje. Napaka je v tem, da nismo pricakovali tako nenormal-nih ukazov pri normalnem cloveku. Morda so moji testi v resnici zanic.« »Ali mislite, da so vsi ljudje nenormalni?« »Ce je Jakob Rizman nenormalen, potem so nenormalni tudi drugi ljudje.« Z jutranjo postjo so prisle nekatere strokovne revije. Dogan Cu-celoglu je odprl revijo »Mentalna vprasanja«. Zagledal je naslov: »Ali je zavest mocnejša od podzavesti?« Hitro si je nataknil ocala in zacel brati. »Mislim, da sem naSel odgovor na nase vprasanje,« je dejal, ko je prebral razpravo. Herlek in Mikeli sta prisluhnila. »Podzavestne zelje so mocnejše,« je priznal Cuceloglu. »Toda ker so bolj zavi-rane, njihova moc ne pride do izraza. Razen kadar te zavore po-pustijo.« »A tako?« je vzkliknil Herlek. »Potemtakem bi moral! upostevati tudi moc zavor.« Stopil je k Cucelogluju in pogledal v revijo. »Kdo je to napisal?« »Sigmund Freud.« »Tisti, ki je zivel v preteklem stoletju?« se je zacudil Herlek. »Ne, ta je njegov prapravnuk. Kaze, da bo presegel svojega pred-nika. Tega bi moral! imeti v institutu, ne pa mene, propadlega Do-gana Cucelogluja.«

ODPRTE LOBANJE

Videofon na nocni omarici je zvonil rezko in neusmiljeno. Oglasal se je v enakomernih presledkih in inspektorju Aleksu Karlinu se je zdelo, kot da ga nekdo suva z iglo v usesa. Potegnil si je odejo cez glavo, pokril se je z blazino, toda nic ni pomagalo. Videofon je vztrajno zvonil dalje. Napol v spanju se je Karlin domislil, da takS-na vztrajnost pomeni, da ga klice nacelstvo mednarodne policije. V hipu je vstal in pritisnil na gumb videofona. Na ekranu se je prikazal obraz njegovega nacelnika Toma Sustar-ja. »Inspektor Leksi, ali me slisis?« je tulil v mikrofona. »Tako moraS v Evropo. Zanimiv primer...« »L)ra je sele pet,« ga je prekinil Karlin, »in jaz sem se vrnil s potovanja ob dveh ponoci. Danes imam prost dan.« »Vem, vem,« je dejal Sustar in zamahnil z roko, »toda primer je kakor nalasc zate! V alpski dolini...« »Kaj pa kanadski teroristi? Nisem se koncal z njimi.« »Begunce bo prijela kanadska policija. V alpski dolini, imenovani Macesnovdol...« »Inspektor Raykovski zdajle ne resuje nobenega primera.« »Pusti mu koncati!« je vzrotil Sustar. »V alpski dolini, imenovani Macesnov dol, so odkrili polno mrlicev z odrezanim vrhnjim de-lom lobanje. Brez mozganov. Vsak dan najdejo nove. O morilcih ni sledu. Tamkajsna policija pros! za pomoc. Tukaj imam porocilo!« Sustar je pomahal z listi papirja. »Ali bos sprejel primer?« »Hm,« je rekel Karlin, kar je pomenilo, da razmislja. »Odprte loba-nje?« se je zacudil. Zdelo se mu je, da je o takem primeru ze slisal ali bral, vendar se ni mogel spomniti, kje in kdaj. »Moznosti je veliko,« je dejal. »Oziviljena verska sekta satanistov, tajna organizacija sadisticnih psihopatov ...« »Vedel sem, da bos sprejel!« je vzkliknil Sustar. Znano je bilo, da inspektor Karlin vodi primer do konca, brz ko zacne o njem razmis-ljati in razvijati hipoteze. »Taki primeri so te vedno privlacili. Zate bo enostaven in v tednu ali dveh ga bos resil sebi v zadovoljstvo, tam-kajsni policiji pa v olajsanje. Pridi po poro-filo in opolnomocje.« Cez tri ure je Aleks Karlin ze sedel v letalu, ki je letelo iz svetovne prestolnice Atlantide na evropsko celino. Trikrat je moral presto-piti, da ga je majhno letalo za lokalne potrebe poneslo v Senice, najvece mesto v Macesnovem dolu. Zaradi prestopanja je Karlin izgubil skoraj devet ur, kolikor bi potreboval, da bi z najhitrejsim letalom obSel svet. »Strasna provinca!« si je mislil Karlin, ko se je letalo spuScalo na letalisce. »Ni cudno, ce Jim izginjajo mozgani.« Nacelnik policijske postaje v Senicah ga je cakal v letaliskem po-slopju. »Porocnik Rihter,« se je predstavil. »Pravkar smo odkrili nova trupla,« je nadaljeval. »Ukazali so mi, naj vas odpeljem na pri-zoriSce.« Kricece obarvan elektromobil z oznakami lokalne policije je z najveco mozno hitrostjo planil po asfaltni cesti, ki se je vijugala po dolini. To je bila kakih osemdeset kilometrov dolga dolina med alpskimi vrhovi, porasla z gozdovi in posuta z idilicnimi vasicami s starinskimi cerkvami in lesenimi hiSami. Porocnik Rihter je pojas-nil, da ima dolina dve vecji jezери, v blizini enega je tudi bolniSnica za duSevne bolezni. Asfaltna cesta je po desetih kilometrih preSla v makadamsko gozdno pot, ki se je v blagem nagibu vzpenjala kvi-Sku. Sekali so jo Stevilni mostici, izpod katerih so tekli penasti hu-dourniki. Drevesa, med katerimi so

prevladovali macesni, so bila cedalje gostejša. Disalo je po mahu in gobah. Karlin je obCudoval devisko pokrajino, ki je na samotnem otoku sredi Atlantika ni bil vajen gledati. »Ali prebivalstvo ve, kaj se dogaja?« je vpraSal. »V glavnem,« je odgovoril Rihter. »Vsega ne moremo prikriti. Vendar smo se z dopisniki nasega casopisa Gora zmenili, da za zdaj ne bomo pisali o odvzetih mozganih. Ze itak je po vaseh precejgnja zmeda. Ljudje z osamljenih kmetij odhajajo v vecje vasi ali Senice.«

»Hm.« InSpektorju Karlinu ni uSlo, da je bil tudi porocnik Rihter precej zmeden. MiSica na lieu se je nemirno pregibala in v okeh je imel lesk, znafilen za ljudi, ki dozlvljajo stisko. »Koliko so jih doslej ubili?« »Zdaj jih bo kmalu petdeset. Najveczrtevje med kmeti in policisti, ki so jih sli loviti v gozdove.« Rihter je pokazal proti drevesom. Po petdesetih minutah voznje sta po slabi cesti prispela do gozd-ne jase. Tarn je stala skupina do zob oborozenih policistov. Trije so cepeli z mitraljezom za grmovjem in gledali v gozd. Med uni-formiranci sta bila dva civilista. Ko je elektromobil prispel do njih, je Karlin opazil v travi trupla. Bila so oblecena v uniforme lokalne policije. »Osem,« jih je prestel. Civilista sta stopila k njemu. Mlajsi je bil cokat z rdecim obrazom in na glavi je imel lovski klobuk z dolgim pticjim peresom. »InSpektorSecula, nacelnikokrajnegakriminativnegaoddelka,« se je predstavil. Pokazal je na starejsega ofalarja zraven sebe. »Doktor Malin iz bliznje bolniSnice. Ves cas sodeluje z nami.« Krenili so k truplom. Karlin je opazil odprtine na lobanjah. Lasisca so bila odrezana in odrezki so kot kape lezali po tleh. »Ker smo domnevali, da se zlocinci skrivajo v bliznjih votlinah, smo jih poslali na lov nadnje,« je pojasnil inSpektor Secula. »Niso se vrnili. Zjutraj smo jih nasli z odprtimi lobanjami.«

»Kot vidim, so bili oborozeni,« je dejal Karlin in pogled mu je zdrk-nil na brzostrelke, ki so lezale zraven trupel. »Ali jih niso uporabili?« »Sploh ne,« je odvrnil Secula, »ceprav so imeli navodilo, naj jih drzijo pripravljene na strel. Najbolj cudno pa je to, da zlocinci niso pobrali oroZja.« »Hm,« je zamisljeno dejal Karlin. »Kaze, da se niso niti najmanj upirali.« »Prav imate,« je pritrdil Secula. »Na oblekah nismo odkrili sledov boja.« Dr. Malin se je sklonil k enemu izmed trupel. Privzdignil je glavo, da se je pokazala povsem prazna lobanja. Ceprav je bil Karlin va-jen gledati krvave prizore, ga je ob pogledu na votlo glavo nehote streslo. V svojem poklicnem zivljenju je videl vse mogoce glave, odrezane, prerezane, razklane, zmeckane, preresetane s krogami, toda vse so nekako spadale k zlocinu. Te votle glave z bledimi ob-razi pa so se mu zdele, kot da niso nikoli pripadale zivim ljudem. »Pri vseh je isto,« je spregovoril dr. Marlin. »Poglejte: lobanja je odrezana v krogu tik pod lasiscem. Robovi so gladki kot steklo. Ne morem si predstavljati orodja, ki je to storilo. Morda laserski skal-pel, ki pa je najnovejsi izum. Mozgani so mojstrsko pobrani ven, z njimi tudi arachnoidea, pia mater in trda dura mater. Mozganski zivci niso izpuljeni ali pretrgani, temvec prerezani, pravtako poda-Ijsani mozeg. Ne razumem, kako jim je to uspelo. Zdi se, da liquor cerebri ni iztekkel. Ker ni nikjer videti koSckov substantie alba ali substantie grisea, sklepam, da so celoten cerebrum potegnili ven, ne da bi ga poskodovali.«

»Hm,« je dejal Karlin. »Ali mislite, da je mogofie takole pobra-ti mozgane iz glave tako rekoc mimogrede in samo s prirocnim orodjem?« Dr. Malin je odkimal. »Ne verjamem.« »Po vasih besedah sklepam, da lahko tako delo opravijo le visoko usposobljeni strokovnjaki.« »Hocete reCi zdravniki,« je cemerno pristavil dr. Malin. »Najvefji mozganski kirurgi na svetu bi zavidali tako delo. Amaterji so izkljudeni.« »Koliko mozganskih kirurgov imate v vasi bolnisnici?« Nekaj casa so bili vsi tiho. SliSalo se je samo selesenje vej v ve-tru. »Dva,« je oklevaje odgovoril dr. Malin. »Dr. Schwarz je na kongre-su za lobotomijo v Moskvi in ga se teden dni ne bo nazaj.« »In kdo jedrugi?« »Jaz.« »Hm.« Inspektor Karlin se je zamislil. Spet je imel občutek, da je o odprtih lobanjah ze bral ali sliSal. Toda kje in kdaj? Zaman je brskal po svojem spominu. Se istega vecera je zahteval videofonsko zvezo z arhivom med-narodne policije na Atlantidi. Prikazal se je stari arhivar Sato. Karlin mu je na kratko povedal, kaj se dogaja v Macesnovem dolu, in zahteval, naj poiSce v arhivu, ali se je kaj podobnega ze kdaj zgodilo. »Pa saj nimate sifre,« je razburjeno odgovarjal Sato. »Kako naj iscem brez sifre?« »Upostevajte vse mozne sifre, na primer odprte lobanje, ukradeni mozgani, trgovina z mozgani, odrezani zgornji deli glave, izdolbe-ne lobanje, votle glave in podobno.« »Storil bom, kar bom mogel,« je dejal Sato. »Upam, da boste do jutra dobili podatke, ki jih potrebujete.« Vecji del noci je Aleks Karlin prebil na policijski postaji v Senicah skupaj s porocnikom Rihterjem in inspektorjem Seculo. Porocala sta, kaj sta doslej ukrenila. »Patrulje so precesale gozdove vzdolz zgornjega dela doline, pre-gledale so skalovje na pobocju okoliskih gora, s helikopterjem smo opazovali vasi, travnike in jase, kjer bi se dalo kaj videti, re-zultat pa je bil triindvajset policistov brez mozganov. Ne vem, kaj lahko se storimo. All naj poklicemo na pomoc vojsko?« Karlin je zamahnil z roko. »Lovljenje po gozdovih in travnikih bo zahtevalo cedalje vec zrtev. Pikajocih os pa se znebis tako, da udaris po gnezdju. Odgovoriti moramo na dvoje vpraSanj; prvic,« dvignil je palec, »kje je njihovo oporisce, od koder se odpravljajo na lov na ljudi?« Dvignil je kazalec: »In drugic, kaj je njihov motiv, zakaj potrebujejo mozgane, kaj pocnejo z njimi?« Porocnik Rihter in inspektor Secula sta se spogledala. »To bi tudi midva rada vedela.« »Ali je bila v Macesnovem dolu kdaj kaksna nenavadna verska sekta, na primer satanisti ali kaj podobnega?« je vprasal Karlin. »Nasi vascani se ne zanimajo za verske sekte,« je odgovoril Se-cula. »V Senicah je nekaj Jehovovih pric,« je dodal porocnik Rihter. »Ali naj jih zaslismo?« »Za vsak primer jih opazujte, vendar ne verjamem, da bi bile vme-šane,« je menil Karlin. »Kaj pa bolniki iz bolnisnice za dusevne bolezni? Kaksna bolnisnica je to?« »To je bolnisnica odprtega tipa in bolniki se prosto sprehajajo po gozdovih. Ponavadi je v njej kakih petsto bolnikov, v glavnem shi-zofrenikov. Vendar imajo odlicno vodstvo in dr. Malin je strokov-njak svetovnega slovesa. Na vasem mestu ne bi sumil o njem.« »Nihce ne sumi o dr. Malinu! Toda bolnisnica s petsto shizofreniki se zlahka izmuzne njegovemu nadzorstvu. Jutri bomo pogledali, kaj se tam dogaja. Dobro bi jo bilo nekaj casa opazovati.« »Poslal bom detektiva,« je dejal Secula. »Prav tako

poglejte, ali imajo zares samo dva mozganska kirurga in ali je doktor Schwarz zares v Moskvi. Potovanje je lahko pre-tveza.« Pomolcal je in vprašal: »Kaj bi se prislo v pošte?« Ker ni nihče odgovoril, je Karlin nadaljeval: »Ali je na teh hribih točka, s katere je viden večji del doline? Mikroradar bi zlahka zasledil večje objekte, ki se skrivajo pod drevesi, toplotni detektor pa toplokrvna bitja. Lahko bi zasledovali njihovo gibanje, smeri napada, umika in podobno.« InSpektor Secula se je udaril po celu. »Seveda! Planinska koca na Krvavi rebri! Iz nje vidite devetdeset odstotkov zgornjega dela do-line. Takoj bomo postavili opazovalnico!« »Odlično!« je pripomnil Karlin in prosil, naj mu prineseta natancen zemljevid Macesnovega dola. Z bucikami je označil mesta, kjer so odkrili mrlice. Za vsak dan je uporabil glavice drugacnih barv. Ocrtale so razpotegnjen oblak, ki se iz dneva v dan premakne malo naprej. »Neverjetno!« je polglasno vzkliknil Secula. »Pomikajo se naravnost proti bolnisnici!« Karlin je označil točko, iz katere se je zdelo, da izhaja oblak. »Tu-kaj,« je dejal, »imajo središče. Sem bomo usmerili mikroradar.« »Tja bomo poslali novo četo policistov,« je predlagal Rihter. Karlin je nasprotoval. »Doslaj so vam spretno unicili vse kazenske ekspedicije. Kaze, da so močnejši od vas. Bolje bi jih bilo napasti z letali. Z bombami.« Pozno ponoči se je oglasil videofon. Na ekranu se je prikazal arhivar Sato. V rokah je držal sope papirjev. »Odkril sem podobne primere!« je vzkliknil. »Pod Sifro odprte lobanje. Poglejte!« Pomolil je liste predse. Vzel je enega v desnico in bral: »Leta 1983 so med petnajsto vojno na Bliznjem vzhodu izraelske enote pobile več sto prebivalcev Jerihona, jim odprle lobanje in odvzele mozgane ... Leta 1953 je pleme Kikaju v vzhodni Afriki pobilo pleme Nigoju in jim odprlo lobanje ... Leta 1893 so pripadniki plemena Alagano v porečju Orinoka izpraznili lobanje nabiralcem kavcuka. Mozgane so menda pojedli... Jutri vam posljem po teleksu podrobna poročila.« Stari Sato je sijal od zadovoljstva. »Ali ste kaj opazili?« je Karlin vprašal Rihterja in Seculo. »Ne vem, kaj mislite.« »V teh podatkih je zakonitost. Odprte lobanje se ponavljajo vsakih trideset let.« »Leto 1923 je prazno,« je brf izracunal Secula. »Zakaj naj bi se ponavljale vsakih trideset let?« »Tega ne vem,« je odgovoril Karlin. »Leta 1923 pa so bile na svetu tako pomanjkljive komunikacije, da ni težko razložiti, zakaj ni nobenega poročila.« Rihter in Secula sta ga nejeverno gledala. Inspektor Karlin se je obrnil proti ekranu, na katerem je Se vedno čakal arhivar Sato. »Ali je mogoče dobiti katero od teh lobanj?« Satove oči so se široko razprle. »Preveč" zahtevate od mene, kolega Leksi,« je zateglo dejal. »Arhivar sem in ne grobar.« »Vprašal bom načelnika Sustarja. Na Bliznji vzhod lahko pošlje kakega mlajšega sodelavca. V suhem puscavskem pesku se je morda ohranila kaka lobanja, da bi jo primerjali s tukajšnjimi.« Rihter in Secula pa sta ga se vedno nejeverno gledala. V njunih očeh se je zrcalila osuplost. InSpektor Karlin je spal le nekaj ur. Ze navsezgodaj zjutraj ga je zbudilo neznosno brnenje na cesti. Prekletel je hotel, ki ni opremljen s steklom, neprepustnim za zvok. Ko je stopil na cesto, je zagledal reko tovornjakov in traktorjev s prikolicami, na katerih so sedele kmečke

družine in se oklepale zabojev, vrec, kosar in raznih pred-metov za vsakdanjo rabo. Nekaj otrok je jokalo. Z obrazov so str-mele prestrašene oči. Karlinu so med potjo povedali, da so zločinci ponoci pobili prebi-valce neke oddaljene vasi in jim izpraznili lobanje. Pred policijsko postajo je stala truma ljudi in nekaj kricala. Karlin se je prerinil do vhoda, ki sta ga strazila dva policista. V sobi poročnika Rihterja je zagledal skupino neznancev. Rihter in Secula sta stala zravnana pred njimi. Ogromen debeluh je rjovel: »Vidva sta kriva vsega! Cisto vsega! Odbila sta pomoč pokrajinske vlade!« Dva podbradka sta se mu sunkovito stresala. »Obljubila sta, da bosta sama dobila zločince v najkrajšem času v pest, da-nes pa je stevilo žrtev preseglo petdeset! Ali so res ponofii pobili prebivalce Gamsje Krivine?« »Ne vseh,« se je oglasil inspektor Secula. »Dva dojenčka sta osta-la živa.« »In temu pravite ne vseh!« se je jezil debeluh. »Ko bodo pobili tri četrť Senic, boste rekli: ne vseh! Casopisi nas bodo raztrgali! Zakaj sta zatajila, da kradejo mozgane?« »Napisala sva, da imajo žrtve odprte lobanje,« je dejal Secula. »To ni isto!« Debeluh je postal v obraz cisto rdec. »Sramota! V enaindvajsetem stoletju kradejo v civiliziranem svetu cloveške mozgane! Cesa takega ne bom vec trpel! Da vesta, zdaj prevzamem komando jaz! Zato sem prisel v Senice! Storila bosta to, kar bom ukazal! Pika!« Karlin je vprasujoce pogledal Rihterjevo tajnico. Sklonila se je k njemu in zašepetala: »Pokrajinski minister za notranje zadeve Klembel.« Pokazala je drobnega cloveka, ki je stal za ministrom. »Zupan Macesnovega dola.« Nato je pogledala druge navzoce. »Ministrovi sodelavci, zdravniška komisija in novinarji.« Minister je slišal šepet in ju ježno pogledal. »Kdo pa ste vi, mladi moz?« je vprašal z dvignjenim glasom. »Inspektor Aleks Karlin iz mednarodne policije,« je hitel razlagati Secula. »Včeraj je prispel v Senice.« »Tako torej!« je vzkliknil minister. »Tudi mednarodno policijo sta poklicala na pomoč. Kljub temu pa - nič! Kot da bi lovili nevidne zločince!« »Doslej jih še nikomur ni uspelo videti,« se je oglasil Secula. »Zato, ker ste zanič!« ga je zavrnil minister. »Ker ste Sieve in ne po-licija! Vi boste moja smrt! Ali sploh veste, kaj pofenjate? Petdeset žrtev z ukradenimi mozgani spodkoplje se tako trdno vlado!« Karlin se je previdno zmuznil ven. Preril se je skozi gneco podezelanov in odprl kričeece obarvan policijski avtomobil, ki mu ga je dal Rihter na voljo. Ko je sedel za volan, je pritekel clovek v karirastem suknjicu in ga vsiljivo vprašal: »Ali smem prisesti?« »Kdo pa ste?« je vprašal Karlin. »Novinar casopisa Zaromet. Pravijo mi Cifi. Tudi za vas sem Cifi.« Ponudil mu je roko. »Novinarjev ne maram,« je odvrnil Karlin. »Nickolikokrat so mi zmesali strene.« »Toda jaz moram govoriti z vami!« je vzkliknil Čifi. »Moram! Obljubljam, da bom objavil samo to, kar boste izrecno dovolili.« Kartin mu je pomignil in novinar se je usedel zraven njega. Naglo vozeč je Karlin krenil proti zgornjemu delu doline. Cifi je izvlekel beleznico in začel sprasevati: »Zakaj ste prišli z Atlantide? Ali domnevate, da gre za mednarodni kriminal? Ali mislite, da tukajšnji detektivi niso sposobni resiti primera? Ali ste prepričani, da so vmesane Jehovove priče?« »Ce boste se dalje tako spraševali, vas bom pustil kar tukaj na cesti!« je zagrozil Karlin. ič hudega nisem

rekel!« je rekel Cifi. Ponavljam samo vase besede. Ali niste dejali, da so zločinci shizofreniki?« »Zadnjikrat vas opozarjam ...« je grozefie dejal Karlin. »Kdo se vam zdi bolj sumljiv? Doktor Malin ali doktor Schwarz?« Karlin je naglo zavrl, da se je vozilo sunkovito ustavilo. Odprl je vrata na drug! strani in suho ukazal: »Ven!« Cifi je okleval. »Na vasem mestu ne bi metal novinarja Zarometa iz vozila. Zaromet je zrusil ze marsikaterega trdnega moza,« je zagrozil. »Ven!« je ponovil Karlin in s prstom pokazal skozi odprta vrata. Čifi pa se ni premaknil. Cez usta mu je Sel pritajen smehljaj. »To je pa ze od sile!« se je razhudil Karlin, hitro skrčil nogi in ga s krepko brco poslal ven. Cifi je zletel po tleh, kolikor je bil dolg in širok. Takega napada ni pricakoval. Razpotegnil je obraz. »Bedni policaj!« je zakrical. »To si boste zapomnili!« Karlin je pognal vozilo. »Fizicno ste napadli novinarja Zarometa!« je zavpil za njim Cifi. »Se zal vam bo, a bo prepozno!« Karlin ga ni posluSal. Pot je zavila proti Zgornjemu jezeru. Karlinu ni uslo, da so pocitniske hiSice ob obrezja prazne, ceprav se je komaj zacel September. Nasproti mu je priSla kolona beguncev. Nekateri kmetje so na to-vornjakih prevazali zivino. Povedali so mu, da so zlocinci napadli še eno oddaljeno vas. Razen dojenckom so vsem pobrali mozgane. »Le zakaj so dojencki izjema?« je premiSljeval Karlin, a ni naSel od-govora. Spomnil se je besed naCelnika Sustarja: »Zate bo to enostaven primer in v tednu ali dveh ga boS reSil sebi v zadovoljstvo, tamkajSnji policiji pa v olajsanje.« Trpko se je nasmehnil. Imel je občutek, da se bo primer vlekel se zelo dolgo. Med drevjem je zagledal dolge paviljone bolnišnice za duševne bolezni. Tukaj je vladal mir. Slisalo se je ptic"je petje. Nekaj bolnikov je brezbrizno sedelo na klopeh. Karlin je bil prepričan, da ne slutijo nevarnosti, ki se jim bliza. Dr. Malin ga je zaskrbljeno pogledal. »Upam, da ne prinasate obvestila o novih 2rtvah?« je vpraSal. »Pobili so prebivalce dveh oddaljenih vasi,« je odgovoril Karlin. »Zakaj mislite, da prizanasajo dojenckom?« Dr. Malin si je zagrebel roki v lase. »To je strašno, strašno,« je ponavljal. »Sicer pa nisem prisel zaradi zrttev,« je nadaljeval Karlin. »Nekaj drugega bi vas rad vpraSal. V psihiatriji sem laik, Ceprav sem v de-tektivski soli posluSal predavanja iz psihopatologije. A je ze dolgo tega. Toda to zbiranje cloveSkih mozganov- ali ga ne bi prisodili duSevnim bolnikom?« Dr. Malin ga je ledeno pogledal. »Tudi kmetje mislijo tako. Sinoci so v gozdicku napadli dva nasa bolnika, ki sta se nič hudega slutec sprehajala. Upam, da niste tudi vi, detektiv z Atlantide, nasedli njihovim govoricam?« »Nikakor. Ideja je zrasla v moji glavi,« je priznal Karlin. »Toda kate-ri normalni clovek bi kradel tuje mozgane? Zakaj'? Kaj bi z njimi?« »Isto velja za bolnike: zaka')? Kaj bi z njimi? Morda bi kaj takega lahko pripisali psihopatom, toda kot veste, imamo v bolniŠnici samo shizofrenike. Novejsa dognanja so pokazala, da imajo shi-zofreni bolniki pokvarjena sredisca za inhibicijo v mozganski skor-ji, zato ne morejo nadzirati svojega misljenja in dejanj. Impulzi, ki grede pri normalnem cloveku skozi cedilo teh sredisc, se pri njih nemoteno uveljavijo. Zato dajejo vtis popolne zmedenosti. V stro-kovnem jeziku pravimo, da jim manjka osebnotna organizacija. Toda za krajo cloveskih

mozganov je potrebna precejšnja organi-zacija duha, ali se vam ne zdi tako?»

»Hm,« je dejal Karlin. Priznati je moral tehtnost njegovih argu-mentov. »Ali veste, da se napadi približujejo bolnisnici?» je vprašal. »Uprava je pripravljena na hitro evakuacijo bolnišnice. Toda do-kler ne grozi neposredna nevarnost, ostanemo tukaj. Evakuacija bi bolnike zelo prizadela.« Kljub pikrim besedam, ki sta jih izrekla drug drugemu, sta se prisrcno poslovila. Dr. Malin je obljubil, da si bo ogledal lobanje, ce jih bodo prinesli z Bliznjega vzhoda. Ko je Karlin stopil iz poslopja bolnisnice, je skoraj trčil v novinarja Cifija. »Oho, inspektor Karlin!« je zlobno vzkliknil Cifi. »Kdo bi si mislil, da se bova tako hitro spet videla? Ali ste ugotovili, da bolniki od-pirajo lobanje?» Karlin muni odgovoril. Vendar je slutil, da mu bo novinar nakopal se hudetezave. Po kratkem oklevanju se je odpeljal z elektromobilom v smeri Gamsje Krivine. Vas z osmimi hisami je lezala tik pod skalnato steno globoko v zgornjem delu doline. Tarn je naletel na Rihter-jevega pomocnika, porocnika Vagnerja, ki je s skupino policistov spravljal trupla na tovornjak. »Zdi se, da so zlocinci povsem presenetili vaScane,« je menil Vag-ner. »Vse je pospravljeno, nic ne manjka, nikjer ni znamenj bega ali upiranja. Zivina je v hlevih, v nekaterih hisah se od sinoci gori luc.«

»Hm. Ali ste odkrili kake sledi?» »V blatu so cloveSke stopinje, vendar bi jih lahko napravili vaScani ali tisti, ki so jih odkrili. Isto velja za prstne odtise.« Karlin se je razgledal po vasi. Sel je od hiSe do hiSe in opazoval stopinje na blatni poti. V njih ni bilo nic" nenavadnega. Tedaj je pod oknom zagledal odtis, podoben pticjim krempljem, Ceprav je bil neprimerno vecji. Stirje kraki so ocrtavali nepravilen kriz. V blizini je opazil se enega in nato se enega. Izgubljali so se na stopnicah, ki so skozi stranski vhod peljale v hiSo. Poklical je porocnika Vagnerja. »Ali bi mi lahko rekli, kakSni odtisi so to?» Vagner je zmajal z glavo. »Podobni so pticjim krempljem, vendar so samo Stirje. Pticji odtisi bi morali bit! v parih. Tako velikih pticev sploh ni pri nas.«

»Ali imajo kmetje kak stroj, ki daje taksne odtise?» »Ne da bi vedel. Ali mislite, da so v zvezi z zlocinom?» »Ne vem,« je odvrnil Karlin. »Toda detektivska matematika pravi, da desetkrat ne vem pomeni vem.« Ker policisti, Karlin se je temu cudil, niso imeli s seboj fotoaparata, je inSpektor kar s svincnikom prerisal odtise na list papirja. Ni se zadrzeval v vasi. Zlovesca tiSina muni bila vsec". SliSati ni bilo niti pticjega petja niti selestenja listja v vetru. Takoj po vrnitvi v Senice je postal risbo po teleksu na nacelstvo mednarodne policije na Atlantido, da ugotovijo, kaj bi stopinje pomenile. Se istega vecera je prisel odgovor: neugotovljivo. Vse moznosti so imele manj kot pet odstotkov verjetnosti. Inspektorja Karlin in Secula sta nemirno hodila po pisarni gor in dot. »Minister Klembel ne dovoli, da bi karkoli storili na svojo roko!« je Secula prepriceval Karlina. »Predlog za radarsko postajo je za-vrnil. Pravi, da bo s sto policisti frontalno napadel zlocince. Vojska mu bo poslala tudi nekaj oklepnih vozil.«

»To je norost!« je ugovarjal Karlin. »Doslej se je sovraznik v vseh takih napadih izkazal za mocnejsega. Premagati ga moramo z umom, ne s silo.« »Ne razumem, kako je mogoce sredi belega dne nemoteno jemati mozgane iz glav!« je srdito vzkliknil

Secula. »Niti videli jih nismo! Kot da bi se borili z nevidnimi ljudmi!« »Tega tudi jaz ne razumem,« je pritrdil Karlin. »Toda v našem poklicu moramo racunati z okoliscinami, ki jih ne razumemo. Preprican sem, da bodo pobili vseh sto policistov.« Secula ga je vznemirjeno pogledal. »Odslej ne odgovarjam jaz, temvec minister Klembel! Cetudi vzamejo mozgane vsem Seni-cam! Ce je treba, bom napisal izjavo in jo poslal zupanu.« »To ne bo pomagalo stotim policistom, ki jih ze jutri ne bo vec,« je suho dejal Karlin. »Radarsko postajo lahko prenesemo k planinski koci tudi brez ministrove vednosti. Saj ni velika.« Secula se je obrnil k njemu. »Radarska postaja je ze tukaj,« je rekel, »in stopetdesetmilimetrski daljnogled. Toda zal je minister Klembel preklical ukaz. Ne smem mu nasprotovati. Saj poznate policijska pravila.« InSpektor Karlin je priduseno zaklel. Seculov trmoglavost ga je jezila. Vendar je vedel, da ne sme popustiti. Odprl je okno in dejal: »Kolega Secula, stopite semkaj!« Secula ga je vprasujoce pogledal, nato se je ozrl skozi okno. Kamorkoli je seglo oko, so bili plocniki natrpani s tovornjaki in traktorskimi prikolicami. Na njih so si begunci uredili zasilna bivalisca. Na strehah kabin se je susilo perilo, zenske so kuhale na odprtem ognju, videla sta otroke, ki so kar pod vozili opravljali potrebo. Vik in krik je segel do njiju. »Ne zaradi mene,« je pocasi govoril Karlin, »ne zaradi vas, kolega Secula, se najmanj zaradi ministra, zaradi teh ljudi moramo uposhtevati vsak predlog, ki obeta unicenje sovraznika. In kaj boste sto-rili, ce bo sovraznik pobil policiste, ki jih posiljate v boj?« »Poslali bomo novo ceto,« je negotovo odvrnil Secula. Videlo se je, da okleva. Karlin je vedel, da mora nadaljevati. »A ko bo mrtva tudi ta? Boste poslali se eno ceto? In potem Se eno?« Secula je odkimal. »Ce pa se izkaze, da imava prav midva in ne minister, boste vi pozeli slavo. Jaz sem tujec in se bom takoj vrnil na Atlantido.« Secula je postal rdec v obraz. »Porocnik Rihter,« je sunkoma dejal, »porocnik Rihter bo opazil, da je helikopter odleteU »Vazno je, da ne opazi tovara,« je prigovarjal Karlin. »Kot nacelnik kriminalisticnega oddelka si greste ogledat polozaj.« Secula je odpiral usta in jih spet zapiral, kot riba, ki se znajde na kopnem. Tedaj je vstopila tajnica. »InSpektor Majski iz mednarodne policije iSee inspektorja Karlina.« »Naj vstopi.« Majski je drzal v rokah veliko usnjeno torbo. »Pozdravljen, Leksi!« je dejal. »Imel sem neverjetno sreco. V voj-nem muzeju v Jeruzalemu sem nasel eno izmed lobanj cisto nepo-skodovano. Poglej!« Inspektorja Karlin in Secula sta brz stopila k njemu. Majski je vzel iz torbe Skatlo in jo odprl. V njej je bila lobanja z odrezanim vrh-njim delom. Odrezana je bila na povsem enak naCin kot glave v Macesnovem dolu. Rez je bil gladek kot steklo in je tekel v krogu okoli glave. Secula je z odprtimi usti strmel v Karlina. »Imeli ste prav!« je vzkliknil in se udaril po Celu. »Kdo bi si mislil! Do zdajšnjega trenutka vam nisem verjel! Takoj bom pripravil heli-kopter in odpeljal instrumente na Krvavo reber.« Pograbil je lovski klobuk s pticjim peresom in odvihral iz sobe. »Prišel si v pravem trenutku,« je Karlin pohvalil Majskega. »Loba-nja ga je dokončno prepricala, da imam prav.« Čez dobro uro si je prisel ogledat lobanjo tudi dr. Malin. Dolgo jo je opazoval, otipaval, obracal v

rokah, nato pa izjavil: »Ne morem reci, kako so bili odstranjeni mozgani. Lobanja je stara trideset let in kaze, da je bila nekaj casa zakopana. Toda z gotovostjo trdim, da je vrhnji del odrezan na enak nacin kot na lobanjah, ki smo jih odkrili tukaj, tudi z enakim orodjem. Pripominjam, da je laserski skalpel, ki reze do stotinke milimetra natančno, ne da bi mehanicno ali toplotno poskodoval sosednje celice, najnovejši izum.« Se istega dne so se zaceli v Senicah zbirati policisti iz vseh kra-jev dezele. Pršla sta tudi dva oklepnika, oborožena z raketami in topovi. Po Klemblovem nacrtu naj bi skupaj napredovali do jase, na kateri so našli mrtve policiste, tarn naj bi se razkropili v strelce in napredovali proti goram. Oklepniki naj bi patroljirali po gozd-nih poteh. Operativno vodstvo akcije je prevzel porocnik Rihter, minister Klembel pa naj bi s spremstvom cakal v vili ob Zgornjem jezeru in jim brezzicno sporocal ukaze. Inspektor Secula je drzal obljubo ter odpeljal mikroradar in daljnogled na Krvavo Reber. Z inSpektorjem Karlinom sta nekaj casa krizarila s helikopterjem nad napredujoco armado v modrih uniformah, ko pa so mozje izginili v goscavi, sta zavila na Krvavo reber. »Cudno. Nobenega streljanja ni slisati,« je ugotovil Secula. Karlin je naravnal anteno proti obmocju, ki so ga zasedli policisti. Na ekranu so se prikazale svetle tocke. »To je orožje policistov,« je ugotovil Karlin in iskal dalje. Prikazal se je stirioglat predmet, ki se je hitro premikal naprej. »Mislim, da sva odkrila oklepnik,« je razlagal Karlin. Secula je razprostrl zemljevid, na katerem so se poznale luknji-ce od bučik. »Oblak se zacenja tamle,« je dejal in pokazal proti porasceni polici ob vznožju gore. Karlin je naravnal anteno. Na ekranu se je prikazal vecji elipsast predmet. »Postojanka!« je z vidnim razburjenjem vzkliknil Karlin. »Dolga je najmanj dvajset metrov!« Inspektor Secula je zgrabil svoj lovski klobuk in ga zalucal v zrak. »Zdaj jih imava!« »Vendar ne vem, zakaj je elipsasta.« Strmela sta v elipso na ekranu. »Cedalje manj vem, za kaj gre,« je priznal Secula. Z velikim belim robcem si je obrisal pot. »Hm. Predmet gledava s strani. Ce bi ga videla iz pticje perspekti-ve, bi mogel biti okrogeU Secula je stopil k stojalu z daljnogledom in ga naravnal v isto smer, kamor je bila usmerjena antena na radarju. »Ali kaj vidite?« »Vidim.« »Kaj?« »Drevesa.« »Ne mislim dreves!« je nestrpno vzkliknil Karlin. »Ali vidite elipso?« »Elipso?« je ponovil Secula. »Ne, elipse ne vidim. Poskusite Se vi.« Karlin je pogledal skozi daljnogled. »Predmet je dovolj velik, da bi ga moral videti. Morda je zakamufliran z vejami ali pa plitvo zako-pan v zemljo. Upam, da ga bodo bombe lahko unicile. Kaj mislite, kolega Secula, ali se ne bi zapeljala tja?« Secula ga je s strahom pogledal. »Prav. Vendar ne bova pristala. To bi bil najin samomor.« Vrnila sta se v helikopter. Pilot je zakrmaril v dolino. Naglo so se blizali kraju, kjer sta videla skrivnostno elipso. »Tukaj!« je vzkliknil Karlin. Helikopter je zakrožil nad zelenimi kroSnjami dreves. Inspektor Secula se je krcevitro drzal ročaja pred seboj. V obraz je bil povsem bled, ceprav ga je ponavadi oblivala rdecica. »Nisem strahopetec,« je zajeccljal, ko je videl, da ga Karlin na-peto opazuje. »Poglejte, na vratu imam zarastlino od krogle, na rami mi je noz prerezal miSico in z zelezno palico so mi polomili rebra. Veste, tudi v naSem

zakotnem Macesnovem dolu imamo kriminal in lahko recem, da sem se vedno pogumno drzal. Ampak to, kar se dogaja tukaj!« Zamahnil je proti gozdu. »To ni podobno običajnemu kriminalu! Odpiranje lobanj in kraja mozganov, storil-ci, ki jih ni mogoče videti, ponavljanje na vsakih trideset let - ne, ni me sram priznati, da me je strah!« Globoko je vzdihnil in kazalo je, da mu je odleglo. Karlin ga je potrepljal po rami. »Je ze dobro!« je zamrmral. »Nikar ne mislite, da mene nikoli ni strah. Ko sem videl odprte lobanje, bi skoraj bruhal.« Pilot se je obrnil in vprašal: »Ali naj zaokrožim se enkrat?« »Spustite se čisto nizko!« je velel Karlin. »Do krošenj!« Helikopter je zabrnul in sinil navzdol. Inšpektorja sta napeto opažovala goščo. Zdelo se je, da je izumrla. Niti veter ni premaknil vej. Nic ni kazalo, da policisti bijejo neizprosni boj z zločinci. »Hm. Zdajle ne bi verjel, da sva pred kratkim videla na ekranu elipso.« »Pa sva jo!« Secula je predlagal, da poskusi najti policiste ali oklepnik. Čez dolgo časa sta zagledala na gozdni poti temen predmet. »Mislim, da je oklepnik,« je dejal Secula. Helikopter se je spustil se nize. Oklepnik je stal nepremično. »Nekaj ni v redu. Morali bi krizariti po gozdnih poteh!« Nato sta oba hkrati kriknila. Zraven oklepnika sta opazila stiri trupla. »Če je prostor, se spustite na tla!« je Secula ukazal pilotu. Helikopter je hrumeče pristal. Inšpektorja sta planila ven in pocenila k truplom. Vrhnji deli glav so bili odrezani, lobanje pa so bile prazne. Inšpektor Karlin se je prijel za usta. Spet ga je sililo na bruhanje. »Mislim, da se tukaj ni varno zadrževati. Koliko jih lahko spraviva v helikopter?« »Dva.« Prijela sta dvojce trupel in ju zvelkla v kabino. Nato so se dvignili kvisku. Nihče ni našel besed, ki bi mogle opisati to, kar so doživeli. Zato so molčali. »Poiščimo ministra Klembla,« se je končno oglasil Secula. »On si je izmislil to akcijo.« Pritisnil je na gumb sprejemnika in poiskal ustrezno valovno dolžino. »Tukaj helikopter. Ali nas slisite?« Zaslišali so Klembljev glas. Tresel se je, kot da bi ministra zeblo. »Kaj se dogaja? Kje so policisti! Ze zdavnaj bi se morali vrniti! Za-kaj so umolknili oddajniki? Zakaj se nihče ne oglasi? Kaj vse to pomeni?« »Tukaj helikopter,« je ponovil Secula. »Nobenega policista nismo videli. Našli smo enega izmed oklepnikov. Posadka je pobita.« Zaslišali so Klembljev krik. »Najbrž je na obrežju Zgornjega jezera. Spustimo se tja,« je rekel Karlin. V nekaj minutah so bili ob jezeru. Pred vrati vile se je minister razburjeno prestopal, obdan od policistov, novinarjev in drugih spremljevalcev. »Moji policisti? Kje so moji policisti?« je zavpil, ko je zagledal inšpektorja. Karlin je zgrabil enega od mrlicev in ga vrgel ministrarju pod noge. »To je bila vasa zamisel, čeprav je bilo jasno, da gredo v smrt.« Minister Klembel je skrušeno zmajeval z glavo. Zaman so ga spremljevalci prepricevali, da bitka se ni izgubljena. Kasneje se je izkazalo, da je preživelo samo dvanajst policistov. Ves dan so hodili po gozdovih, loceni od glavnine, ne da bi srečali živo dušo. Minister Klembel je moral priznati popoln poraz. Vodstvo nadaljnje akcije je prepustil inšpektorju Karlinu. »Odslej niste več samo svetovalec, temveč lahko ukrepate, kot se vam zdi najbolje, da zaščitite prebivalstvo Macesnovega dola,« je dejal. »Varnostne in obrambne site nase dežele so vam na voljo.« Inšpektor Karlin je odredil obvezno

evakuacijo prebivalstva zgornjega dela doline do obrežja jezera. Bolnisnico je pustil pri miru, vendar je sporočil dr. Malinu, naj bodo pripravljeni na odhod. Tamkajšnji radio je ves dan pozival ljudi, naj se umaknejo za pred-pisano crto. Begunci so popolnoma ohromili življenje v Senicah in drugih mestih Macesnovega dola. Senice so imele petnajst tisoč prebivalcev, zdaj pa so v nekaj dneh narasle na triindvajset tisoč. Primanjkovalo je hrane in vode. Zupanstvo se je zamašno trudilo, da bi vzpostavilo red. Največ prahu pa so dvigali clanki v Zarometu. Novinar Čifi je razširjal alarmantne vesti o novih in novih žrtvah z odrezanimi lobanjami. Trdil je, da se pojavljajo že v okolici Senic, kar je privabilo trume novinarjev in radovednežev. Vse to je se povečalo gneto. Nekateri so odsli v zgornji del doline in na lastno pest skusali odkriti skritega napadalca. Vecina se jih ni vrnila. Inspektor Karlin je ukazal pregraditi in zastraziti cesto. Da je bila mera polna, je Čifi objavil tudi članek z naslovom: **INS-PEKTOR KARLIN OBTOZUJE DUSEVNE BOLNIKE**. V njem je med drugim napisal:

»Inspektor Karlin iz mednarodne policije na Atlantidi, ki je prišel v Macesnov dol, da bi resil, cesar Macesendolfiani sami niso sposobni rešiti, je v razgovoru s pokojnim poročnikom Rihterjem, načelnikom policijske postaje v Senicah, izjavil, da napadajo prebivalce in jim jemljejo mozgane duševni bolniki iz bolnisnice ob Zgornjem jezeru. To je potrdil tudi v razgovoru s primarijem dr. Malinom, ki ga je naslednjega dne obiskal...« Odmev med prebivalstvom je bil silovit. V Senicah so izbruhnile demonstracije in ljudje so zahtevali ukinitve bolnisnice. Demonstracije so se sprevrgle v ropanje trgovin z živili. Skupina kmetov in mladincev je odsla pred bolnisnico in skušala vdreti v poslopje. Zascitila ga je policija. Dr. Malin je klical in zmerjal Karlina po videofonu. Iz Atlantide se je oglasil načelnik mednarodne policije Tom Sustar. »Kaj vraga se dogaja pri vas v Macesnovem dolu?« je z ekrana nadrl inspektorja Kalina.

»Mislil sem, da bos koncal v enem tednu, zdaj pa si skuhal svetovno afero. Cestitam!« Inspektor Secula je dal zapreti vse Jehovove price v Senicah. Ko je Karlin to zvedel, jih je sel nemudoma spustiti. Vernike je našel v mestnem zaporu, kjer so klekali na tleh in kricali: »Halmagedon prihaja! Slava Bogu na visavah! Halmagedon prihaja!« Rihterjev naslednik, poročnik Vagner, je privedel zgrbljenega in onemoglega starca, ki je trdil, da so ga ujela cudna bitja s Stirimi rokami. »Kako pa to, da so te spustila?« ga je posmehljivo vprašal inspektor Secula. »Ne vem,« je odgovoril starček. »Omrtvicili so me in sele čez nekaj ur sem se lahko spet gibal.« Zmeda je bila nepopisna.

Inspektor Karlin je uvidel, da ne sme več dakati. S Seculo sta določila »cas nic«, ko naj bi se začel letalski napad na elipso. Takoj zatem naj bi z manjšo ceto vojakov skušali prodreti do oporišča. Oba inšpektorja sta z zupanom Senic in ministrom Klembom s Kr-vave rebri opazovala bombardiranje. Tочно ob »casu riht« so priletela tri vojska letala. Drugo za drugim so se spuščala proti kraju, kjer je ležala elipsa, in odvrгла težke bombe. Zamolklo grmenje še donelo od enega gorskega grebena do drugega. Tarn, kjer so padale bombe, so se dvigali slapovi zemlje, pomegane s skalami in izruvanimi drevesi. Minister Klembel je menil, da nihče ne more preživeti takega

napada. V drugem valu so letala odvrгла neona-palm. Ognjeni zublji so Svalgali visoko v nebo. Minister Klembel je ponovil, da ni zivega bitja, ki bi pri vsem tern lahko ostalo živo. InSpektor Secula je skocil k daljnogledu. Naravnal ga je na prizoriSce. »Prevec dima,« je zamrmral, »vendar se mi zdi, da se nekaj kovinsko svetlika.« Tudi Karlin in minister Klembel sta videla svetlikanje. »Upajmo, da je postojanka razbita.« Toda na ekranu mikroradarja se je se vedno kazala skrivnostna elipsa. Inspektor Karlin jo je zaskrbljeno opazoval. »To se ne pomeni, da ni unicena,« je tolazil navzoce, »vendar bi mi bilo ljubse, ce bi se oblika vsaj malo spremenila.« Inspektorja sta stopila v helikopter, da bi se pridruzila koloni vo-jakov, ki so ob Zgornjem jezeru cakali nanju. Minister Klembel se je obrnil h Karlinu in ga pritajeno vprasal: »Ali zdaj veste, kaj se skriva v elipsi?« »Slutim,« je odgovoril Karlin. »Vendar je bolje, da vam nicesar ne povem. Cez nekaj ur bo itak vse jasno.« Zaprl je vrata helikopterja. Naglo so se spustili v dolino. Secula je molcal. Karlin je videl, da ga je spet presinjal strah. Trije tovrnjaki vojakov so jih pricakovali s prizganimi motorji. Komandant je dal zadnja navodila. Inspektorja sta zlezla na prvo vozilo v koloni. Zdrveli so po cesti, odstranili pregrade in zavili na »prepovedano ozemlje«. Vojaki so molcali in z naperjenimi brzostrelkami opazovali gozd. Ptice pero na klobuku inspektorja Secule je orisovalo spiralo. »Kolega Leksi, ali zares ves, kaj se dogaja v elipsi?« je vprasal Karlina. »Slutim. Pomisli: kdo lahko vsakih trideset let odnasa mozgane? Komu ne more nasa vojaska tehnika do zivega? Zakaj so pustili dojencke in onemoglega starcka? Skusaj povezati ta dejstva.« Secula je nekaj casa molcal. »Ne morem,« je izdaval. »Potem je bolje, da ti ne povem.« »Ali je resnica tako strasna?« »Da. Ce je samo en odstotek verjetnosti, da se motim, je bolje, da ne spregovorim.« Na jasi se je kolona ustavila. Vojska se je razdelila v tri skupine in zacela prodirati proti prizoriScu bombardiranja. Med njimi je bila tolikсна razdalja, da so se ravno se videli. InSpektorja sta se pridruzila srednji skupini. Napredovali so pocasi. Gozd je bil zarascen z grmovjem in pra-protjo. Od dalec je prihajal dim. »To je od napalma,« je pojasnil Secula. »Upajmo, da se ni vnel gozd.« Vonj po dimu je postajal cedalje mocnejši in Karlin je sklepal, da morajo biti blizu prizoriska. Obrnil se je k Seculi in mu hotel reci, da je sovraznika najbrz pokopalo bombardiranje, ko je nenadoma otrdel. Zdelo se mu je, kot da bi mu tezka snov oblila noge, roke, glavo, vse, celo oci ni mogel premakniti. Tedaj je opazil, da so otr-deli tudi Secula in vojaki. Kot kamniti stebri so stall sredi gozda. Karlina je obsla groza, vendar se je imel toliko v oblasti, da je lahko premigljeval. »Zdaj vem, zakaj se nihce ni branil,« mu je slo skozi glavo. Opazil je, da je otrdelo samo miSicevje, medtem ko so cutni organ! in mozgani delovali naprej. »Kurare,« je pomislil. Vendar je vedel, da ne more biti kurare, ker jih nihce ni ranil. Od dalec so se prikazala majhna cloveSka bitja. Segala so jim ko-maj do pasu. Na glavi so imela celade in na prsih oklepe, iz katerih so gledale mehanicne roke s klescami. »Zato je starcek trdil, da imajo stiri roke,« je pomislil Karlin. Med njimi se je gibal cuden stroj s Stevilnimi gumbi in odprtino na sprednji strani. Premikal se je na starih nogah, ki so

bile spodaj podobne pticjim krempljem. Eno od bitij je drzalo v rokah napravo, podobno svetiiki, ceprav ni oddajala nobene svetlobe. »Z zarki so nas omrtvicili,« je ugotovil Karlin. Trudil se je, da bi premaknil roko ali nogo. »Ko bi lahko pustil vsaj kak znak, vsaj kako sporočilo, kaj se dogaja,« je premisljeval. Toda ves trud je bil zaman. Nobena misica ga ni ubogala. Eno od CloveSkih bitij je pokazalo najblizjega vojaka. Brz sta ga dva clovecka zgrabila, nagnila naprej in mu porinila glavo v odprtino stroja. ZaSkrtalo je, zasumelo in čez nekaj minut sta vzela ven glavo z izdolbljeno lobanjo. Vojak je kot pokoSen snop padel po tleh. Karlina je obsla slabost. Vedel je, da je priSel konec zanj in za nje-govo poslednjo akcijo, a to ni bilo najhuje. Najbolj ga je peklila vest, da je povsem brez mod. Rad bi suval, brcal, streljal, rad bi se boril do konca, pa cetudi bi potem umrl, a je bil bolj nebogljen kot dojenček. Nenavadni bitji sta vtaknili v stroj glavo drugega vojaka. Zaskrtalo je in zasumelo in kot lupina je prisla ven lobanja brez mozganov. Karlin je poskusal zapreti oci, a niti to ni bilo mogoce. Posastni pogreb doveSkih mozganov je moral gledati do konca. Pocasi so se blizali inspektorju Seculi. Ceprav ga Karlin ni imel v srediscu vidnega polja, je kljub temu razlocno videl v grozi razprte oci. »Oprosti, kolega,« je sam pri sebi izgovarjal Karlin. »Nic nisem boljši od vasega ministra. Zapeljal sem vas v pogubo.« Dva clovecka sta zgrabila Seculo in ga prevrnila. Lovski klobuk s pticjim peresom je padel na tla. Porinila sta mu glavo v odprtino. Zaskrtalo je in zaSumelo in njegova votla glava je pogledala ven. Truplo je padlo potleh. Na vrsti je bil Aleks Karlin. Ze sta clovecka dvigala umetni roki s kleskami na koncu, ko je tretji, ki je ukazoval, nekaj spregovoril. Clovecka sta pri prici povsila kleSce. Pristopilo je bitje s svetil-ko in jo naperilo proti Karlinu. Teza v udih in telesu je popustila, cutil je, kako se mu vraca zivljenje. Poskusil je premakniti nogo. Spocetka je bila okorna, a je hitro postala gibka. Vodja cloveckov mu je s kretnjami ukazal, naj stopa med njimi. Ceprav je imel Karlin v toku pod pazduho pistolo, mu niti na misel ni prislo, da bi jo uporabil. Vedel je, da bi bil kakrSenkoli upor brezupen. Ubogljivo je sledil bitju, ki je stopicalo pred njim. Cudil se je, zakaj so mu prizanesli. »Ali pa me caka druga, Se hujSa usoda?« je pomislil. Prisli so do lijakov, ki so jih v zemljo skopale letalske bombe. Ceznje so bili speljani ozki kovinski vised mostovi. »Nihce ne more preživeti takega napada,« se je Karlin spomnil Klemblovih besed. Na drugi strani lijakov je zagledal velik kovinski disk, podoben dvojnemu krozniku. Napol je bil zakopan v zemljo, po drugi pol-ovici pa so bila nametana drevesa in ogromne grude zemlje, toda povrSina kroznika je bila povsem neposkodovana. Clovecek je pokazal ozek vhod. Karlin se je ubogljivo stlacil skozenj. Drugi so mu sledili. ZnaSel se je v prostorni dvorani iz blešcece kovine. Eden izmed cloveckov je pripeljal dolg valj na koleSkih in iz njega izvlekel nekakšno anteno. Karlinu so povez-nili na glavo celado. Zaslisal je jasen glas: »Govoriva ob pomoci prevajalnega stroja, ki neposredno bere mozganske valove. Ali si pripravljen?« »Pripravljen,« je zajedjal Karlin. »Ali si ti vodja akcije, ki jo uganjate proti nam?« »Jaz sem glavni vodja,« ga je popravil Karlin. »NaSa odprava ima nalogo, da nabere

tisoc doveskih mozganov. Prej ne bomo zapustili Zemlje. Nimamo namena, da bi vas osvo-jili, vas podredili nasemu vplivu, ne vtikamo se v vaSo politiko in medsebojne spore, ne dajemo vam ne dobrih ne slabih nasvetov. Pustimo vas, da se razvijate po poti, ki ste jo izbrali.« »Ubijate prebivalce Zemlje. Dolznost policije je, da zaSdti drzav-ljane.« »V tern pa ne morete uspeti! Bombe niso niti najmanj poSkodo-vale vesoljske ladje. Ce bi hoteli, bi vas izbrisali z oblifja Zemlje. Toda to ni nas namen. V miru bi radi cim hitreje nabrali mozgane in zapustili vaS planet. Ne morete nam skodovati, vendar nas motite pri delu. Izselili ste prebivalstvo. Bombe so poskodovala enega izmed strojev za odvzemanje mozganov. Lahko bi ga zascitili, ven-dar letalskega napada nismo pricakovali. Zato nismo izvedli vseh varnostnih ukrepov.« »Kaj hocete od mene?« je vprasal Karlin. »Da koncate z akcijo, mi pa bomo v nekaj dneh zapustili Zemljo.« »In nam medtem pobili se vec ljudi.« »To je neizogibno. Na Zemljo smo prisli po mozgane. Ne moremo se vrniti brez njih. Saj nimate izbire. Mozgane vam bomo pobrali v vsakem primeru, tudi ce se upirate. Lahko pa izbirate med tem, da vam poruSimo pol sveta ali da izpraznimo lobanje prebivalcem samotne doline, ki na Zemlji itak ne pomeni veliko.« Karlin je molcal. »Kako si se odlocil?« »Hm. Jaz nimam pravice odlocati. Za kaj takega je pristojen mi-nistrski svet pokrajine. Jaz samo izpolnjujem povelja. Brez mene bodo ukazali drugemu, naj nadaljuje akcijo.« »Tako? Potem sporoči ministrskemu svetu nas predlog. Ce ste pa-metni, nam boste v miru prepustili dolino. Zdaj pa izvlecite pistolo iz toka in ustrelite vame.« Karlin se je obotavljal. Segel je po piStoli in jo izvlekel izpod suknjica. Neodlocno jo je drzal v roki. »Kaj cakas? Ustrelite vame!« je prisel ukaz. Karlin je nameril in ustrelil. Pocilo je, krogla pa se je odbila in pa-dla na tla. Karlin jo je pobral in osuplo otipal. Bila je ploScata. »Ali zdaj verjameS, da nam ne morete do zivega?« je vprasal clovecek. Karlin je pokimal. »Toda zakaj potrebujete cloveske mozgane?« je vpraSal. »Ali jih nimate na vasem planetu dovolj?« Clovecek mu je pomignil, naj mu sledi. Krenila sta proti sosednji dvorani, prevajalna naprava pa se je na kolesckih premikala za njima. »Poglej!« Karlin je zagledal ogromno prozorno kroglo, v njej pa so v celicah plavali cloveski mozgani. Sveznji drobnih kablov so jih povezovali. Bilo jih je mnogo, ceprav je bilo precej celic Se praznih. »Med njimi so Rihterjevi mozgani,« je pomislil Karlin. »V eni od celic pa bodo kmalu mozgani inspektorja Secule.« »To so supermozgani,« je ponosno dejal clovecek. »Ali si lahko predstavljate, kakSna intelektualna moc je v tisocih mozganih, ki delujejo sinhronizirano? To niso glave, ki mislijo vsake zase. Z im-pulzi, ki jih poSiljamo v inhibicijska srediSca, jim unicimo voljo in upornost in prisilimo, da mislijo sinhronizirano. To je isto, kot ce bi imeli ene mozgane s tisockrat vec celicami, kot jih premorejo po-samezni mozgani. Ali veš, koliko celic je v clovekovih mozganih?« »Milijarda,« je odgovoril Karlin. »Dve milijardi,« ga je popravil clovecek. »V supermozganih pa dva bilijona.« »Zakaj ne uporabljate elektronskih racunalnikov?« »Uporabljamo jih, vendar ne nadomescajo supermozganov. RaCunalniki predelujejo vložene podatke, ne morejo pa si izmis-ljati

novih idej. Ne dajejo nepricakovanih resitev.« »Kaj boste storili z njimi?« »Prodali jih bomo na enega izmed planetov Federacije Cetrtega galakticnega kraka. Imamo veliko narocil. Vsak planet bi rad imel vsaj ene supermožgane. Zdaj imajo zelo visoko ceno, posebno od-kar je Federacija prepovedala uporabljati mozgane ljudi s planetov, ki so člani Federacije. Preostane samo oddaljena Zemlja.« »Na Zemlji ste bili že leta ipss.w »Seveda. Do najbližjega planeta Federacije letimo petnajst let.« »In leta 1953.« »Takrat smo nabrali mozgane v tednu dni. Bila je vojna in nihče ni posumil, da jemljemo mozgane. Obe strani sta obtoževali druga drugo.« »In leta 1923.« »Tudi. Ker smo med poletom v hiberneticnem stanju, se leta letenja ne štejejo k življenju. Letimo in se ne staramo, samo nekaj tednov smo starejši kot leta 1893, ko smo prvič prisli na Zemljo. Ko se bomo ustalili, bomo najbogatejši državljani Federacije.« Karlin je nehote pomislil na evropske ladje, ki so nekoc vozile črne sužnje iz Afrike v Ameriko. Človeček je rad odgovarjal na Karlinova vprašanja in razložil tudi nianse. Povedal je, da se človeški mozgani v umetnem okolju starajo veliko počasneje kot v naravnem, posebno mozgani prebivalcev Zemlje, ki so bolj trdoživi kot mozgani drugih prebivalcev galaksije. Kljub temu pa zacenjajo supermozgani po pet-desetih letih slabeti in po devetdesetih ali sto letih povsem odpovejo, četudi sproti odstranjujejo odmrle celice. Sestavljajo jih kar na ladji. Krmilne, pogonske, merilne, obrambne in druge naprave so že zdaj priključene nanje. Mozgane vsak dan preizkušajo, ker morajo delovati povsem brezhibno, preden se posadka pogrezne v hiberneticno stanje. Kupcu jih bodo izročili takoj po prihodu v Federacijo in se nemudoma vrnila na Zemljo. Inspektor Karlin se je vracal po isti poti, po kateri je bil prisel. Tekel je in se spotikal ob veje in podrti drevesa. Raztrgan in umazan je prišel na jaso, s katere so se odpravili na pohod. Hotel je pogledati enega od tovornjakov, ko je opazil za vozilom truplo. Set ga je pogledal. Novinar Cifi je lezal vznak. Po odprti glavi so lezle mravlje. Karlin je pomislil, da je Cifi najbrž zasledoval vojaški pohod, tukaj pa so ga odkrili človeški in mu vzeli mozgane. Karlin se je sklonil in pobral beleznico, ki je ležala zraven trupla. Pisalo je: »3 tovornjaki, v vsakem prostor najmanj za 15 vojakov. 45 vojakov plus Secula in Karlin.« Karlin je dvignil truplo in ga položil na tovornjak. Odpeljal je v Senice. Bil je obupan. Vedel je, da je boj proti človekom iz vesolja zaman, vendar ni mogel prepustiti Macesnovega dola kruti usodi. Pocutil se je krivega za smrt šestinsitridesetih ljudi. Porocnik Wagner je predlagal, naj evakuirajo Senice in vso dolino. Upal je, da s počasnimi stroji za odvzemanje mozganov ne bodo šli za njimi. Toda Karlin je brezupno zamahnil z roko: »Ne bodo od-nehali, dokler ne bodo napolnili vseh celic v supermozganih. Premaknili bodo leteci krozniki pa zaplenili elektromobile. Hočejo tisoč možganov - tisoč sužnjev, zaprtih v stekleni krogli. Zdaj jih nimajo niti petsto.« Po videofonu ga je poklical dr. Malin. Jezno ga je gledal. »Zmenili smo se, da nas boste takoj po napadu obvestili, ali naj evakuirajo bolnišnico ali ne,« je mrko dejal. »Doslej nismo prejeli nobenega sporočila. Slisal sem, da se napad ni posrecil. Ali naj začnemo evakuacijo?« Inspektor Karlin je odprl usta. Hotel je reci, naj evakuirajo

bolnisni-co, vendar se je v zadnjem hipu premislil. Spomnil se je zdravnikovih besed: »Shizofreni bolniki imajo pokvarjena sredisca za inhibicijo v mozganski skorji.« Ali mu ni clovecek dejal: »Z impulzi, ki jih posiljamo v inhibicijska sredisca, jim unicimo voljo in upornost ter prisilimo, da mislijo soglasno.« Ali to pomeni, da bi bolni mozgani obdrzali svojo voljo? Da ne bi mislili soglasno? Da bi predali svojo bolezen devetstodevetindevetdesetim zdravim mozganom? Da bi ukazovali vsem supermozganom in jih zaradi svoje bolezni unicili? Spomnil se je, da so supermozgani povezani s krmilnimi, merilnimi in obrambnimi napravami vesoljskega vozila. Ceprav je videl samo majckeno upanje, se je naglo odlocil. »Kdo je dejal, da se napad ni posrecil? Bombardiranje je povsem unicilo sovrazno postojanko. Sam sem videl rusevine. Evakuacija ni potrebna. Preostale bandite, ki se skrivajo v gozdovih, bomo v enem ali dveh dneh polovili. Ce hocete, vam posljemo strazo, toda evakuacija ne pride vec v postev.« Porocnik Vagner ga je zacudeno poslusal, in ko mu je Karlin razlozil svojo zamisel, je neodlocno zmajeval z glavo. »Ne vem, ali smemo odlocati o usodi bolnikov - cetudi bi s tern resili Macesnov dol.« »Tudi jaz ne vem,« je priznal Karlin. »A kaj nam drugega preosta-ne? Ce bomo s tern resili Macesnov dol, rad prevzamem odgovor-nost zanje.« Vest o neuspelem pohodu se je naglo razSirila po Senicah in bliznji okolici. Zacel se je beg iz mesta. Polno nalozeni elektromobili so zamaSili vse izhodne ceste. Karlin je hotel govoriti z ministrom Klemblom, toda ko je priSel tja, je izvedel, da sta se minister in zupan odpeljala na letalisce. Senice so bile prepuscene svoji uso-di. Karlin se je potrtno vrnil na policijsko postajo, kjer je porocnik Vagner se vedno opravljal svoje dolznosti. Hotel je poklicati nacelnika Sustarja in ga vprasati za nasvet, vendar ni mogel dobiti zveze z Atlantido. Kmalu zatem se je oglasil videofon. Na ekranu se je prikazal dr. Malin. Obraz je imel zverizen od jeze. »Bedni, podli, umazani detektiv!« je siknil. »Laznivec in splet-kar!« »Pravkar smo naSli bolnika z odprto lobanjo. V botnisnici vlada zmeda. ZaCenjamo evakuacijo. Vsega tega ne bi bilo, ce bi nam sporočili resnico.« »Kaksno resnico?« »Pohod se je ponesrecil!« je zavpil Malin. »In samo v domiSljiji detektiva z Atlantide...« Karlin je pritisnil na gumb videofona in dr. Malin je izginil z ekrana. Porocnik Vagner je negotovo zamrmral: »Ne vem, all sva storila prav. Dr. Malin ima dobre zveze in naju bo obtozil, da sva kriva smrti bolnika.« »To je edino upanje za Macesnov dol!« ga je bodril Kartin. »Ce bova dokazala, da sva s tem resila petsto Macesnodolfanov...« »Ce,« je pripomnil Vagner. »Vasa postavka se mi ne zdi posebno verjetna. Ljudje iz vesolja so se najbrz zavarovali pred dusevno bolnimi mozgani. Nimam velikega upanja.« »Tudi majhno upanje je upanje. Pojdiva po helikopter. Morda bova videla, kaj se bo zgodilo z letecim kroznikom.« Dvignili so se proti goram. Pod njimi so bucale Senice, natrpene z elektromobili, tovornjaki, traktorji s prikolicami: bucece, sumece, jokajoce in prosece pomoci. Helikopter se je dvigal vise in vise, dokler ni pristal pred planinsko koco na Krvavi rebri. Karlin, Vagner in pilot so izstopili. Karlin je prinesel iz koce mikroradar in dalj-nogled. Naravnal je stojalo in anteno. Dolgo so cakali. Elipsa na

ekranu se ni premaknila. Lire so se vle-kle, kot da bi bile dnevi. Po hrupnih Senicah se je zdela tiSina na Krvavi rebri straSljiva. Vsi trije so napeto gledali v smer, kjer je radarska naprava kazala elipso. »Saj sem vedel, da ne bo nic,« je dejal Vagner. »Brez potrebe smo zrtvovali duševnega bolnika. Ali se ne bi vrnil v Senice? Ljudje nas potrebujejo bolj kot kadarkoli prej. Zupanstvo je zbezalo. Zdaj smo edina oblast v mestu.« InSpektor Karlin pa je vztrajal. »Čakajmo! Gotovo se niso vložili mozganov v kroglo. To je nase zadnje upanje.« Iz doline so se dvigale komaj vidne meglice. Nenadoma je pilot vzkliknil: »Glejte!« Iz gozda se je izmotala srebrna ploscica. Karlin je planil k daljno-gledu. Leteci kroznik se je prikazal kot na dlani. Videla so se od-prta vrata in kovinska lestev se je kot nit vlekla za njim. »Posrecilo se je!« je vzkliknil Karlin. »Bolni mozgani so začeli kr-mariti vozilo. Niti vrat niso utegnili zapreti!« Leteci kroznik se je tresel, kot da ga premetava veter. Tresel se je cedalje hitreje. Nato je z nepopisno hitrostjo zletel kviSku in se začel prevrati v zraku. Karlin, Vagner in pilot so mu komaj sledili zocmi. »Zaletel se bo,« je napovedal Vagner. Leteci kroznik se je približal skalnatemu vrhu bliznje gore. Nekaj-krat se je zavrtel, nato je treScil v steno. Tresk je odmeval po dolini in sliSalo se ga je tudi na Krvavo reber. »Ni se razletel!« Leteci kroznik se je odbil kot zoga, padel v gozd, nato pa se spet dvignil in letel tik nad drevesi. Kosil je kroSnje, kot da bi bile trav-nate bilke. »Neverjetno! Saj je neunicljiv!« Nenadoma se je kroznik postavil pokonci. Zakotrljal se je po cesti, ki je vodila proti jezeru. Strbunknil je v vodo. Izginil je pod gladi-no. Karlin in Vagner sta se spogledala. Obadva sta premisljevala, ali je kroznik unicen ali ne. Tedaj je zadonela mocna eksplozija. Iz vode se je dvignil steber belih pen in sopare. Veter in pis sta zamajala helikopter in zalo-putnila vrata planinske koče. Oblak se je razširil prav do Krvavih reber, kjer so trije ljudje opazovali konec vesoljskega vozila. Zastrl jim je razgled.

HUDIČEV SAD

»V stroj ne grem! Ne, v ta stroj ne grem!« je z necloveskim glasom zavpil Martin Molder in se zaman skusal iztrgati iz jeklenih pesti policistov. Zvili so mu roke in jih pritisnili ob hrbet. Presinila ga je ostra bolečina, toda kljub temu se ni nehal upirati. Oprl se je z nogami ob tla in ponovil: »Ne grem v ta stroj! Ne boste me spravili noter!« Policisti so ga skuSali poriniti naprej, toda Martin Molder se je vr-gel na tla in začel brcati z nogami. Enega izmed policistov je zadel v trebuh, da je zatulil in se opotekel po sobi. »Kaj čakate?« je z jeznim glasom revsnil oficir, ki je stal nekoli-ko vstran in s komisarjem opazoval rvanje. »Dvignite ga noter z Policisti so vnovic navalili nanj. Martin Molder se jim je spet po-stavil po robu, toda nekaj krepkih udarcev po obrazu in vratu ga je skoraj spravilo ob zavest. Zamajal se je kot spodzagano drevo; policisti so ga dvignili ter med zmerjanjem in preklinjanjem od-nesli v drugo sobo. Oficir, ki je tekkel pred njimi, je odprl majhna vratca, nad katerimi je kot brezdušen

robot zdel ogromen stroj z nestetimi številnicami, ekrani, oscilografi in signalnimi lucmi. Ko ga je jetnik zagledal, je zakrical in se skusal osvoboditi rok, ki so ga se krepkeje zgrabile.* »Vi hudici!« je nemocno zahropel. »Pustite me!« Porinili so ga v crno odprtino, z vseh strani ga je stisnil kalup, na lasisce so se mu prisesale gumijaste kapice s skritimi elektroda-mi. Na uSesa sta se spustili sluSalki. Komisar je s po(!asnim korakom stopil kstroju in premaknil stika-lo. V hipu je stroj ozivel. Signalne luci so zazarele in v kovinskem trupu se je oglasil piskajoc zvok. Komisar je stopil k mikrofonu in dejal: »Profesor Molder, ali si pripravljen?« V zapornikovih nauSnikih se je glas ponovil, stokrat mocnejši, ze na meji bolecline, tako da se mu je zdelo, kot da bi rezal v meso in sekal v kosti: »Profesor Molder, ali si pripravljen?« Martin Molder mu ni mogel uiti; glas je kar naprej silil vanj in po-navljal isti stavek: »Profesor Molder, ali si pripravljen? Profesor Molder, ali si pripravljen? ...« Ni Stel, kolikokrat se je ponovil. Morda stokrat, morda dvestokrat, morda tudi tisockrat. Martin Molder je imel občutek, da ga ima v sebi, v slehernem svojem organu, v uSesih, v glavi, v zelodcu, v pljucih, vsepovsod je kricalo: »Profesor Molder, ali si pripravki lahko ponavlja besede zaslisevalca v nedogled. Zato se mu ni upiral. Prepustil se je mislim, ki so se mu budile v glavi. »Profesor Molder, kaj si nameraval z dinamitom, ki si ga imel pri sebi?« Vprasanje se je ponovilo enkrat, dvakrat, desetkrat, neSte-tokrat. »Profesor Molder, kaj si hotel razstreliti?« je ponavljalo v neskonfinost. »Profesor Molder, zakaj si hotel z dinamitom v laboratorij?« je od-mevalo po zapornikovem telesu. Martin Molder ni tajil: hotel je razstreliti stroj, ki je prinesel nesrefio njemu in vsemu svetu. Hotel je unicit hudicev sad. Stroj je zapisoval njegove bridke misli; pisal jih je vestno in natancno vse od dne, ko je bila prvokrat prebrana clovekova misel, pa do dne, ko je prinesel v laboratorij dinamit.

Martin Molder je vedel, da zanj ni vec resitve. Ceprav se je clovek se tako upiral, je ze tez nekaj minut zacel avtomaticno v mislih odgovarjati na vpraSanja, stroj pa je v kratkem razvozlal vse neizrefene besede. Se najbolj se je zrtev branila s tern, da je ponavljala nekaj, kar je znala na pamet, na primer kako pesmico. Toda Molder je vedel, da clovek vedno hitreje odpove kot stroj,

- Zgodbo sem napisal se v Studentskih letih. Ker se mi je zdela premalo prepricljiva in je-zikovno okorna, je najprej nisem vkljucil vzbirko. Kasneje pa sem se premislil, jo popravil in tudi marsikai dodal. Kot mo/a prva znanstvenofantasticna zgodba prita, kako sem se zaCel ukvarjati s to literature.

Martin Molder ni hotel, da bi za izum semanticnega elektroence-falografa zvedela strokovna javnost. Zdelo se mu je prezgodaj. Moral je izpopolniti se vrsto naprav in dokazati, da se ne moti. Dotedanji elektroencefalografi so zapisovali bodisi sploSno elektricno aktivnost mozganov bodisi posebno aktivnost z zelo nizko napetostjo v senzornih in motoricnih srediscih mozganske skorje. Na podlagi dobljenih krivulj se je

dalo sklepati, ali clovek spi ali premiSljuje, ali nekaj vidi, slisi in se posebno ne, kaj pre-misljuje: ali vidi hiSo ali cloveka, ali slisi glasbo ali govor, kaksne besede se vrstijo v njegovi zavesti. Zaradi neuspehlih poskusov so mnogi nevrofiziologi trdili, da kaj takega ne bo nikoli mogoce. V vecini laboratorijev so prenehali s temi poskusi.

Martin Molder pa ni obupal. Domneval je, da iz dobljenih krivulj niso dovolj izlocili tako imenovanega »suma« ali elektricne aktiv-nosti mozganov, ki prihaja iz razlicnih srediSc in se staplja. Ko je z izpopolnjenimi racunalniki odstranil tudi to nevsecnost, je odkril posebno elektricno valovanje komaj nekaj milivoltov napetosti, ki spremlja clovekov govor ali zgolj govor v sebi. Zdaj je bilo treba sestaviti se nekaj besednjak vzorcev valov, ki ustrezajo sleherni besedi. To delo je le pocasi napredovalo, ker so se valovi za iste besede pri posameznikih nekoliko razlikovali. Zadnja tezavaje bila odkritje polozajev v stavku. Treba je bito najti, katera beseda po-meni osebek, katera povedek, predmet in tako naprej. Sele potem se je dalo gladko brati misli, ne pa samo priblizno ugotoviti njihov pomen. Iz istih besed je namrec nastalo vec moznih stavkov; iz besed »mati, otrok, denar, dati« so denimo prisli stavki »mati daje otroku denar, otrok daje mated denar, mati daje denarju otroka, denar daje otroku mater, otrok daje denarju mater, mater je dana otroku od denarja« in tako naprej. Zagrizeno, skoraj brez spanja in pocitka in v najvecci tajnosti so Mar-tin Molder in njegova asistenta Peter Jorman in Emil Tancig prema-govali zadnje ovire. Drug! sodelavci na institutu so samo priblizno vedeli, za kaj gre. Celo direktor, ki je sicer poznal njihov projekt, ni slutil, da je Molderjeva skupina tik pred epohalnim odkritjem. Martin Molder je delal poskus sam na sebi. Ko je racunalnik preve-del elektroencefalografske znake, je stroj zapisal prav tisti stavek, ki si ga je bil mislil: »Upam, da tokrat ne bomo spet imeli enega izmed nasih jalovih poskusov.« Pogledal je svoja asistenta in jima prikimal. »Koncno!« je vzdihnil z olajSanjem. »To je stavek, ki sem ga imel v glavi. Semanticni elektroencefalograf ni vec! naSa domiSljija, temvec stvarnost.« »Ali ste zares prav to mislili?« je razburjeno vzkliknil Peter Jorman. Stavek bi moral! prej napisati na listek. Tako smo se domenili.« Martin Molder ga je zacudeno pogledal. »Mar dvomite?« je vpra-sal. »Kako ste mogli ustvarjati brez vere?« »Saj ne dvomim,« je odgovoril asistent. »Toda po toliko neuspehlih poskusih kar ne morem verjeti, da je res. To je... to je...«

Martin Molder se je nasmehnil. »To je samo placilo za naS trud in potrpezljivost,« je dejal. »Saj veste, da nam nihce ni vet verjel. Direktor programa je celo rekel, da je vsako nadaljevanje projekta zgolj zapravljanje denarja.« »Zdaj bodo preseneceni!« se je oglasil asistent Emil Tancig. »Ves svet bo presenecen!« je pristavil Peter Jorman. »Sanje so po-stale resnica!« »Ubogi Homo sapiens!« je vzdihnil Tancig. »Kako smo te ponizali! Povrh vsega pa smo se sami delezni tega ponizanja. Nepremagljivi duh je dokončno porazen in kleci na kolenih pred zmagovalko materijo. Njegove misli niso vec nobena skrivnost. Materija jih bere. Mislim, da pesniki ne bodo vec smeli

uporabljati izraza skri-te »Emil!« ga je ostro prekinil Martin Molder. »Ze na zacetku smo se domenili, da ne bomo nacenjali eticnih vprasanj. Strinjali smo se, da bi takсна vprasanja ogrozila ali povsem prekinila nase delo.« »Delo je koncano,« je pripomnil Peter Jorman, »nasa pogodba ne velja vec.« Martin Molder ga je zacudeno pogledal. Se nikoli ga ni videl tako kljubovalnega. »Mislim, da bo semanticni elektroencefalograf postal dobrotnik clovestva,« je nadaljeval asistent, ne da bi se zmenil za svojega profesorja. »V rokah imamo zanesljiv kljuc za preprecevanje in zatiranje kriminala - vsako antisocialno bitje bomo ze vnaprej izlocili iz druzbe in ga vtaknili v azil.« »Peter!« je vzkliknil Martin Molder. »O nicemer takSnem nismo govorili! Delali smo zaradi zanimivosti problema, zaradi znanosti, ce hoces, tudi iz trme. To, kar govoris, ima lahko nevarne posle-dice.« »Peter ima prav,« se je oglasil Tancig. »Zdaj ko je stroj narejen, se moramo konec koncev pogovoriti o posledicah nasega dela. Ne moremo se kar tako odreci odgovornosti.« »Posledice niso nasa stvar. Mi se zanimamo izkljucno za znan-stveni vidik!«

»Naš stroj pomeni takšen uspeh, da nam bo policija ze jutri po-nujala milijarde zanj,« je nadaljeval Peter Jorman. »Neumni bi bill, ce bi se Jim odrekli.« Prodorno je pogledal Molderja in dodal: Z denarjem lahko financiramo nove projekte. Kar pa se odgovorno-sti tice, jo prevzame policija. Mi si operemo roke.« Martin Molder ju je zacudeno gledal. V Stirih letih, odkar so delali skupaj, niso nikoli govorili o denarju. Ustvarjali so iz notranje po-trebe, samo zato, ker so se bill zakleli, da bodo razresili veliko skrivnost clovekovih mozganov. »O denarju govorita?« je nejeverno rekel. »Nikoli nisem pomistil nanj.« Asistenta sta v zadregi umolknila. Peter Jorman se je popraskal po glavi. Pocasi je povzel: »Resnici na ljubo moram priznati, da tudi sam do danaSnjega dne nisem mislil na denar. Toda prej ali slej bomo moral! dati stroj v uporabo. To je neizogibno. Nasi mecenj nam ne dajejo denarja zastonj.« »Stroj zares ne bo ostal v laboratoriju,« je pripomnil Martin Mol-der. »Vendar ni nasa skrb, kako ga bodo ljudje uporabili. O tern naj odloci svet institute ali kdorkoli od zgoraj. Svoje delo smo koncali in vsaj jaz sem s tern poplacan.« »Ali si ne zelite priznanja?« je preseneceno vzkliknil Peter Jor-man. »Kaksnega priznanja?« je vprasal Molder. »Denarnega ali moral-nega? Ali je sploh mozno se kaksno vecje priznanje, kot smo ga ze dosegli s tern, da smo naredili stroj, ki bere misli? Kaj pravzaprav hoceta se vec?« »Denar,« je odkrito priznal Peter. »Ves cas smo dobivali samo smesno majhno placo.« »Smisel in pomen,« je dodal Emil. »Hocem vedeti, cemu bo nas izum sluzil, za kaj ga bodo uporabili, kdo bo imel od njega ko-rist.« »Poskusi Se niso koncani,« je nenadoma prekinil kratko tisino Martin Molder. »Bela vrana ne pomeni, da se je spremenil ves vranji rod. Zato predlagam, da nadaljujemo delo. Naredimo se en poskus. Zdaj ste na vrsti vi,« je pomignil Petru Jormanu.

»Mislim bom na stavek: preprican sem, da bo tudi drugi poskus uspesen,« je dejal Peter. Zlezel je skozi odprtino v notranjost stroja. Martin Molder je premaknil stikalo.

Kazalci na lestvicah so se zganili. Kimograf se je zacel vrteti in pisala so risala krivulje. Hkrati se je prebudil racunalnik. Zasvetile so se kontrolne luci in na ekranu se je prika-zal napis: »Preprican sem, da bo tudi ta poskus uspešen.« Nenadoma je Martin Molder podvomil o iskrenosti svojega asi-stenta. Tisto govorjenje o kriminalcih, policiji in denarju ni prav nic spadalo v ta laboratorij. Skusal se je otresti teh misli, toda vedno znova so se mu vracale v zavest. Ni vedel, cesa se pravzaprav boji, a nejasne slutnje mu niso dale miru. Hitro se je obrnil, zaprl vratca, za katerimi je lezala Petrova glava v kalupu, in zavpil v mikrofon: »Peter, ne zaupam ti!« Za hrbtom je zaslusal Tancigov smeh. Ne da bi se ozrl, je nadaljeval: »Ali si zvest projektu? Kaj pomeni tisto govorjenje o policiji? Ali si me izdal?« Pogledal je na ekran, kjer so se zacele kazati crke: »Jaz ... joj... jaz... ne zaupas... jaz... Pojdi se solit! Kaj me mucis... vse zivljenje ne bom zaslužil deset milijonov ... Ne bos me spravil ob to ... De-set milijonov!« Pristopil je Tancig in pocasi povzel: »Mislim, da se je ze povezal s policijo. Kaze, da so mu obljubili deset milijonov. Ali pa s kaksno tujo agenturo.« »Dovolj!« je vzkliknil Martin Molder. Ustavil je stroj in odprl vratca. Prikazal se je Peter Jorman. V obraz je bil zaripel in porogljivo se je smehljajal. »Veseli me, da ste prvi, ki je preizkusil semanticni elektroencefa-lograf kot sredstvo za zaslisevanje. Ne vem, zakaj ste potem proti sodelovanju s policijo.« »Ven!« je zavpil Martin Molder in pokazal proti vratom. »Nočem te vec videti v laboratoriju!« »O tem bosta odlocila direktor programa in svet inštituta,« je od-govoril Peter. »Upam, da bosta bolj sprejemljiva za moj predlog.« Popravljal si je obleko in odcapljal proti vratom. »Se zal vama bo!« je zamrmral.

Toda Emil Tancig ga ni pustil kar tako oditi. Podstavil mu je nogo, in ko je Peter zgrmel po tleh, se mu je usedel na hrbet. Zvil mu je roko in vprašal: »Povej, s kom si povezan?« »Pustita me!« je zatulil Peter. »Nic drugega nisem hotel kot majh-no placilo za trud in noci brez spanja!« Toda Tancig je bil neizprosien. »Od katere agenture so bili?« je vprašal. »Povej, ali pa te vtaknem v stroj in te ne izpustim, dokler ne priznas vse do zadnje podrobnosti.« »Pusti ga!« je posegel vmes Martin Molder. Emil Tancig se je obrnil k profesorju. »Mislim, da bi ga morala izrociti policiji. Prodal je stroj tuji agenturi.« Peter je izkoristil Emilovo nepazljivost. Z naglim zamahom ga je spravil s sebe, planil na noge in izginil skozi vrata. Emil je tudi skocil, toda Martin Molder ga je vnovic prekinil. »Pusti ga! Ne maram vec imeti nobenega stika z njim!« Obupano je zamahnil z roko in ponovil: »Nobenega!« Zgrudil se je na stol in zajecjljal: »Tega nisem slutil. Niti v sanjah ne. Mislil sem, da imam pomocnika, ki mu smem zaupati.« Emil Tancig se mu je priblizal. »Predati ga morava policiji!« je po-novil. »Peter je nevaren!« Martin Molder se je zdrznil. »Zakaj policiji?« je vprašal. »Ali mi bo policija povrnila zgubljeno zaupanje? Sramota nase skupine bo za vedno ostala tukaj v laboratoriju.« Zamahnil je z roko. »Pozabiva na to, kar se je zgodilo, in nadaljujva s poskusi. Pojdite v stroj in povejte, kaj boste mislili.«

»Zdaj?« je osuplo vprašal asistent Tancig. »Po vsem tem, kar se je zgodilo?« »Da, zdaj,« je ponovil Martin Molder. Razocarjanja naju ne smejo ovirati pri delu.« »Mislil sem, da so poskusi končani,« se je izgovarjal Tancig. »Tega vendar niste mislili zares! Kolikokrat smo se uSteli! Zdaj smo preizkusili Sele dve osebi. Ugotovitve so lahko naključne ali pa veljajo le za posamezno obliko misli.«

»Ves sem razburjen. Ne morem se zbrati.« »Toliko bolje! Videla bova, ali lahko stroj bere neurejene misli.« Toda Tancig je okleval. Stopil je k vratcem, jih odprl in spet zaprl. »Ali mislite, da nama Peter lahko škoduje?« je vprašal. »Pojdite v stroj!« je ostro ukazal Martin Molder. »Zdi se mi, da sumnicite tudi mene! Le kako morete...« Tedaj je Martin Molder planil na noge in ga zacel na silo potiskati proti stroju. Tancig je kriknil: »Vaš sum je zaljiv! Pritožil se bom programskemu direktorju!« Toda Martin Molder ni popustil. Vztrajno ga je porival proti vratcem. Tik ob njih ga je asistent sunil v prsi, da je zgubil ravnotežje in padelpotleh. »Prav vam je!« je z uzaljenim glasom zavpil Tancig. »Peter Jorman vas je tako razdrazil, da zdaj sumnicite vsakogar. Tudi najbolj zve-stega sodelavca.« Ko se je Martin Molder pobral, je zatulil: »Poberi se od tod! Tudi ti si me izdal! Vsi ste me izdali! Zdaj vem, da nisi brez vzroka za-hteval policije!« Tancig se je naglo obrnil in stopil proti izhodu. »Mene ne boste zaslisevali!« je siknil. »Jaz nisem Jorman! Stroj je prav toliko moje kot vaše delo. Programiral sem racunalnik in odkril nacin za od-stranitev suma. Brez tega danes ne bi brali misli.« Odprl je vrata. »Upam, da boste jutri preklicali svoje besede. Le pod tem pogo-jem sem pripravljen nadaljevati raziskavo. Danes sva oba prevec razburjena za trezen pomenek.« Martin Molder je ostal sam. Obupano je bil s pestmi po stroju, ki ga je ustvaril. Njegovo stanje je bilo podobno paranoji. Sumnicil je vsakogar, ki je vsaj malo vedel za njegove poskuse. Nikomur ni vec zaupal. Naslednja oseba, ki jo je preizkusil, je bila njegova zena. Poklical jo je po telefonu. »Pridi, da mi boš nekaj pomagala. Pridi nujno. Asistenta sta me zapustila.« Zena ni slutila nicesar. Mirno je zlezla v stroj in se ulegla v kalup.

Martin Molder je stopil k mikrofону in zacel sprasevati: »Ali si mi bila zvesta vsa ta leta, ko sem se ukvarjal s strojem? Ali si bila pri-pravljena na odpovedi, ki jih je zahtevalo moje delo?« Kimograf se je zavrtel in na ekranu so zaplesale crke. Martin Molder je bral: »Kaj pa je zdaj to?... Jaz... jaz... Pojdi no... Pusti me na mirustemi vprasanji.« »Ali si mi bila zvesta?« je zatulil Martin Molder. »Naj te vrag! ... Vsa leta si me zanemarjal. Nicesar ti nisem po-menila. Ozenjen si bil s strojem, ne z menoj... Bila sem sama in nesrecna... Ni mi zal, da sem ... Pusti me na miru!« Ko je Martin Molder hotel cez nekaj dni vstopiti v svoj laboratorij, je opazil pred vrati strazo. »Kaj delate tukaj?« je ostro vprašal. »Zakaj strazite laboratorij?« Policisti mu niso odgovorili. Kot mumije so molcali in strmeli predse. »Odgovorite! Kaj naj to pomeni?« je grozece nadaljeval Martin Molder. »Nikar se ne vznemirjajte,« se je slednjic oglasil eden izmed njih. »Mi ne vemo niCesar. Ne smemo govoriti. Notri vas

caka polkov-nik, ki vam bo vse pojasnil.« Martin Molder je stekel po stopnicah. V prostoru, kjer je bil stroj za branje misli, je stala skupina ljudi, nekateri v civilni obleki, drugi v uniformah. Naglo so se obrnili. »S kakšno pravico ste vdrli v laboratorij? Kdo vam je dovolil?« je vprašal Martin Molder. Neznanci so ga obstopili. »Moramo se opravičiti,« je rekel eden izmed njih, »vendar imamo dovoljenje programskega direktorja in ministra državne varnosti.« »Kaj hocete?« je zajecjal Martin Molder. »Ta laboratorij in z njim vred tudi stroj za branje misli bosta odslej pod državno zaščito. Samo s posebnim dovoljenjem policijskega komisarja bo dovoljen vstop vanj. Vi in vaša asistenta pa smete seveda mirno delati naprej.« »Torej veste za semantični elektroencefalograf?« se je začudil Martin Molder. »Kako ... kako je to mogoče?« »Mi vemo marsikaj,« se je oglasil eden izmed civilistov. »Ta stroj imamo na muhi že vsa Stiri leta, ko ste ga sestavljali. Skrbno smo pazili, da nam ga kdo ne prevzame. Pred tremi leti ste z njim prebrali posamezne besede. Pred dvema letoma ste sestavili skromen besednjak. Pred osmimi meseci ste prišli na idejo, kako bi lahko brali stavke. Pred petimi meseci ste že mislili, da ste delo končali, a se je zapletlo s sinonimnimi izrazi in se posebno z metaforami... Kakor vidite, nam je vse dobro znano. Včeraj ste zmikastili svoja asistenta. Nič ne de - glavno je, da spet stopite skupaj in nadaljujete delo. Se nekaj malenkosti je treba urediti, ali ne? Poenostaviti prevajalski sistem, povečati stopnjo verjetnosti dvoumnih in večumnih besed in tako naprej. Dobro poznate pomanjkljivosti. Glavno je, da lahko berete misli, in ta naloga je uspešno rešena. Drugi problem! vam ne bodo delali posebnih težav. Zaupamo vam.« Martin Molder se je zrusil na stol. Civilistovo razodetje je prislo zanj kot strela z jasnega neba. Onemoglo je protestiral: »Semantični elektroencefalograf je moje delo! Nihče se ga nima pravice polastiti!« Iz ozadja se je izluscila postava programskega direktorja. »Profesor Martin, pozabljate, da noben izum na tem inštitutu ne sme biti zasebna lastnina,« je dejal. »Pozabljate tudi na ogromne vloge denarja, ki sta jih dala Ministrstvo za državno varnost in Vojni inštitut; posebno Vojni inštitut je dal veliko denarja. Brez tega ne bi nikoli sestavili stroja. Vendar vam ne odrekamo avtorstva. Delali boste naprej in prejeli nemajhno nagrado. Za uspeh vam tudi iskreno čestitamo.« »Čestitamo!« so ponovili drugi in stegnili roke. »Jaz sem generalni policijski komisar Nikola Sancini,« je pripomnil prvi. »Lahko me kličete kar Nik.« »Jaz sem pomočnik ministra državne varnosti Edvard Flise, kot ste najbrž že sami ugotovili.«

»General Maier z Vojnega inštituta. Zelo me veseli srečanje z vami.« Martin Molder ni sprejel ponujenih rok. Mrko je zrl vanje. »Vi!« je zavpil in pokazal na programskega direktorja, »ste hoteli odvzeti denarna sredstva, če da je semantični elektroencefalograf domisljiva.« »Nekaj časa me je obhajal dvom,« je v zadregi dejal programski direktor, »a sem hitro spregledal, da ste na pravi poti. Od takrat naprej sem vas vedno podpiral.« »Razumemo, da niste najbolj zadovoljni,« je dejal policijski komisar Nikola

Sancini. »Toda kot patriot boste razumeli, da tako mora biti. Gre za varnost države. Saj veste: to, kar ljudje mislijo, ni nič manj važno kot to, kar govorijo. Vedno je najprej misel, potem govor. Tudi dejanja. Toda, kaj bi vam razlagal! Te stvari poznate bolje od mene. Slisal sem, da ste uspešno zaslisevali svojega asistenta Jormana. Upam, da niste uzaljeni in da ne odklanjate ponudbe.« »Kaksne ponudbe?« je vprašal Martin Molder. »Ministerzeli, da nadaljujete delo. Poleg tega se morale pobotati z dr. Tancigom. Pravzaprav je on vsega kriv! Ze zdavnaj bi vam moral pojasniti naše zahteve.« »Tancig!« je vzkliknil Martin Molder. Zdaj mu je bilo vse jasno. »On vam je poročal o stroju!« je vzkliknil. »Kot vidim, ste vse že vnaprej nacrtovali. Najprej ste mi dali kredit, nato ste podkupili asistenta in me ujeli v past. A tokrat ste se zmotili. Ne mara niti nagrade niti dela, ki ga ponujate. Moj odgovor je: ne!« »Profesor Molder, saj vendar ne boste zavrnil ponudbe!« je pre-plaseno vzkliknil programski direktor. »S tem bi škodovali vsemu in stilu!« »Profesor Molder, delo morale nadaljevati!« je ostro dejal pomočnik ministra Flise. »Ukazujem!« »Ne silite me v to,« je izdaval Martin Molder. »Če bom oslal lukaj, bom pokvaril stroj. Sicer pa me ne potrebujete več. Tislo malo, kar je se oslalo, bo znal narediti Tancig ljudi brez mene. Culi, da sem odvec.« Obrnil se je in zapustil laboratorij. Prisotni so jezno gledali za njim, le general Maier je, ne vedec zakaj, saluliral.

V dnevno sobo profesorja Molderja je vslopil mlad, elegantno oblečen moski. Vljudno se je priklonil in se predslavil: »David Bronslein, Irgovski polnik in zaslopnik združenja Elektro-Commerce.« Martin Molder je dvignil glavo in nejevoljno zamrmral: »Ze dobro. Kaj zelile?« »Govorili moram z vami o neki pomembni zadevi.« »Sedite.« »Zvedel sem, da ste prekinili delo v laboratoriju,« je negolovo zaceł Bronslein. »Kaj pravile?« je vzkliknil Martin Molder. »Kdo vam je povedal?« »Zaupni prijatelj?« »Kdo ste? Kaj hocete?« je razburjeno vprašal Molder. »Rekel sem vam ze: David Bronslein, zaslopnik združenja Elektro-Commerce. Poleg tega ljudi prijalelj semanticne elektroencefalo-grafije. Nase združenje, o katerem sle golovo ze mnogo slišali, se zanima za branje misli. Pripravljeni smo odkupiti avtorske pravice. Ali je res, da vam je vlada ponudila samo tri milijone? Kaksna sra-mola! Zaslužili sle jih peljaj!« »Kol vidim, dobro poznale moje delo.« »Kar dobro. A lo naj vas ne vznemirja. Konec koncev je lo celo vasa sreca.« »Sreca? Povejle ze enkrat, kaj hocele?« »Nacel semanticnega encefalograma. V našem združenju se veliko znanslvenikov ukvarja s problemi encefalografije in ze dolgo se-slavljajo stroj za branje misli. Saj poznate skupino dr. Smida? Pre-hileli sle jo najbrz samo za nekaj mesecev ali kako lelo, toda zakaj bi se Irudili z necim, kar je ze narejeno? Ali vesle, koliko Iruda bi Jim prihranili?« Bronslein je vzel iz lisnice list papirja in ga stegnil predse: »To je cek za petnajsl milijonov,« je mirno dejal, kol da bi govoril o stotakih. »Če pa sprejmete službo v laboratorijih Elektro-Commercea, dobite vsak mesec se en milijon. Velja?« »Samo trenutek,« je dejal Martin Molder. »Povejte, kaj boste na-redili s

strojem?« Bronstein je zacudeno razpotegnil obraz. »Proizvajali jih bomo. Mi smo vendar zdruzenje za proizvodnjo elektronske opreme, kar vam gotovo ni neznano.« Martin Molder je zapicil vanj svoj pogled. »Proizvajali jih boste. Petnajst milijonov se vam zlepa ne bo obre-stovalo in kot vem, vase podjetje ni kdove kako financno mocno. Le kdo vam daje toliko denarja? Kaksna agentura, ali ne? Narocnik bo imel izključno pravico nakupa. Ne bom spraseval, kdo je ta narocnik.« »Take besede pa zares niso umestne,« je protestiral Bronstein. »Nasa firma proizvaja za vsakogar, kdor placa. Jaz ne vidim v tem nic hudega.« »Ali ne vidite nic hudega tudi v tem, da bo kupec s strojem za bra-nje misli zasliSeval in preganjal ljudi?« »Zakaj ne bi smel zasliSevati kriminalcev?« »Kako dolgo pa bo ostal pri kriminalcih?« »Oprostite,« je dejal Bronstein, »te stvari se nase firme niti naj-manj ne ticejo. Electro-Commerce je proizvodno podjetje in ne policijska ustanova. Le kam bi prisli, ce bi hotel! od slehernega kupca izvedeti, v kaksne namene bo uporabil blago? To je cisto njegova stvar.« »Semantični elektroencefalograf bi smeli prodajati le znanstve-nim ustanovam. Morda tudi medicinskim, ce bi imele kako korist od njega.« Bronstein je odkimal z glavo. »Samo za znanstvene ustanove se tako dragega stroja ne bi splacalo proizvodjati. Zdruzenje mora imeti dobiček.« »S takim zdruzenjem ne maram imeti nobenega opravka,« je skle-nil Martin Molder. »Pojdite od tod in se nikar ne vrnite!« Zaman ga je Bronstein prepriceval, naj se enkrat premisli svojo odlocitev. Martin Molder mu je pokazal vrata. Naslednji obiskovalec, Silvano Carcasson iz Caraganije, je poslal najprej dopisnico. »Pot me bo zanesla v vase mesto in zato vas obiScem,« je pisalo. Vstopil je clovek nedolocene starosti, bolehnega izraza in vroc'ic'nih oci. »Pozdravljeni, profesor Molder!« je veselo vzkliknil. »Upam, da me se niste pozabili!« Martin Molder se ga je le bezno spominjal. V Parizu sta bila skupaj na srecanju strokovnjakov za biotokove, kjer je Carcasson poka-zal zivo zanimanje za njegovo delo. A to je bilo vse. Od tega je minilo osem let. »Sedite,« ga je povabil Molder. Pogovarjala sta se o pariskem kongresu, nato je Carcasson pri-povedoval o svojem delu. Vendar je zaman cakal, da bi Molder spregovoril o svojem. »Slisal sem o vaSih nadlogah,« je zacel previdno poizvedovati. »Ali so vam zares zaplenili semantični elektroencefalograf? Neza-slisano!« »Torej tudi vi veste za moj izum?« je vzkliknil Martin Molder. »Saj to je neverjetno!« »V Caraganiji se zelo zanimamo zanj. Zato sem pravzaprav sploh prisel k vam,« je priznal Carcasson. »Ali ponujate denar?« je nenadoma vprasal Martin Molder in s tezavo prikrival jezo. Silvanu Carcassonu so se zasvetile oci. »Osem milijonov,« je za-Sepetal in zaskrbljeno pristavil: »Ali je dovolj? V Caraganiji...« Martin Molder pa mu ni pustil nadaljevati. Vstal je in izbruhnil: »Tako torej! Podkupili bi me radi! Ali veste, da mi je zdruzenje Electro-Commerce ponudilo petnajst milijonov? Vi pa...« »Obljubljam vam dvajset milijonov!« ga je prekinil Caraganec.

»Vi pa se imate za znanstvenika in se vpletate v te umazane posle! Najbrz sploh niste Carcasson, ki sem ga srečal v Parizu! Sem ste prisli samo zato, da bi mi izpulili nacрте

za stroj. Tudi v Caraganiji se bojite za drzavno varnost, ali ne? In moj elektroencefalograf naj bi pomagal učinkovito zaslisevati ljudi! Pojdite! Pojdite in ne vrnite se vec!« Naslednji obiskovalec je bil starejsi clovek s castitljivo sivo brado. Toda Martin Molderga ni pozval, naj sede. »Ali ste prisli zaradi semanticnega elektroencefalografa?« ga je takoj naravnost vpraSal. »Zaradi cesa?« se je obiskovalec delal nevednega. »Zaradi stroja, ki bere misli.« Neznanec ga je zacudeno pogledal in prikimal. »Kot vidim, ste me pricakovali,« je dejal. »Dobro, da niste nasedli ponudbi iz Caraga-nije. Mi vam ponujamo...« »Obrnite se in nikoli vec ne prestopite mojega praga,« je rezko ukazal Martin Molder. »Kaj cakate? Pojdite!« Ker se je neznanec obotavljal, je pripomnil: »V predalu imam pistolo. Če pri priči ne zapustite sobe, vas bom ustrelil naravnost v glavo.« To je pomagalo. Ne da bi se predstavil, je neznanec izginil iz sobe. IV. Najprej so zaslisevali kriminalce, nato pa cedalje pogosteje tudi one druge, ki so jim rekli »politicni«. Policija je hitro odkrila, da lahko stroj za branje misli zelo učinkovito uporabljajo skupaj s preizkuSeno metodo neprestanega ponavljanja vprasanj. Treba jih je bilo ponoviti petdesetkrat, stokrat ali Se večkrat in noben obtozenec se ni mogel upirati odgovorom, ki so se mu vsiljevali. Vendar jih je vecina ljudi obdrzala samo v mislih. Do glasnega pri-znanja je priSlo le pri 10 % obtozencev. S strojem za branje misli pa se je ta odstotek povzpел na 100 %. Se hitreje pa je obtoženec klonil, ce je bil nekaj dni pred tern v temni samici. Tedaj je ze po desetih ali dvajsetih vpraSanjih zacel vihrati skozi njegovo glavo pravcati roj misli, ki jih je zabeležil elektroencefalograf. Stroj je bil posebno koristen, ko so v prestolnici izbruhnile Studen-tovske demonstracije. Na tisoce so jih privedli v laboratorij in nič ni ostalo skrito. Vendar nemiri s tern niso prenehali. Novim studentovskim demonstracijam so sledile delavske. Vlado je zamenjala nova, vojaSka vlada, ki je uvedla obsedno stanje. Tedaj se je zacel pravi pekel v dezeli. Policijski in vojaSki oddelki so streljali v mnozico in na desetine ljudi je oblezalo mrtvih. Cez nekaj dni so zaceli student! in delavci dobivati pozivnice, naj pridejo na zaslisanje v preiskovalni laboratorij. Nekateri so se vrnili, mnogi pa ne. Po mestu je zavladal preplah. Zvedelo se je, da vsakega zasliSujejo s strojem za branje misli, ki nedvoumno ugotovi, ali je sodeloval na demonstracijah ali ne. Vsakega, ki je sodeloval, so zaprli. Hitro so odkrili tudi vse organizatorje demon-stracij. Zapirali so celo drzavne funkcionarje. Predsednik je preizkusal s strojem svoje ministre, ministri podministre, generali polkovnike, polkovniki majorje. Ze prevelika nevosclicljivost je bila dovolj, da so nekoga odstavili. NihCe vec ni nikomur zaupal. Za preplaseno ljudstvo pa je obstajal en sam krivec: Martin Mol-der. Vse gorje so pripisovali stroju za branje misli. Izbruhnile so nove demonstracije, Se silovitejsje od prejSnjih. Razdrazene in obupane mnozice so vdrle v hiso Martina Molderja, razbile sipe in pohistvo ter podtaknile ogenj. Martin Molder Jim je pobegnil skozi okno. S tern je uSel tudi civilistoma v civilu, ki sta mu bila neprestano za petami. Brezumno je begal po mestu in preklinjal svoje delo, ki je rodilo nesreco in trpljenje. V daljavi je videl zareti nebo. To je bil njegov gored dom in po

vsem mestu so doneli besni kriki. Nenadoma se je znasel sredi množice. Ker je bil strgan in umazan, ga ni nihče prepoznal. Množica ga je kakor derofia reka nesla s seboj. Z vseh ulic so se stekale v reko nove množice in drvele na- prej. Martin Molder je vedel, kam gredo. Sle so proti laboratoriju, v katerem je bil njegov stroj. Posamezniki so nosili velike transpa-rente, na katerih je pisalo: »Branje misli je nasilje nad človekom!« »Unicimo stroj za branje misli!« »Unicimo hudicevsad!« »Smrt Molderju!« Prisli so do laboratorija in ljudje so se divje pognali proti vhodu. Zdonela je strojnica. Enakomerno je bruhala ogenj, kot da bi se krohotala. Martin Molder je videl, kako so padali ljudje. Padali so kot trava pod rezilom kose. Cestni tlak je postal rdec. Množica je bezala, a ker ni bilo prostora, so ljudje teptali drug drugega. Stroj-nica pa je lajala kot sestradan pes. »Stroj za branje misli moram uničiti,« je premisljeval Martin Molder. »Ne morem izmiti krvi, ki se drži mojih rok, lahko pa zaustavim gorje, ki se zdi, da nima konca. Mene bodo pustili v laboratorij, če bom izjavil, da bom nadaljeval z delom. Se danes bom poklical komisarja.« Drugega dne je skril v aktovko peklenski stroj, ki ga je sam naredil iz dinamita in ure. Nanj je položil nekaj listov z načrti za izboljšavo stroja in odsel v laboratorij. Policisti pri vhodu so ga temeljito pre-gledali. Takoj so ga prijeli. Znanstvenika, ki bi lahko se marsikaj storil za varnost domovine! Vendar vam ne moremo več zaupati. Zelo mi je žal.« »Če bi bili prepricani, da bi ustvaril se kakšno tako strahoto, kot je ta stroj, me zdaj ne bi sodili,« je pobito dejal Molder. »Lahko vam je žal, da niste sprejeli naše ponudbe,« se je oglasil general Maier, ki je bil v novi vojaški vladi minister za državno varnost. Ko je zvedel, da so prijeli Molderja, je pohitel, da bi bil navzoc pri zasliševanju. »Ni mi žal,« je počasi dejal Martin Molder. »Žal mi je, da sem ustvaril ta stroj. Posebno pa mi je žal, da nisem uresnicil svojega namena in unicil stroja. S tem bi morda zaustavil gorje. Zdaj pa bo ostal in sejal nasilje. Tega nisem hotel. Ta stroj me je pokoncal.« »Da, ta stroj vas je pokoncal,« je pritrdil general. »Hoteli ste ga uniciti, pa je namesto tega on unicil vas. Ali se to ne sliši sijajno?« Naglo vojaško sodišče je spoznalo Martina Molderja za krivega. Zaradi dejanja zoper varnost države so ga obsodili na smrt. Obtoženec ni vložil pritožbe. Sodbo so izvršili takoj.

V. Kimograf se je nehal vrteti. Zasliševanje je bilo končano. Komisar je odprl vrata, poklical Martina Molderja in si zadovoljno prizgal cigareto. Martin Molder je počasi zlezal iz kalupa. Njegov obraz je bil bel kot pri mrlicu in oči so mežikale. »Nekod si gotovo niste mislili, da vas bomo z vašim izumom zasliševali,« je zgovorno dejal komisar. »Kakšna škoda za tako velikega

JASMINA ALI HELENA

Zavest je prihajala z bolečino. Zdelo se mi je, kot da skozi mojo glavo pronica kol in vrta mozgane. Skušala sem jo premakniti, a nisem mogla. Na obrazu sem cutila oklep.

Koza mi je zarela. Mu-koma sem odprla oči. Tik ob postelji sta stala moški in zenska v beli halji. »Jasmina, ali me slišite?« je vprašala zenska in se sklonila k meni. »Imeli ste avtomobilsko nesrečo. Bili ste ranjeni, a se bo vse dobro izteklo. Vendar morale pocivati.« Ime Jasmina mi je zvenelo tuje, kot da ne pripada meni. Pocasi sem izdabila: »Kaj pomeni... vse to? Nisem Jasmina jaz sem ... jaz sem ...« Hotela sem se spomniti svojega imena, a mi sljenje mi je povzročalo strasno bolečino po vsej glavi. Odnehala sem. »Amnezija,« se je oglasil zdravnik. Govoril je bolj sestri kot meni. »Nenavadno je, da je izguba spomina prizadela tudi ime.«

Obsla me je tesnoba. V hipu sem spoznala, da nicesar ne vem o sebi. Hotela sem se dvigniti, a oklep vezi in obvez me je zadržal na postelji. »Pomirite se,« je velela sestra. »Rekla sem, da morate pocivati. Pocasi se boste spomnili vsega in tudi imena. Ne vznemirjajte se po nepotrebnem.« Vendar tesnoba ni popustila. Nisem se spomnila svojega imena, vendar sem dobro vedela, da nisem Jasmina. »Nisem ... Jasmina,« sem ponovila. »Prosim, pomagajta ... kdo sem...« Zdravnik je pomignil sestri, ki mi je zapicila injekcijsko iglo v zilo. Kot da se potapljam v oblake, mi je odhajala zavest. A se sem v sebi ponavljala: »Nisem Jasmina, nisem, nisem!« V naslednjih dneh sem bila večkrat budna. Peljali so me na vse mogoče preglede, z rentgenom so mi slikali lobanjo, punktirali so mi hrbtenico, preizkusili so mi reflekse. Vec kot stokrat sem morala poslušati: »Zganite desno roko. Zganite levo nogo. Pre-maknite kazalec na desni roki,« in tako naprej. Preiskave so vodili trije zdravniki, ki so se predstavili kot dr. Schmidt, dr. Hvast in dr. Oregon. Govorili so mi, da sem zaradi nesreče izgubila spomin in da mi je ime Jasmina. Mene pa ni minila tesnoba, ki sem jo cutila vselej, kadar sem slisala to ime. Videla sem, da navdaja moje zavračanje zdravnikov s skrbjo. »Ce niste Jasmina, pa povejte vase pravo ime?« je vprašal dr. Hvast. »Ne morem se ga spomniti,« sem onemoglo vzdihnila. »Vendar vem, da Jasmina ni pravo.« Kmalu zatem so mi trije zdravniki sporočili, da me bodo obiskali starsi. »IMi jih treba po nepotrebnem strasiti,« me je posvaril dr. Hvast. »Bodite prijazni z njimi, cetudi se jih ne boste takoj spomnili. Zelo bi jih uzalostili, ce bi rekli, da niste Jasmina.« »Ali naj se delam, kot da sem jih prepoznala?« sem vprašala. »Ne,« je odvrnil dr. Schmidt. »Smo Jim ze povedali, da ste izgubili spomin. Z nami vred pričakujejo, da se vam bo kmalu vrnil, ceprav bodo nekateri dogodki za vedno pozabljeni.«

D drugega dne so prisli starsi. Zagledala sem starejšo zensko, ki je dvigala roke proti meni. V oči mi je padla zlatnina na rokah in okoli vratu. Za njo je stal sivolas moški v zlikani obleki. Bolj zadaj pa je sel mladenic, cigar obraz je prekrival sopek cvetja. »Jasmina! Jasmina!« je kricala zenska. »Ti ne ves, kako smo se bali zate!« »Samo da si ziva!« je dodal moški in stopil k postelji. »Zdravnik pravi, da boš kmalu lahko zapustila bolnisnico.« »Tukaj je Peter,« je pristavila zenska in pokazala mladenica v oza-dju. »Tudi njega je zelo skrbelo.« Mladenic je stopil k postelji in mi ponudil sopek. »Draga Jasmina,« je dejal. »Zelim ti, da dm prej okrevaš.« Priklonil se je tako,

da se je prelomil v pasu. Spominjal me je na lutko. Bill so mi povsem tuji ljudje. Prepricana sem bila, da jih se nikoli v življenju nisem videla. Spet me je obsla tesnoba in najrajsi bi se pokrila z odejo cez glavo. Zadrževala sem solze. »Recite nekaj!« mi je velel dr. Hvast. »Hvala za obisk,« sem izdabila. Zenska, ki naj bi bila moja mati, se je sklonila tik k meni in me pogladila po obvezani glavi. Zaihtela je. Cutila sem njeno sapo na lieu. Z muko sem odmaknila glavo. »Jasmina, otrok moj!« je vzkliknila. »Nisem Jasmina!« je bruhnilo iz mene. »Se nikoli vas nisem videla! Nisem vajina hci!« Za hip je zavladata tisina. Potem je zenska zajokala na ves glas, Peter pa je spustil cvetje, da je padlo na tla. »Jasmina!« je ostro vzkliknil dr. Hvast. »Cetudi ne prepoznate svojih staršev, bi morali biti prijazni z njimi.« Nato se je obrnil k obiskovalcem in nadaljeval: »Povedal sem vam, da ima tezave s spominom. Zdaj je najbolje, da odidete. Jasmina je utrujena in mora pocivati.« Ko so odsli, me je zacel ostevati: »Le kaj vam je padlo v glavo! Če jih ne prepoznate, Se ne pomeni, da niso vasi starSi! All ste pomislili, da vas ljubijo bolj kot kogarkoli na svetu?«

Obljubila sem mu, da prihodnjic ne bom groba s starsi in Petrom. Uvidela sem, da je imel prav, cetudi me je bilo strah, da bi imela bolj tesne odnose z njimi. Zame so bill tujci. V naslednjih dneh sem lahko vstala in hodila, ceprav je bil moj korak neroden in negotov. Bolniška sestra me je odvedla v kopal-nico, da bi si sama umila roke in obraz. Ko pa sem se zagledala v zrcalu, sem zaprepadeno vzkliknila. Ceprav sta bila lasisce in vrat obvezana, sem takoj vedela, da to ni moj obraz. Zaman me je bolnicarka prepricevala, da se motim. Po vsem telesu sem trepetala. »Ta ima rjave oci, jaz pa modre,« sem ihtela. »Tudi usta in zobje niso moji. Moje ustnice so mocnejSe, zobje so bolj stisnjeni in nos zravan. Kaj ste storili z menoj?« Tedaj sem se spomnila svojega imena. Sinilo mi je v glavo brez tru-da in iskanja. Bila sem Helena, svetlolasa in svetlooka Helena, tako so me vsi klicali. Zacutila sem olajsanje, vedela sem, kdo sem. »Helena sem!« sem zavpila. »Zmerom sem bila Helena! Zakaj ste mi dali drugo ime? Jaz sem Helena!« Bolnicarka me je odvlekla k postelji. Vznemirjeno je govorila: »Pomirite se, Jasmina! Takoj bom poklicala zdravnike. Lezite! Ali hocete pomirilo?« Odhitela je skozi vrata. V men! pa je kricalo: »Helena! Helena! Zdaj vem svoje ime!« Sme-jala sem se, vriskala. Obujeno ime je bilo dokaz, da se mi je zacel vracati spomin. Kmalu bom vedela vse: kdo so moji pravi starši, kje stanujem, kako sem prisla sem. Konec bo tesnobe, ki me je navdajala vselej, kadar sem slisala ime Jasmina. V sobo so pritekli dr. Schmidt, dr. Hvast in dr. Oregon. Bili so vidno razburjeni. »Helena sem!« sem zakricala. »Spomnila sem se svojega pravega imena. Odslej mi recite Helena!« »Pomirite se, Jasmina!« je dejal dr. Schmidt. »TakSne zmote niso nic nenavadnega. Ob izgubi spomina bolnik dostikrat obnovi napacne podatke.« »Kaj pravite?« sem vzkliknila. »Da nisem Helena?«

»Niste,« je potrdil tudi dr. Hvast. »Tako se vam samo zdi. Temu pojavu pravimo disociacija. Vazno je, da nam verjamete in nas ubogate, cetudi vam obujeni spomini

govorijo drugace.« Obsla me je potrto. Zabela sem ihteti. Upanje se mi je v trenutku razblinilo. Zdravniki so me tolazili. Dr. Schmidt mi je dal pomirilo. Ostali so pri meni, dokler nisem zaspala. Vendar me obcutek, da sem Helena, ni zapustil. Nasprotno, postajal je vedno bolj moen. Prosila sem za list papirja in barvice in se narisala, kot sem se poznala: svetlolasa in svetlooka, s strnjnimi zobmi in ravnim nosom. Dr. Hvast je zaprepaen gledal risbo. »Neverjetno!« je zamrmral. »Cesa takega se nisem dozivel, ceprav zamenjave podatkov niso ravno redke. Toda zaupajte nam. Pomagali vam bomo, da se boste spet pocutili kot Jasmina.« Dr. Schmidt, dr. Hvast in dr. Oregon so me obiskali vsak dan dva-krat ali trikrat. Vztrajno so me prepricevali, da naj pozabim Heleno in se vzivim v Jasmino. Odstranili so mi obvezo. Lasisce je bilo pokrito s kratkimi lasmi kostanjeve barve. Zdeli so se kot puh. Cez teme je segala dolga ozka crta brez las. »Kmalu bodo taki, kot so bili,« me je tolazil dr. Hvast. »Tudi brazgotina se ne bo videla.« Skusal se je posaliti. »Kar dobro smo vas zakrpali.« Ni vedel, da me je razocarala njena barva las. Pricakovala sem svetle. Starsi so me obiskali Se dvakrat. Potrudila sem se, da jih nisem vznemirjala s slutnjami, ki so me navdajale. Na mojo zeljo Peter ni vec prihajal. PriSel je dan odhoda. Zdravniki so obljubili, da me bodo obiskali na domu. Odpeljali smo se z velikim crnim avtom. Mati me je drzala za roko in govorila: »Tako smo se ball zate! A zdaj, ko boS spet doma, boS videla, da bo vse dobro. Spomnila se bos vsega, celo naSega Reksija, ki nestrpno pricakuje gospodarico.«

Nisem odgovarjala. V okeh sem imela solze. Z drugo roko sem stiskala torbico, v kateri sem hranila sliko Helene, ki sem jo narisala v bolniSnici. Ustavili smo se pred veliko razkosno vilo. Oke je odprl zelezna vrata ograje, ki je skrivala vrt. Nasproti je priskakljal rni pes. »Reksi!« je vzkliknila mati. »Poglej, kdo se je vrnil? Tvoja gospodarica.« Spet me je obhajal obcutek, da vse skupaj ni res. Zdelo se mi je, da bi morali stanovati v bloku z mnogimi strankami. »Ali je to nase?« sem vpraSala. »Seveda!« je potrdil oke. »Tudi ce se ne spominjaS podrobnosti, se boS kmalu pocutila povsem doma.« V glavo mi je sinil naslov: Recna ulica 5. Glasno sem vprasala: »Ali je tukaj Recna ulica s?« »Ne,« je odgovoril oke. »Na pristavi 12. Le od kod ti Recna ulica? Ne spomnim se, da bi jo imeli v mestu.« Vstopili smo v hiSo. Bila je razkosno opremljena. Tla in stopnice so bile pokrite z debelimi preprogami. S stropa so viseli kristalni lestenci. Pomislila sem: »Tukaj pa zivijo bogati ljudje.« Peljali so me v Jasminino sobo. Stene so bile prelepljene s pisanimi zivordecimi tapetami. PohiStvo je bilo roza barve. »Kje pa je brat?« sem vprasala. Oke in mati sta se spogledala. »Nobenega brata nimaS,« je dejal oke. »Ti si edinka in najina ljubljenska.« »Cudno,« sem rekla. »Zdelo se mi je, da imam brata.« Priskakljal je Reksi. Stisnil se mi je k nogam. Odmaknila sem se. »Prosim, zadrzita ga! Ni mi prijetno, ce me ovohava pes. Nikoli nisem marala psov.« Oke in mati sta se ponovno spogledala. V

njunih obeh sem brala skrb. »To je vendar naš Reksi!« je dejala mati. »Vedno si ga imela rada. Vsak dan sta se sprehajala po mestnem parku.«

»Ali res?« sem vprasala. Sklonila sem se in pogladila psa po glavi. »Morda se ga bom navadila,« sem zamrmrala. Zacelela sem živeti Jasminino življenje. Spala sem v njeni postelji, nosila sem njene obleke in brala njene knjige. V glavnem je imela zaljubljene zgodbe, ki mi niso bile posebno všeč. Pač pa sem uživala v njenih oblekah. Bila jih je polna stiriidelnih omara. Vseh vrst in barv, kakršnih koli si je pozelelo srce. Kadar sem šla v kopalnico, sem dolgo gledala svoj obraz. Jasminin obraz. Lasje so mi zrastle, tako da sem si naredila frizuro. Pokrili so si sredi glave in debelo zlasto brazgotino na temenu. Starsi so me opozorili, da sem se narobe pocesala. Pokazali so mi, kako je bila pocesana Jasmina. Z Reksijem sva hodila na sprehod v mestni park. Včasih me je srečala kakšna Jasminina prijateljica in me povprasala po nesreči. Tudi jaz sem jo sprasevala o Jasmininem življenju. Nobene dogodka se nisem spomnila. Le Petra nisem mogla trpeti. Njegovo vedenje me je spominjalo na lutko. Večkrat se je oglasil pri nas in plaho vprašal, ali sem ga voljna sprejeti. Čeprav se mi je smilil, sem ga vselej zavrnila. Nekje globoko v meni je bil spomin na drugacnega mladence, živahnega in samosvojega, četudi se nisem mogla spomniti ne njegovega imena ne podobe. Čez nekaj mesecev sem se vedla, kot da bi bila Jasmina. Pozdravljala sem se z njenimi prijateljicami in podpisovala z njenim imenom. Dolgo časa sem preučevala njen podpis, predno sem se ga naučila. Vendar nisem mogla posneti njene pisave. Moje crke so bile bolj lezeče in drobnejše. Zaradi izgube spomina nisem hodila v solo. Doma so sklenili, da bom počakala do jeseni. Jasminini sosolci pa so me večkrat obiskali. Dr. Hvast je ugotovil, da ne potrebujem več zdravniških pregledov. Za vrati sem ga slisala govoriti: »Jasmina je največji uspeh v naši zdravniški praksi. Mislili smo, da ne bo preživela posledic nesreče. Operacija je bila veliko tveganje.«

Potipala sem se po tilniku, kjer sem imela veliko in debelo zarastlino, iz katere je izhajal siv preki temena. Kadar me je bolela glava, se mi je zdelo, da se od tarna Siri bolečina. »Jasmina se ni normalna,« se je oglasil oče. »Povsem je spremenila značaj. Pred nesrečo je bila svojevotjna in temperamentna, zdaj pa je mirna in tiha. Zdi se mi, da venomer nekaj premisluje.« »Prej ni bila tako hladna do nas,« je dodala mati. »Kot da je med nami zrastle nevidna pregrada.« Zdravnik ju je potolazil, da se bo moje stanje se bolj izboljšalo. »To je posledica Soka, ki lahko traja leto dni,« je dejal. »V marsikaterem pogledu je boljše kot prej,« je menil oče. »Toda njena zaprtost vase nas navdaja s skrbjo. Včasih se mi zdi, da nas ima za tujce. Morda se vedno misli, da je Helena.« Ko sem se nekega dne vracala z Reksijem s sprehoda, sem zagledala na drugi strani ceste dekle, ki sem jo v hipu spoznala. Bila je Marija, moja sosolka iz prejšnjih let. Helenina, ne Jasminina. Srce mi je zacelo hitreje biti in v glavi sem zacutila vročino. Stekla sem za njo. »Marija!« sem zavpila. Obrnila se je. »Ali se poznaš?« je vprasala. Po vsem telesu sem se tresla. »Marija, ali me ne poznaš

vec?« sem vprasala. »Jaz sem tvoja nekdanja sosolka Helena. Hodili sva sku-paj v prvi in drugi razred. Ali se ne spomnis?« Zamisljeno me je gledala. »Med mojimi soSolkami je bila samo ena Helena: Helena Boltar.« V hipu mi je postalo jasno, da sem Helena Boltar. Vzkliknila sem: »To sem jaz!« Glas mi je bil visok, cvilec, povsem spremenjen. »Reci, da sem to jaz! V treh letih se clovek precej spremeni, posebno po bolezni. Vendar ne toliko, da ga ne bi bilo moc prepo-znati.« Marija je odkimala z glavo. »Ne, ti nisi Helena Boltar. Imela je svetle lase in modre oci. Slisala sem, da je umrla v prometni nesrecl« Zavpila sem: »Ni res! Helena Boltar sem jaz! Ali ste se vsi zarotili proti meni?« Marija me je zacudeno pogledala. »Vidim, da niste povsem zdravi,« je zamrmrala. »Zakaj bi se po-govarjala z vami? Pustite me pri miru. Ne zanima me, kdo ste.« Hitro se je obrnila in s pospesenim korakom nadaljevala pot. Ni se ozrla. Stala sem na plocniku in zrla za njo. Spet me je obsla tesnoba in se razlezla po vsem telesu. Bila sem otrdela, nisem se mogla premakniti. Zdaj sem vedela, da sem Helena, obenem pa mi je bilo jasno, da sem iz neznanega vzroka spremenila svojo podobo. Ko sem prisla k sebi, je Marija ze izginila za vogalom. Bila je moja edina sled, ki bi mi lahko pomagala najti sebe in svoj pravi dom. Stekla sem za njo. Pregledala sem bliznje ulice, a zaman. Sosolka Marija je izginila, kot da bi se vdrla v zemljo. Obupana sem prisla domov. Jasminini stars! so takoj opazili, da je z menoj nekaj narobe. »Kaj se je zgodilo?« je zaskrbljeno vprasala mati. »Jaz nisem Jasmina!« sem vzkliknila in zaihtela. »Jaz sem Helena, Helena Boltar iz Recne ulice s.« »Moj ubogi otrok!« je dejala mati in me pobožala po glavi. »Slutila sem, da trpiš.« »Recne ulice ni v nasem mestu,« je dejal oče. Prinesel je telefonski imenik in zacel iskati priimek Boltar. »Vidis,« je dejal, »v imeniku ni niti priimka niti Recne ulice. Vse to je zraslo v tvoji glavi.« »Ali mislis, da imam halucinacije? Da sem nora?« »Ne boj se. To, kar se dogaja s teboj, je samo posledica udarca po glavi. Dr. Hvast je dejal, da lahko traja leto dni.«

Poklical je dr. Hvasta. Takoj je prisel k nam. IzpraSal me je, kaj se je zgodilo. Spraseval je po najmanjsih podrobnostih. Hotel je vedeti vse, cesar se spominjam iz Heleninega zivljenja. Povedala sem mu, da sem stanovala na obrezju reke v velikem stanovanj-skem bloku. Materi je bilo ime Magdalena, ocetu Ivan in bratu Vili. Do nedavnega je zivela pri nas tudi stara mati. Oče je bil zelezniSki delavec. Stara sem bila 18 let in hodila sem v zadnji razred gimnazije. Sosolci so me zaradi svetlih las klicali Zlatolaska. »Primer je popolnoma jasen,« je po razgovoru ugotovil dr. Hvast. »Disociacija osebnosti all, kot tudi pravimo, dvojna osebnost. Jasmina si je nadela novo osebnost in igra njeno vlogo. Potrebna bo pomoc psihiatra.« Napotili so me na psihiatricno kliniko. Vsak dan sem se morala oglasiti pri dr. Ubadu, ki je imel z menoj neskoncno dolge razgovore. Ulegla sem se na kavc in pripovedovala vse, kar mi je padlo na urn, kadarsem slisala ime Helena. »Pripovedujte povsem prosto, ne da bi kontrolirali tok misli,« mi je prigovarjal dr. Ubad. »Spomnim se, kako me je oče

posadil v narocje in pogladil po laseh,« sem govorila. »Rekli ti bomo Zlatolaska, je dejal in me poljubil na čelo.« »Poljubil vas je?« je vprašal dr. Ubad. »In kaj ste cutili pri tem?« »Ne vem,« sem začudeno rekla, »ne spominjam se, imela sem ko-maj kakih pet ali šest let.« »Ali ste v zadnjem času kaj sanjali?« »Skoraj vsak dan sanjam, da sem Helena,« sem priznala. »In kaj delate kot Helena?« »Sprehajam se ob obrezju, s prijateljicami hodim na pies, enkrat me je oče vzel v lokomotivo.« »V lokomotivo?« je ponovil. »Da,« sem dejala. »Moj oče je strojevodja in je mene ali brata včasih vozil z lokomotivo.« »Aha!« je skrivnostno dejal dr. Ubad. »Na kaj pa vas spominja lokomotiva?« »Ne vem,« sem odgovorila. »Na nič.« »Poskusajte premagati odpor, ki ga Cutite, kadar pomislite na lo-komotivo. Na kaj vas spominja?« »Na očeta,« sem dejala. »Moj oče je strojevodja.« Ko sem si v čakalnici oblacila plašč, sem slisala dr. Ubada, kako je nekomu pritajeno govoril: »Popolnoma jasno! Mocna zelja po incestu je povzročila razcep osebnosti. Na ta način je zbežala sama sebi in svoji zelji! Eklatanten primer, kakršnega bi bil vesel celo Sigmund Freud!« Toda po dveh mesecih terapije sem se vedno počutila kot Helena. Dr. Ubad je menil, da bi za zdravljenje po njegovi metodi potrebovala najmanj dve leti. Zato so me napotili k dr. Jamniku, ki je na njegovih vratih pisalo: vedenjska terapija. »V nekaj dneh boste pozabili, da ste Helena,« je obljubil dr. Jamnik. Posadil me je v udoben naslanjaj in na roki pritrdil plasticne pokrove, kamor so se stekale zice. »Ali me bo streslo?« sem se prestrašila. »Elektricnega toka ne prenašam dobro.« »Ne bojte se,« me je potolazil. »Komaj da boste kaj cutili.« Vključil je magnetofon, ki je v presledkih govoril: »Jasmina, Helena, Jasmina, Helena, Helena, Jasmina, Jasmina, Helena« in tako naprej. Kadarkoli je rekel Helena, me je stresel električni tok, kadarkoli pa sem slišala Jasmina, se ni zgodilo nič. Čez nekaj dni me je vprašal, ali lahko spregovorim ime Helena. Poskušala sem. Obhajal me je hud strah, vendar sem uspela zajeceljati: »He... he... he... lena.« »Poskusajte se enkrat!« je velel. »He... he... he... lena.« Očitno je prifakoval, da imena ne bom mogla spregovoriti. Rekel je: »Vaje bi moral! nadaljevati vsaj še štirinajst dni.« Vendar sem imela dovolj elektrike. Uprla sem se: »Ne bom več hodila sem. Aliimate Cesa drugega?«

Poslali so me k dr. Tani, ki je imela na vratih napis: Gestalt in orgonska terapija. V njeni sobi se nas je zbralo šest bolnikov. Dr. Tana je velela, naj počnemo vse, kar hocemo. Zacepi smo tuliti in se valjati po tleh. Neko dekle se je postavilo na glavo, star mozak pa je grdo preklinjal. jaz sem na ves glas kricala: »Helena sem! Helena sem! Helena sem!« Sprva sem se jecljala, toda kmalu sem prenehala. Po osmi vaji sem vprašala dr. Tano: »Ali sem zdaj zdrava?« »Kako se počutite?« »Odlično,« sem priznala. »Ze dolgo nisem bila tako zadovoljna s seboj.« »Potem ste zdravi,« je dejala dr. Tana. »Kaj pa moje ime? Ali sem Helena ali Jasmina?« »To ni važno. Dokler ste zadovoljni, ste zdravi. Kaj hocete več?« »Ime,« sem dejala. »Katero imate rajši?« je vprašala. »Helena. Pomislite, zdaj ga lahko spregovorim, ne da bi zajeclja-la.« »Potem

ste Helena.« Nejeverno sem jo pogledala. »Vsi hočejo, da bi bila Jasmina,« sem dejala. »Človek je to, kar misli, da je,« me je poučila dr. Tana. »Ne dovoli-te, da bi vas oblikovali po svoji volji.« Z mesanimi občutki sem zapustila kliniko. Sem so me poslali, da bi me spremenili v Jasmino, postala pa sem Helena. Zares sem bila zadovoljna, toda vedela sem, da se bodo težave nadaljevale, brz ko bom doma ali med Jasmininimi prijateljicami izjavila, da sem Helena. Zamišljeno sem hodila po cesti in trčila v nekega mladenica. »Oprostite,« sem se v zadregi opravicila. »Nisem vas videla.« »Nic hudega. Zares me niste videli. Ko sem stopil na desno, ste tudi vi stopili na desno. Ko pa sem stopil na levo, ste storili isto. Stavim, da ste mislili na nekoga, ki ga imate zelo radi.« Nasmehnila sem se. To je bil moj prvi nasmeh, odkar sem prišla iz bolnišnice. »Ne,« sem odgovorila. »Ne vem, ce mi boste verjeli, toda povem vam po resnici: premisljevala sem, kako mi je ime.« »Oho, to je pa zelo zanimivo!« je vzkliknil mladenec. Ne da bi se domenila, sva skupaj nadaljevala pat. »Vcasih se mi zdi, da sem Helena, a vcasih, da sem Jasmina. Kako bi vi rešili moj problem?« »Nic lažjega. Rekel vam bom Helmina.« »Helmina?« Zasmejala sem se. »Ne slisi se slabo.« »Slisi se odlično!« je pribil. »A jaz sem Rolf, Student medicine.« Ponudil mi je roko. Bil je prvi clovek, ki sem mu jo z veseljem stisnila, odkar so me naredili za Jasmino. Stars! so menili, da je zame najbolje, ce za nekaj casa spremenim okolje in odidem pocivat na morje. Mati naj bi me spremljala. Oce ni mogel vzeti dopusta. S svojim crnim avtomobilom naju je odpeljal na zelezniško postajo. »Pišita, kako se imata,« je rekel, preden se je poslovil. Ko me je poljubil na celo, sem se mu skušala odmakniti. Se vedno mi je bil tuj clovek. Do njega nisem cutila nicesar, ceprav ga nisem sovrazila. Tudi mati se mi je skušala priblizati. Drzala me je za roko in pripovedovala dogodke iz casov, ko je bila Jasmina Se majhna. Nobenega se nisem spomnila in imela sem občutek, da ne govori o meni. Vlak je zapeljal skozi manjše mestece. Zdelo se mi je znano. Usta-vil se je na postaji. Prebrala sem napis: Veliki Dol. V hipu sem ugotovila, da je to mesto, v katerem sem zivela kot Helena. Hkrati mi je postalo jasno, zakaj sem doslej zaman iskala svojo ulico, dom, prijatelje, starše in sebe. Iskala sem v napacnem mestu. Planila sem kvisku. »Tako se vrnem!« sem vzkliknila in stekla po hodniku vagona. Za menoj je vpila mati, vendar je nisem poslušala. Pognala sem se po stopnicah, preskocila sem tire in zdirjala skozi poslopje postaje. Zaustavila sem se pri najblizjem taksiju. »Rečna ulica s!« sem velela. Avtomobil je zavil v mesto. Videla sem trgovine, v katerih sem ku-povala knjige, hrano, obleke; solo, v katero sem hodila toliko let. Se je bila tarn zlomljena zelezna ograja, na kateri sem si pred leti strgala krilo. Prepoznala sem nekaj obrazov. Zaihtela sem. Voznik se je ozrl. »Ali se ne pocutite dobro?« je vprašal. »Dobro se pocutim,« sem odgovorila skozi solze. »Se nikoli se nisem pocutila tako dobro.« Zapeljala sva k reki. Videla sem park s klopmi, kjer sem se shajala s prijateljicami. Spomini so bili tako zivi, kot da bi se dogajali včeraj. Pomislila sem: »Ko bi le vedela, kaj se je zgodilo z menoj!« Avtomobil se je ustavil pred velikim stanovanjskim blokom. Z drhtečo roko sem placala voznino.

Pocasi sem se vzpenjala po stopnicah. Stiskalo me je pri srcu, tre-petala sem po vsem telesu. Srečala sem soseda. Ni me prepoznal. Vedela sem, da me tudi doma ne bodo prepoznali. Ustavila sem se v tretjem nadstropju. Na vratih je pisalo: Ivan Boltar. Hotela sem pozvoniti, vendar se mi je roka prevec tresla. Lovila sem sapo. Obhajala me je slabost. Sele ko sem si pomagala z drugo roko, sem zadela gumb. Vrata so se odprla in pred seboj sem zagledala Helenino mater. Svojo mater. »Ali... ali tukaj živijo ... Boltarjevi?« sem zajedjala. »Seveda. Kaj vam pa je? Saj ste beli kot sneg! Vstopite.« Odvedla me je v sobo. Bila je ista, kot sem si jo vedno predstavljala. Le na steni je visela Helenina slika. Moja slika.

Mati je pokazala na blazinjak. Usedla sem se. Bil je isti blazinjak, po katerem sem se kot otrok tolikokrat valjala in prevracala ko-zolce. Z onemoglo kretnjo sem odprla torbico in vzela iz nje sliko, ki sem jo narisala v bolnici. Bilo je očitno, da prikazuje isto osebo kot slika na steni. »To je Helena!« je vzkliknila mati. »Kje ste dobili sliko? Ali vam jo je dala Helena? Ona jo je narisala, poznam njeno roko! Ali sta se poznali?« Prikimala sem. »Ne poznam vas,« je rekla mati. »Tudi jaz sem Helena.« »Nikoli ni omenjala soimenjakinje.« »Ali se spomnite, ko ste sli z njo in Vilijem na morje in je Helena padla na zeleden kavelj tik pod gladino? Morje je oblila kri, Heleno pa so kopalci povlekli iz vode. Rekli ste: Helena, nikoli te ne smem izgubiti.« Mati je skocila kvisku. Brada ji je rahlo poplesavala. To se ji je zgodilo vedno, kadar je bila zelo vznemirjena. »Od kod veste za ta dogodek?« je osuplo vprasala. Čeprav sem vedela, da bi morala se naprej igrati samo Helenino prijateljico, nisem vzdržala v tej vlogi. Zajokala sem. »Mati, ali ne vidis, da sem tvoja hči Helena?« Odmaknila se je. Pozorno me je gledala. »Ne, tega ne vidim. Kaj pomeni to govorjenje? Ali se norcujete iz moje nesreče?« Zacela sem ji razlagati, kaj se je zgodilo z menoj. Opisala sem do-godke od trenutka, ko sem zapustila bolnišnico, do zdaj. Pozorno me je poslušala, vendar mi ni verjela. »Ne vem, od kod vam podrobnosti iz Heleninega življenja. Najbrž ste jo poznali. Prav tako ne vem, zakaj ste prisli k meni kot moja hči Helena. Vendar vem, da niste Helena. Imela je svetle lase in modre oči. Vi pa ste rjavolaska. Ne spominjate me nanjo.« V obupu sem opisala se nekaj dogodkov iz otroških let. Omenila sem babico, ki je pred dvema letoma umrla. Mati je vedno bolj začudeno strmelala varne, a kljub temu ni niti za hip verjela, da sem Helena. »Kaj vendar govorite? Heleno smo pokopali, videla sem jo v krsti! Pred Sestimi meseci jo je povozil avto.« »Tudi mene je pred sestimi meseci povozil avto,« sem začudeno pristavila. Ugotovili sva, da naju je povozil istega dne v blizini iste bolnišnice. In da naju je prevzel isti zdravnik: dr. Hvast. Zakaj ni nikoli omenil Helene Boltar? Zakaj ni prepoznal slike, ki sem jo narisala? Vse niti so vodile k dr. Hvastu. Le on bi lahko razodel, kaj se je zgodilo z menoj takoj po nesreči. Vstala sem. »Grem k dr. Hvastu,« sem odločno dejala. »Sporocite mi, kaj ste ugotovili. Rada bi izvedela, od kod veste toliko podrobnosti o Heleni! in njenem življenju,« je rekla mati. Ko sva se poslovili, nisem mislila nanjo kot na svojo mater.

Cudno. Za nekaj časa sem pozabila na dom, na rodno mesto, na sorodnike, ki sem jih tako dolgo iskala. V glavi sem imela samo eno vprašanje: kaj se je zgodilo v bolnici takoj po nesreči? PeS sem odšla proti železniški postaji. Srečala sem svojo najboljšo prijateljico. Vendar je nisem ustavila. Vedela sem, da bi ji zama razlagala, kdo sem. Ko sem šla mimo pokopališča, sem se domislila, da bi poiskala He-lenin grab. Moje truplo so pokopali k star! mated. Z zlatimi Crkami je bilo vklesano v nagrobni kamen: Tukaj počiva naša ljubljena hčerka Helena Boltar. Rojena 1998, umrla 2016. Dolgo sem stala ob grobu in ga gledala. Nekdo je pred kratkim položil na travo šopek rdečih vrtnic. Ali je bil sosedov sin Emil, s katerim sva se rada videla? Sol-ze so mi napolnile oči. Kako je kaj takega sploh mogoče? Potipala sem se po telesu in glavi. Ni bilo dvoma - imela sem telo, ki ni bilo Helenino. A vendar sem bila Helena. Spomnila sem se, da moram obiskati dr. Hvasta. Tarn bom zvedela, kako sem postala Helena in Jasmina obenem. Hitro sem zapustila pokopališče. Z vlakom sem se vrnila v mesto, v katerem sem živel kot Jasmina. S postaje sem telefonirala Rolfu. Prišel je s svojim avtomobilom.

»Pozdravljena, Helmina! Ali si že nazaj z morja? Tvoje pofitnice so bile pa zelo kratke.« Ko je zagledal moj mrki obraz, se je zresnil. »Kaj se ti je zgodilo?« je vprašal. Prisedla sem. »To je dolga zgodba,« sem dejala, »in ne vem, ali mi boš verjel.« Na njegovo prigovarjanje sem na kratko povedala, kaj se je dogajalo z menoj od nesreče do obiska pri materi v Velikem Dolu. Brez besede me je poslušal. »Zakaj mi nisi tega že prej povedala?« je vprašal, ko sem končala. »Bala sem se.« »Česa?« »Da me boš tudi ti imel za noro,« sem s težavo priznala. »Namesto da bi mi verjeli, so me poslali k psihiatrom. Ali misliš, da sem zamenjala osebnost zaradi operacije na glavi?« Dvignila sem mu roko in jo položila na otrdlino na tilniku. Njegova roka je šla vzdolž siva na temenu. »V naši bolnici imamo velike znanstvenike,« je dejal, kot da ga moja vprašanja ne zanimajo več. »Pravkar sem bral, da jim je uspelo presaditi mozgane iz ene pasje glave v drugo. Uporabljajo nekakšno kitajsko metodo prevezovanja živcev. Pravijo, da so odstranili imunološko reakcijo organizma. Poskuse je vodil dr. Oregon.« »Dr. Oregon!« sem vzkliknila. »Ta je bil tudi v skupini, ki je operirala mene! Ali misliš... ali misliš...« Obadva sva se bala spregovoriti misel, ki sva jo imela v glavi. Ne-hote sem si potipala otrdlino na tilniku in siv na temenu. Pred bolnišnico sva se ustavila. Rolf me je hotel spremljati, a sem ga zavrnila. »Zdaj ne gre samo za moje ime,« sem pojasnila. »Sama moram ugotoviti, kdo sem.« Dr. Hvast, dr. Schmidt, dr. Oregon in še ena oseba so se ravno posvetovali. Začuden so me pogledali. »Jasmina!« je vzkliknil dr. Hvast. »Kaj vas je privedlo k nam? Ali se vam je kaj pripetilo?« je vprašal zaskrbljeno. »Bila sem v Velikem Dolu v Recni ulici 5. In na pokopališču. Na nagrobnem kamnu piše: Tukaj počiva naša ljubljena hčerka Helena Boltar.« Vsi stiri so se v zadregi spogledali. Nekaj časa nobeden ni spregovoril besede. Dr. Schmidt se je kislo nasmehnil. »Ali ste nama zamenjali

mozgane?« sem vprasala. »To je bit edini nacin, da smo vas obdrzali pri zivljenju,« se je ogla-sil redkobesedni dr. Oregon. »Ko so vaju prinesli v operacijsko sobo, je bila Jasmina ze mrtva, Helena pa v zadnjih vzdihljajih. Helenino telo je bilo povsem zgazeno, Jasminine mozgane pa je zalila kri. Bila je samo ena mozna reSitev in odlociti smo moral! v trenutku.« »V nekaj minutah bi umrli tudi vi,« je pristavil dr. Schmidt. »Odlociti smo se moral! za vase zivljenje ali smrt.« »Na sreco smo se ravno tedaj pripravljali, da bi zamenjali mozgane psom,« je nadaljeval dr. Oregon, »zato so bili vsi instrument! tarn. Vajini mozganski votlini sta bili skoraj enako veliki. Bili sta istih let. Tudi vecina krvnih faktorjev je bila enakih. TakSne možnosti so nadvse redke.« »Zakaj pa ste me imenovali Jasmina?« sem vprasala. »Bila sem Helena.« »0 operaciji nismo obvestili javnosti zaradi neresenih pravnih in eticnih vpraSanj.« »Tudi medicinskih,« je pristavil dr. Schmidt. »Da je operacija uspela, se nam se zdaj zdi skorajda cudez. Tehnika presajevanja mozganov je sele v razvoju in minila bodo leta, preden jo bomo z uspehom uporabljali pri ljudeh.« »Hocete red, da ste metali kocko: Ce bo Slo, bo slo, a ce ne, je itak ze mrtva.« »Ali je kaj slabega v tem?« je vprasal dr. Hvast. »Dvajset odstot-kov operacij je metanje kocke.« »A to ni bil glavni razlog, da smo vas identificirali z Jasmino. Ko smo spoznali, da boste ostali zivi, smo se dolgo posvetovali, kaj naj storimo z vami. Nismo se bali objaviti rezultatov in vas identificirati s Heleno. Toda clovek je tak, kot ga sprejema okolje. Ker pa ste imeli Jasminino telo, smo vedeli, da vas bo imelo za Jasmino.« »Ne glede na vaSe mnenje o sebi,« je dodal dr. Schmidt. »Ne glede,« je ponovil dr. Oregon. »Clovek ni to, kar misli, da je, temvec kar drugi mislijo o njem. Vedeli smo, da boste imeli neustrezne spomine, toda racunali smo, da jih boste pofasi pozabili. Ziveli ste v Jasminini hisi z njenimi starSi, v njenih oblekah, moral! bi postati Jasmina.« »A nisem!« sem pribila. »Vse se je odvijalo, kot smo predvideli, dokler niste sreCali soSol-ke Marije. To nakljucje nam je vse podrlo. Ce se to ne bi zgodilo, bi bili zdaj srecno in zadovoljno dekle z imenom Jasmina. Nic vam ne bi manjkalo. Na Heleno bi ttsto pozabili. Le zakaj ste brskali po svoji preteklosti?« »Clovek vedno brska po svoji preteklosti,« sem dejala. »Ali veste, kaj ste storili Jasmininim starSem? Niti najmanj se nisem navezala nanje. To jih je bolelo, a Jim nisem mogla pomagati.« »Žal nam je,« je dejal dr. Hvast. Obrnila sem se. Zvedela sem, kar sem hotela. Drugega nisem ime-la govoriti z njimi. »Helena, počakajte!« je zavpil za menoj dr. Hvast. »Moramo se pomeniti, kaj naj storimo v prihodnje.« Obrnila sem se. »Sama bom skrbela zase,« sem dejala. »Moja predvidevanja so boljSa od vasih.« Pri vratih sem se Se enkrat obrnila. »Se nekaj,« sem rekla. Ponovila sem Tanine besede: »Clovek je to, kar misli, da je.« Pred vrati me je čakal Rolf, ki je nestrpno hodil gor in dol. »Kako je bilo?« je vprašal. »Tako, kot sva si mislila: zamenjali so nama mozgane.« »In kaj boš zdaj?« »Jasmininih staršev ne maram, Helenini pa ne marajo mene. Za nekaj dni bom odšla v hotel, nato pa si bom poiskala manjše stanovanje. Tudi zaposlila se bom. Pocutim se povsem

zdravo. Ime pa mi bo Helmina.« »Helmina!« je ponovil Rolf. »To se sploh ne sliši slabo!«

SMOG

David Goldstein je zaman pritiskal na rocico; vozilo se ni premaknilo. Kriva je bila razrita podezelska cesta, po kateri ne bi slo niti vozilo s kolesi, kaj sele njegov ford air na zračni blazini. Pocasi je zlezel ven. Na cesti je ležala velika skala. Najbrž se je bila skotrljala s hriba. Avto je očitno udaril vanjo. Sklonil se je in pogledal pod vozilo. Zračne Sobe so bile zmeckane. Pomislil je, da se ne bo mogel peljati dalje. Obenem se je tudi spomnil, da bo ure in ure čakal na pomoč. »Ali sploh se kdo vozi tod?« se je vprašal. Pogledal je po vijugasti cesti, ki se je izgubljala med rdečkastimi skalami. V zgornjem soncu je zrak migotal. Niti ptic niti zvezke niso ozivljali mrtve pokrajine. David Goldstein si je nervozno prizgal cigareto. Čeprav je bil samo kakih deset kilometrov daleč od obronkov mesta, je bila pokrajina bolj podobna Luni kot Zemlji. Kot otrok je pogosto prihajal sem s starši, bratom in sestro. Uma-zana mlakuza, ki teče vzdolž ceste, je bila tedaj se bister potoček. Poboj je pa je bilo namesto z rdečkastim kamenjem pokrito s travo in cveticami. Sestra Jona je vedno natrgala sopek rdečih makovih cvetov. Spomnil se je, kako je nedaleč od tod kaka picila njegovega brata Izaka. Z vso naglico so odvihrali nazaj v mesto in komaj so ga resili smrti. David Goldstein je vrgel ogorek med kamenje. »Ne verjamem, da bi kake se živele tod,« je polglasno zamrmral. Najbolje bo, da jo kar pes mahne nazaj. Po cesti bi delal ovinek in hodil več ur. Toda čez hrib bo v eni uri ali v uri in pol dosegel najbližje satelitsko naselje. Avtomobila ni niti zaklenil. Zavihal si je spodnji rob hlačnic in se začel vzpenjati v hrib. Sprva je hitro napredoval, toda kmalu mu je zmanjkalo sape. Zadihan se je usedel na skalo. »Eh, čisto sem se pomehkuzil,« je zamrmral. Z robcem si je obrisal potno celo. Moral bi hoditi na izlete, tako kot v mladih letih! Toda kdo bi hodil v to puscobo! Umetni vrtovi pod steklenimi kupolami mesta so bili vse kaj drugega! Tarn je se tekla čista voda in krožil čist zrak! Zrak! Davidu Goldsteinu se je zdelo, da vse poboj smrdi po petroleju in zveplu, po vonju, zaradi česar je pred leti v bližnji kemični tovarni omedlel. Pogled mu je drsel po okolici, pokriti z rdečkastim kamenjem. Tarn so bili ostanki smoga: rdečkasta skorja, prilepljena, vsesana v površino kamenja in skal. Celo osat, ki je tu pa tam rasel iz puste zemlje, je bil rdečkast. Vstal je in šel dalje. Bil je že blizu grebena. Poškodovani avto na cesti je bil videti čisto majhen. »Ko le sonce ne bi tako pripekalo!« je pomislil in si znova obrisal celo z robcem. Pogledal je na uro. Minilo je štirideset minut, odkar je zapustil avto, a se mu je zdelo, da so pretekle ure. Končno je prisel na greben. Zazrl se je v dolino pod seboj. V megli in dimu je videl nekaj njegovih enega izmed satelitskih naselij v predmestju, mesta pa ne. Toda David Goldstein je vedel, da leži tam, kjer je bila megla najbolj črna. Tedaj so zadonele sirene. Donele so v mestu, ki ga ni bilo videti, v satelitskem

naselju, ki je kukalo iz megle, ena pa je tulila na bliznjem vrhu in ta je sla skozi usesa. Vsakih trideset sekund je spremenila visino glasu. David Goldstein je vedel, da zavijanje siren napoveduje smog. Avtomatično se je zgrabil za pas, kjer bi morala viseti torbica s plinsko masko. A brz se je spomnil, da jo je v avtu odložil in v naglici pozabil nanjo. Bil je brez maske, kar so predpisi strogo prepovedovali.

David Goldstein je polglasno zaklel in pogledal na drugo stran, kjer je na cesti stal avto. V megli ga je komaj videl. Do predmestja je bilo ravno tako dalec kot do avta, in če je ze moral teži, je bilo bolje, da je tekel naprej. Pognal se je navzdol proti hiSam. Na kamnitem plazu mu je zdrsni-lo, da je padel podolgem naprej. »Danes pa zares nimam sreče,« je pomislil. Pobral se je. Desno koleno ga je bolelo. Vendar se ni smel obirati. Sepajoc" je pohitel navzdol. Se preden je preSel pol poti, se je oglasil nov alarm. Sirene so zavijale na dvajset sekund. To je pomenilo, da je smog dosegel mesto. David Goldstein pa je tudi brez alarma videl, da je megla postala crna. V njej so izginile hise, teprav je moral biti ze dokaj blizu naselja. »Zdaj gre zares!« je vzkliknil. Z vsemi silami se je pognal naprej. Nic vec ni cutil bolecline v nogi. Če bo dovolj hiter, bo dosegel hise, preden ga bo smog zaduSil. Cutil je praskanje po grlu. Cutil je bolechino v pljucih. Cutil je Scemenje v okeh. Vendar ni mislil na niC drugega kot na to, kako bi dm prej dosegel hise. ZemljiSce se je zravvalo. To je pomenilo, da je priSel v dolino. Krcevito kaSljanje ga je ustavilo. »Le kje so hiše?« je pomislil. Pred seboj je zasliSal zvok motorja. Stekel je naprej in priSel do asfaltne ceste. Ocitno je bil ze v naselju. Pomislil je, da je reSen. Tedaj je zadonel tretji alarm. Sirena je zavijala v kratkih, petse-kundnih presledkih. Davida Goldsteina je oblil mrtvaški pot. Alarm je pomenil, da je koncentracija strupov postala smrtna. Po cesti je poc"asi pripeljal avto. David Goldstein je v poslednjem upanju skocil proti njemu. »Ustavite!« je zavpil. »Odprite!« Toda voznik je pritisnil na plin in avto je odbrnel mimo njega. David Goldstein je pogledal okoli sebe. Zardele oci so ga pekle in zdelo se mu je, da ima ogenj v prsih. Obhajala ga je huda slabost.

»Ali je kdo ...«je zahropel. Pripeljal je Se en avto in se ga v velikem loku izognil. Nihce ni hotel v smrtni koncentraciji odpirati hermetično zaprtega vozila. Tedaj je David Goldstein opazil, kako se mu bliza cloveska po-stava. Opotekel se je proti njej. Clovek je imel na obrazu plinsko masko. David Goldstein ni videl nic drugega kot plinsko masko. Ni premiSljeval. Dvignil je roko in udaril cloveka po glavi. Clovek z masko se je zazibal, vendar ni padel. Pahnil je Davida Goldsteina stran, da je omahnil na tla. Potem je hitro izginil v temi. V vecerni televizijski oddaji je napovedovalec porocal o velikem oblaku smoga, ki je zagnil pokrajino. Na koncu je rekel: »V smogu se je zadusila doslej se neidentificirana oseba sredi satelitskega naselja 'Nova doba'. Opozarjamo prebivalce, naj imajo vedno pri sebi plinsko masko, cetudi odhajajo zdoma le za kratek cas.« Sledila je reklama za nove plinske maske »Lucidity«. Maske so bile lazje od dosedanjih, popolnoma prozorne, poleg tega se jih je dalo zloziti v

skatlico, ki je sla v zep. »Z maskami Lucidity se boste pofutili na naših cestah bolj varne kot ljudje pred sto leti!« je re-kla brhka svetlolaska in si nataknila masko na glavo. »Praktično, zanesljivo in poceni! Zapomnite si: to je Lucidity!«

SONCE

Slisalo se je cisto neverjetno: ze v ponedeljek je napovedovalec vremena po televiziji sporočil, da se je koprena oblakov in dima nad Zahodno planoto stanjala in da bi se utegnilo pokazati son-ce. V torek je napovedal 20 do 30 % verjetnosti, kar je bilo dovolj, da je prebivalce obSel nemir. V cetrtek je verjetnost narasla na 70 do 80 %. Vsakomur je postalo jasno, da se bo najkasneje v soboto prikazalo sonce. Tedaj so stopile v akcijo turisticne agencije. Zastopnik agencije »Priroda in zdravje« je s televizijskega ekrana sporočil, da bodo organizirali strokovno opazovanje sonca z Golega hriba, najviSje-ga vrha Zahodne planote, kjer naj bi bilo sonce najbolj cisto. »Po-sebni vodniki bodo razlagali spektakularne sončne fenomene,« je govoril, »sonce si boste lahko ogledali tudi skozi daljnogled in morda se bodo videle znamenite sončne pege. Vsak opazova-lec bo prejel temna zascitna ocala, poskrbljeno bo za jedaco in pijaco. Za primer nezgode bo stal v blizini avto prve pomoci. Ne pozabite: to se zgodi samo enkrat v stoletju! .Priroda in zdravje' vam omogoca, da boste videli sonce poceni, prijetno in zaneslji-vo!« Tudi družina Goldstein je bila zbrana pred televizijskim sprejem-nikom: poleg starSev Izaka in Sare še sin Jakob, hci Rahela, prav takrat pa je bila navzoca tudi stara mati Jona, ki je priSla obiskat Goldsteinove. »Ko sem bila Se otrok,« je dejala Jona, »je veckrat sijalo sonce. Nekoc je sijalo ves mesec in tedaj je bila susa in zeleti smo si dezja.« »Tudi v mojih otroških letih ni bilo sonce tako redek gost,« je pri-stavila Sara. »Videla sem ga desetkrat, ne, se veckrat.« »Ali zares ne smeS gledati v sonce?« je vpraSala Rahela. »Ne smeS in niti ne moreS,« je odgovorila Jona. »V okeh se bleisci in pece bolj, kot ce gledaS najsvetlejšo luc.« »Brala sem, da lahko oslepis.« »Mislim, da se nihce ni oslepel zaradi gledanja v sonce,« je od-govorila Jona. »A vseeno bo bolje, ce jutri ne bosta zrla vanj brez ocal.« Ze zjutraj so bile vse ceste polne vozil. Vecina jih je vozilo na zracno blazino, vmes so komaj sliSno brneli ze zastareli avtomo-bili na Wanklov motor. Tu pa tarn so bili tudi manjsi elektromobili, namenjeni predvsem mestnemu prometu. Kasneje so se reki vozil pridruzili helikopterji in zracni gliserji. Napolnili so nebo, tako da je bila gneca na cesti in v zraku. Družina Goldstein se je peljala v velikem udobnem avtomobilu na zracno blazino znamke Ford Air. »Upam, da ne bomo zamudili sonCnega vzhoda,« je zaskrbлено dejal Jakob, ko se je kolona ustavila. »Midva z Rahelo se nisva vi-dela sonca. Ce ga zamudimo, se lahko zgodi, da ga ne bova videla nikoli.« »Brez skrbi,« ga je miril oSe Izak. »Sončni vzhod je napovedan ob dveh popoldne. Morebitna napaka pa znasa samo eno uro.« Nekoliko pred njimi je helikopter cestnega podjetja dvignil v zrak pokvarjen avto. Kolona se je premaknila. »Glej ga!« je vzkliknil Jakob. »Zaradi tistega smo stali!« Zaceli so se vzpenjati na Goli hrib. Drseli so po serpentinah v levo in desno, dokler se niso spet ustavili. Pred njimi je bila pregrada turistic'ne agencije »Priroda in zdravje«.

Izak Goldstein je placal vstopnino. »Za ta kupon boste dobili ocala in boste gledali skozi daljno-gled ...«je hitel razlagati zastopnik agencije. Izak je pognal avto. Na obeh

straneh ceste so bili na hitro pripravljene paviljoni, v katerih so prodajali spominke, na primer majhne steklene Skatlice, v katerih se je svetila rumenkasta krogla, ki naj bi predstavljala sonce; zlate nitke, ki so pomenile sončne zarke, in modele s planeti in soncem v sredini, ki so se na pritisk gumba zasvetili in premikali. Na tleh pa je bil napis: »Priroda in zdravje« vam razkazuje sonce. Goli hrib 12. maja 2082. Vrh Golega hriba je bil zravn in sveža zemlja je dokazovala, da so to delo opravili v zadnjih dneh. V dolgih vrstah so bile razvrščene klopi, ki so bile že kar precej polne. Med njimi so stali na železnih trinožnikih veliki daljnogledi. Na obeh straneh so bili kioski, kjer so razdeljevali črna protisonce. Vmes so se drug za drugim vrstili avtomati, ki so ponujali vse, kar se je dalo prebiti: pecivo, sendvice, sadje, pečeno meso, celo japonske susije. Drugi avtomati so točili pijačo: kokakolo, pepsikolo, kolo 21. stoletja in tako naprej. Goldsteinovi so parkirali avto in se pomesali med ljudi. »Tam je se prostork je vzkliknil Jakob in pokazal na klop tik zraven daljnogleda. Zrinili so se naprej. Sara je odšla po ocala, drug! pa so posedli po klopi. Izak je pogledal na uro. »Pet minut do ene. Če ne velja napaka, se bo vsak trenutek prikazalo sonce.« Toda nebo je bilo še zmerom temno, čeprav mnogo svetlejšo, kot so ga bili navajeni gledati. Iz množice se je izlučil sosed Arthur Kerstein. »Aha, tudi vi ste tukaj!« je vzkliknil. »Seveda, kam pa naj gre človek na tak enkrat dan! Pomislite, zadnjikrat sem videl sonce pred dvajsetimi leti na Islandiji, če izvezam potovanja z letalom. V tistih letih so imela letala še okna. Škoda, da so jih odstranili. To ni bilo potrebno. Koliko letal pa je eksplodiralo? Dve ali tri. Poleg tega bi lahko letela nize kot v prejšnjem stoletju! Kaj pa je treba siliti v stratosfero!« Tako hitro, kot je Arthur Kerstein prisel, je tudi izginil. Zamahnil je z roko in se potopil v množico. Nobeden od Goldsteinovih ni uspel spregovoriti besede. »Sosed Arthur je čudak,« je rekla Sara. »Zdajle nas je obsul s kopicami besed, drugič pa gre mimo, ne da bi nas videl.« »Kaj češ, taki so profesorji,« je dodala Jona. »Posebno, če so profesorji psihologije,« se je oglasila Rahela. »Tiho bodi!« jo je pokarala Sara. »Kaj pa ti veš o profesorjih psihologije!« Vsi so bili nestrpni, toda čas se ni hotel premakniti naprej. Minute so se vlekle, kot da bi bile ure. Gledalci so napenjali oči in strmeli v nebo, ki se je le počasi jasnilo. »Glejte!« je zavpil David. Na zahodu je zazijala v oblakih svetla luknja. V rdečkastem sijaju je zarela. »To je zarja! Prihaja!« Množica je vzvalovila kot trava v vetru. Nekaj ljudi je planilo k daljnogledom. Pridušeno mrmranje je šlo od ust do ust. »Nebo!« je nekdo zavpil in tisoč glasov je ponavljalo to besedo. »Glej nebo!« »Pravo nebo!« »Kako je modro!« Množica je dvignjenih glav strmela kviku. Modre lise so se naglo večale. Slišalo se je škripanje fotografskih in filmskih aparatov. »Placali smo za sonce, gledamo pa tudi nebo,« je menil Izak. »Ali ni to sijajno?« »Jaz pa sem mislil, da je nebo temnomodro,« je zamrmral Jakob. »Da ima barvo slive. To pa je kot tencica.«

»Nebo je v resnici tencica,« je rekla Sara. »Tencica cistega zraka, ki ovija Zemljo.« Modra površina neba je bila cedalje večja. Tedaj se je visoko nad glavami, Se v oblakih, prikazala svetla krogla. Ljudje so kriknili. Tisti, ki so imeli pokrivala, so jih sneli in mahali z njimi proti nebu. Neka skupina je prepevala. Star moz v blizini Goldsteinovih je zacel jokati. Zdelo se je, da sonce tece skozi oblake. Blizalo se je modrini neba. »Saj ni tako svetlo,« je skoraj razocarano rekla Rahela. »Lahko gledam naravnost vanj in nic me ne pecejo ocl« Toda sonce je postajalo cedalje svetlejse. »Mislil sam, da je najmanj se enkrat vecje,« se je oglasil Jakob. Sonce je zaplaval na cisto nebo in zarki so razsvetlili vrh Golega hriba. Mnozica je zmagoslavno zakricala. »Ocala!« je zavpila Sara. »Hitro natakните ocala, da ne bo kdo oslepel!« Ljudje so si natikali ocJala. Le Rahela jih je obdrzala v rokah. Gleda-la je naravnost v zarefo kroglo in oci so se ji solzile. Sele ko so jo zacele peci in boleti, si jih je zakrila z rokami. »Taksno je torej sonce,« je zamrmrala. »Boli.« Toda ceprav je mizala, sonce ni hotelo izginiti. Videla ga je v vseh barvah, svetlo, nato temno, nato spet svetlo, konCno pa se je spremenilo v oranzni kolobar. Ljudje pri daljnogledih so odrivali drug drugega. Neki moski je dvignil otroka, kot da bi otrok zaradi tega bolje videl sonce. Neko dekle je stegovalo roke, da bi jih pogreli sonCni zarkl. V svetlobi se je zdela pokrajina cisto drugačna, spremenjena, kot da ne pripada Zemlji, temvee kakemu drugemu planetu. Sara se je sklonila k Jakobu in Raheli. »Ne pozabita, otroka,« je rekla. »Ne pozabita tega trenutka. Morda je to edlnkrat, da vidita sonce. Morda je to zadnjikrat. Ne pozabita ga!« »Ne bova,« sta odgovarjala Jakob in Rahela. Strmela sta v nebo, v svetlo, zlatorumeno kroglo, ki je sipaln svetlobo in toploto in jima budila neznana obcutja.

Jona je poskocila in zavriskala. »Tako je bilo, ko sem bila otrok,« je rekla. »Skakale smo in plesale in se podile po soncu.« Zacela je plesati. Vrtela se je kot vrtavka in se smejala. »Nehaj, mati!« je vzkliknila Sara. »Kaj bodo rekli ljudje?« »Nehaj, stara mati!« je ponovila Rahela. Izak pa je menil: »Pustite jo! Stara mat! gotovo ne bo vec videla sonca.« Ljudje pa se niso menili zanjo. Strmeli so v nebo in gledali sonce, medtem ko je Jona plesala ringaraja in skakala sem ter tja, kot da bi bila majhno dekletce. Sonce pa je sijalo in sijalo in ljudje so si slekli suknjice. Ko so se priblizali oblaki, je mnozica umolknila. Molc"e je gledala, kako so pogoltnili svetlo zareco kroglo. Svetloba je ugasnila in spet so se znasli v vecni senci. Samo Se rdeckasta luknja v oblakih je pricala, da je Se pred kratkim tod sijalo sonce. Zdelo se je, da zija na nebu velika rana.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Anjastroj
- Majmal
- 95.176.217.237

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)